



**T.C.**  
**İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**İSPANYA'DAKİ KATALAN HALKIN KİMLİĞİ**  
**VE ÖZERKLİK SORUNU**

**Yüksek Lisans Tezi**

**GÖRKEM DEMİR**

**İZMİR - 2018**

**T.C.**  
**İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

**İSPANYA'DAKİ KATALAN HALKIN KİMLİĞİ**  
**VE ÖZERKLİK SORUNU**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Görkem DEMİR**

**Danışman**

**Doç. Dr. Nesrin DEMİR**

**İZMİR-2018**

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İSPANYADA’KI KATALAN HALKIN KİMLİĞİ VE ÖZERKLİK SORUNU” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

Görkem DEMİR

İmza

 IZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ  TS EN ISO 9001:2015	T.C. IZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü	
	<b>TEZ SINAVI TUTANAK FORMU</b>	Dok. No: FR/604/21
		İlk Yayın Tar.: 03.10.2017
		Rev. No/Tar.: 00/..
		Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Başkanlığı  
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisi GÖRKEM DEMİR ile ilgili Tez/~~...~~ Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: 19/06/2018

Prof. Dr. Mehmet Bülent ULUDAĞ  
Anabilim Dalı Başkanı

Sayı :

İmza



#### SINAV TUTANAĞI

Tez Sınav Jürimiz tarafından incelenen İSPANYA'DAKİ KATALAN HALKIN KİMLİĞİ VE ÖZERKLİK SORUNU başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili olarak jürimiz 19/06/2018 tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYÇOKLUĞU OYBİRLİĞİ ile aşağıdaki karar verilmiştir.


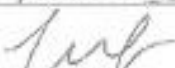

KABUL

Kabul Edilen Yüksek Lisans / Doktora tezi:

- i) Bilime yenilik getirmiştir   
ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir   
iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır   
iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME \*

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Nesrin DEMİR 
Üye	Doç. Dr. Sedef EYLEMER 
Üye	Doç. Dr. Gözde KAYA 
Üye	
Üye	

Ekl: Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).

\* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından değerlendirilen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek sınav her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

# ÖZET

**Yüksek Lisans Tezi**

**İSPANYA'DAKİ KATALAN HALKIN KİMLİĞİ VE ÖZERKLİK SORUNU**

**Görkem DEMİR**

**İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı**

Uluslararası ilişkilerde üzerinde net bir kabule varılamamış kavramlardan olan kimlik, doğrudan insana ait olan bir kavram olması nedeniyle korunup saygı gösterilmesi gereken bir özellik olarak vurgulanmaktadır. Ancak uluslararası örgütler ve sistemdeki diğer bölgesel aktörler bir yandan çeşitliliğin eşitlik olduğunu savunsa da diğer yandan statükoyu korumayı amaçlamaktadır. Bu durum teori ve uygulama arasında farklılıklara neden olmakta ve ulus altı kimlik sahibi aktörler bu farklılıklardan etkilenmektedir.

İspanya içerisinde yaşayan Katalanlar, sahip oldukları farklı dil, kültür, tarih ve değerlerle bu durumun en iyi örneklerinden birisini teşkil etmektedir. Katalanlar bir yandan akademik çalışmalar içerisinde kapsamı gelişen karar verme hakkı, demokrasi ve self determinasyon gibi kavramlara dayanarak menfaatleri doğrultusunda bir devlet oluşturmayı amaçlarken diğer yandan İspanya'nın sert tepkilerine maruz kalmakta ve Avrupa Birliği tarafından görmezden gelinmektedir.

Ne var ki, tarihsel olarak Katalanlar incelendiğinde yalnızca İspanyol kimliğinin tanımlamadığı ayrı bir Katalan kimliğinin varlığının yanı sıra Avrupa Birliği'nin ve İspanya'nın Katalonya meselesine olan yaklaşımlarının İspanya içerisindeki Katalan sorununu çözmediğini söylemek de mümkündür. Gerek İspanya'nın gerekse Avrupa Birliği'nin tutumları Katalan kimliğinin üst kimlik olan İspanyol kimliğinden ayrılmasını tetiklemektedir.

**Anahtar Kelimeler:** İspanya, Katalonya, Özerklik, Self-Determinasyon, Kimlik, Katalanlar, Azınlık

## **ABSTRACT**

**Master Thesis**

### **IDENTITY OF CATALAN PEOPLE IN SPAIN AND THE ISSUE OF AUTONOMY**

**Görkem DEMİR**

**İzmir Kâtip Çelebi University**

**Graduate School of Social Sciences**

**Department of International Relations Program**

Identity, one of the most ambiguous notions in international relations studies, is stressed as a notion which should be respected and protected since it directly belongs to human nature. Even though international organizations and the other regional actors in the field claim that diversity is equality, on the other hand they actually aim to protect the status quo. This contradiction causes a difference between theory and practice and affects sub-national actors in the international system.

The Case of Catalans, who have been living in Spain for long years with their distinct language, culture, history and the other values, is an example of the situation. Whereas Catalans aim to create their own state in accordance with their interests, based on gradually extended meaning of principles of right to decide, democracy and self-determination in the academic studies, they are roughly interfered by Spain and ignored by the European Union.

However, it's possible to argue that not only the existence of distinct Catalan identity which can't be merely described by Spanish identity but also failure of European Union's and Spain's approach to solving Catalan issue in Spain after having analyzed Catalans' historically. European Union's and Spain's attitudes towards Catalans trigger separation of Catalan identity from Spanish identity.

**Keywords:** Spain, Catalonia, Autonomy, Self-Determination, Identity, Catalans, Minority

## İÇİNDEKİLER

Yemin Metni.....	II
Tez Sınav Tutanağı.....	III
Önsöz.....	IV
Özet.....	V
Abstract.....	VI
İçindekiler.....	VII
Haritalar Listesi.....	X
Grafikler Listesi.....	XI
Ekler Listesi.....	XII
Kısaltmalar.....	IX
Giriş.....	1

### Birinci Bölüm

#### KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KİMLİK, SELF DETERMİNASYON VE ÖZERKLİK

1.1. KİMLİK KAVRAMININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	5
1.1.1.    Kimlik Türleri.....	9
1.1.1.1.    Etnik Kimlik.....	9
1.1.1.2.    Ulusal Kimlik.....	11
1.1.1.3.    Kültürel Kimlik.....	13
1.1.2.    Kimlik Oluşumu İle İlgili Yaklaşımlar.....	13
1.1.2.1.    Primordialist Yaklaşım.....	14
1.1.2.2.    Modernist Yaklaşım.....	18
1.1.2.3.    Etnosembolik Yaklaşım.....	22
1.2. SELF-DETERMİNASYON VE ÖZERKLİK.....	24
1.2.1.    Self Determinasyon Hakkının Tanımı ve Türleri.....	25
1.2.2.    Uluslararası İlişkilerde Self Determinasyon.....	27
1.2.3.    Özerklik Tanımı ve Türleri.....	32
1.2.3.1.    Siyasal Özerklik.....	34
1.2.3.2.    Kültürel Özerklik.....	35
1.2.3.3.    İdari Özerklik.....	37

## İkinci Bölüm

### İSPANYA'NIN SİYASİ TARİHİ VE MODERN İSPANYOL KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNUN TARİHÇESİ

2.1. İlkçağda İber Yarımadası ve İlk İstilalar.....	40
2.2. Ortaçağda İspanya ve Müslüman Akınları.....	41
2.3. Ortaçağda İspanya: Birleşik İspanya Krallığının Ortaya Çıkışı, “Reconquista” ve “Engizisyon”.....	43
2.4. XVII. Yüzyılda İspanya: Fransa İle Savaşlar.....	47
2.5. XVIII. Yüzyılda İspanya: Bourbonlar.....	49
2.6. XIX. Yüzyılda İspanya: İspanya Bağımsızlık Savaşı ve Anayasal Gelişmeler.....	52
2.7. XX. Yüzyılda İspanya: Monarşi, Diktatörlük ve Demokrasi .....	60

## Üçüncü Bölüm

### KATALAN SİYASİ TARİHİ, “KATALANİZM” VE KATALAN BAĞIMSIZLIK ARAYIŞI

3.1. Katalan Siyasi Tarihi.....	73
3.2. Katalan Milliyetçiliğinin Yükselişi “Katalanizm”.....	76
3.2.1. Kültürel Katalanizmin Ortaya Çıkışı .....	77
3.2.2. Siyasi Katalanizmin Ortaya Çıkışı .....	79
3.2.3. Katalan Bağımsızlık Hareketinin Yükselişi.....	83
3.3. Anketler ve Kamuoyu Araştırmaları.....	85
3.3.1. 2014 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	85
3.3.2. 2015 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	87
3.3.3. 2016 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	88
3.3.4. 2017 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	90



3.3.5.	2018 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi .....	93
3.3.6.	İki Kutuplu Toplum Yapısı İçerisinde Bağımsızlığı Savunan Katalanların İddiaları ve Bağımsızlık Karşıtı İddialar.....	95
<b>3.4.</b>	<b>İspanya Hükümeti Perspektifinden Katalan Bağımsızlık Arayışının Değerlendirilmesi.....</b>	<b>98</b>
<b>3.5.</b>	<b>Avrupa Birliği Perspektifinden Katalan Bağımsızlık İddialarının Değerlendirilmesi.....</b>	<b>100</b>
	<b>SONUÇ.....</b>	<b>102</b>
	<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>107</b>
	<b>EKLER.....</b>	<b>127</b>
	<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>129</b>

## Haritalar Listesi

<b>Harita 2.1a</b>	: MÖ 2. Yüzyılda İber Yarımadası ve Kartacalılar.....	40
<b>Harita 2.1b</b>	: MÖ I. Yüzyılda İber Yarımadası ve Roma İmparatorluğu.....	41
<b>Harita 2.2</b>	: MS 11. Yüzyılda İber Yarımadası ve Müslüman İstilası.....	42
<b>Harita 2.3</b>	: MS 13. Yüzyıl sonlarında İber Yarımadası.....	44
<b>Harita 2.7a</b>	: Eylül 1936'da İspanya'da Cumhuriyetçiler ve Milliyetçiler tarafından kontrol edilen bölgeler.....	65
<b>Harita 2.7b</b>	: Şubat 1939'da İspanya'da Cumhuriyetçiler ve Milliyetçiler tarafından kontrol edilen bölgeler.....	66

## Grafikler Listesi

<b>Grafik 3.3.1a :</b> “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2014)”.....	85
<b>Grafik 3.3.1b:</b> “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2014)”.....	86
<b>Grafik 3.3.1c:</b> “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2014)” ..	86
<b>Grafik 3.3.2a:</b> “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2015)”.....	87
<b>Grafik 3.3.2b:</b> “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2015)”.....	88
<b>Grafik 3.3.2c:</b> “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2015)” ..	88
<b>Grafik 3.3.3a:</b> “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2016)”.....	89
<b>Grafik 3.3.3b:</b> “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2016)”.....	90
<b>Grafik 3.3.3c:</b> “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2016)” ...	90
<b>Grafik3.3.4a:</b> “Kendimi ... olarak tanımlıyorum.” (2017).....	91
<b>Grafik 3.3.4b:</b> “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2017)”.....	91
<b>Grafik 3.3.4c:</b> “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2017)”.....	92
<b>Grafik 3.3.4d:</b> “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2017)” ..	92
<b>Grafik 3.3.5a:</b> “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2018)”.....	93
<b>Grafik 3.3.5b:</b> “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2018)”.....	94
<b>Grafik 3.3.5c:</b> “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2018)” ...	94
<b>Grafik 3.3.5d:</b> “Kendimi ... olarak tanımlıyorum. (2018)”.....	95

## Ekler Listesi

- Ek 1:** “Kendimi daha çok .... olarak tanımlıyorum.” (2005).....128
- Ek 2:** “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. “ (2005).....
- .....“Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2005).....128

## KISALTMALAR

<b>AB</b>	Avrupa Birliği
<b>ABD</b>	Amerika Birleşik Devletleri
<b>ADÖ</b>	Amerikan Devletleri Örgütü
<b>AGİK</b>	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
<b>AGİT</b>	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
<b>AK</b>	Avrupa Konseyi
<b>BM</b>	Birleşmiş Milletler
<b>AET</b>	Avrupa Ekonomik Topluluğu
<b>CEDA</b>	Özerk Sağ İspanyol Konfederasyonu (Confederación Española de Derechas Autónomas)
<b>CEO</b>	Görüş Araştırma Merkezi (Centre d'Estudis d'Opinió)
<b>CIU</b>	Yönelim ve Birlik Partisi (Convergència i Unió)
<b>CUP</b>	Halk Birliği Adaylığı Partisi (Candidatura d'Unitat Popular)
<b>ETA</b>	Bask Bölgesinin Özgürlüğu (Euskadi Ta Askatasuna)
<b>ERC</b>	Katalonya Cumhuriyetçi Sol (Esquerra Republicana de Catalunya)
<b>FET</b>	İspanyol Falange Ulusal Meclisi (Consejo Nacional de Falange Española)
<b>ICV-EUA</b>	Katalonya Yeşiller-Birleşik ve Alternatif Sol için Girişim Partisi (Iniciativa per Catalunya Verds-Estats Units i Esquerra Alternativa)
<b>İİT</b>	İslam İşbirliği Teşkilatı
<b>JONS</b>	Milli Sendikalar Birliği (Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista)
<b>JxSí</b>	Evet İçin Birlikte Partisi (Junts pel Sí)
<b>MC</b>	Milletler Cemiyeti
<b>MSHS</b>	Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
<b>NATO</b>	Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü
<b>LRC</b>	Katalan Bölgeselci Birlik Partisi (Lliga Regionalista de Catalunya)
<b>MÖ</b>	Milattan Önce
<b>MS</b>	Milattan Sonra
<b>PCE</b>	İspanya Komünist Partisi (Partido Comunista de España)
<b>PSC</b>	Katalonya Sosyalist Parti (Partit dels Socialistes de Catalunya)
<b>UMRA</b>	Askeri Cumhuriyetçi Antifaşist Birliği (Unión Militar Republicana Antifascista)
<b>SEDEC</b>	Katalan Eğitim Hizmetleri (Servei d'Ensenyament del Català)
<b>SSCB</b>	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
<b>VB</b>	Ve benzeri
<b>VD</b>	Ve diğer
<b>YY</b>	Yüzyıl

## ÖNSÖZ

Her ne kadar tarihin herhangi bir döneminde yerel kimliklerin farklı arayışları nedeniyle merkezle olan ilişkilerinde milliyetçiliğin izleri bulunabilse de özellikle Soğuk Savaş Döneminden sonra dünya, bölgesel kimliklerin seslerinin yükselişine tanık olmuştur.

Diğer yandan, akademi içerisinde ve uluslararası örgütlerce, ütopyik olarak kolektif kimlik sahibi kitlelerin temsil edilmesi, sahip olacakları haklar ve diğer birçok konu ile ilgili düzinelerce çalışmalar yapılmakta ve kararlar alınmaktadır. Ancak çoğu zaman bu akademik çalışmalar ve örgütlerin kararları, uluslararası ilişkilerin aktörleri olan devletlerin eylemleri ile karşılaştırıldığında çelişki yaratmaktadır. Çünkü akademik çerçevede, çoğunlukla geçen zamanla doğru orantılı olarak güçlenen bir demokrasi algısı ile bölgesel kimliklerin –zaman zaman bağımsızlık da olmak üzere- daha fazla haklarının olması gerektiği yönünde çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların etkisi ve baskı gücü tartışılabilir olmakla birlikte, uluslararası ilişkilerde dönemi şekillendiren faktörler ve olaylar incelendiğinde, bu tip meseleleri bir politika ya da yaptırım aracı olarak kullanabilen aktörlerin, demokrasinin temel ilkeleri olarak değerlendirilen karar verme hakkı, kendi geleceğini belirleme hakkı gibi konularda çekincelerinin olduğunu söylenebilir. Bu bağlamda ulus üstü örgütlerin amacının aslında bölgesel kimlikleri korumaktan çok uluslararası ilişkilerin aktörleri olan egemen devletlerin sınırlarını ve statükoyu korumayı amaçladığı çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

İspanya'daki Katalanlar da yukarıda ifade edilen durumun bir örneğini teşkil etmektedirler. Bir yandan sürekli genişleyen demokrasi kavramı içerisinde geleceğini belirleme hakkının demokrasi değerleri içerisinde karar verme hakkı olarak revize edip bölgesel kurumlardan destek görmeyi beklerken diğer yandan da bu çabalarının sonuçsuz kalışı ile yüzleşmek durumunda kalacaktır. Bu örnek, tez çalışmasının ana konusunu oluşturmaktadır.

Bu tezin oluşturulmasında, öncelikli olarak bana kendimi geliştirme imkânı veren İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı öğretim üyelerine, kafam her karıştığında yoluma ışık tutan ve beni motive eden danışman hocam Doç. Dr. Nesrin Demir'e, benden maddi ve manevi

desteğini hiçbir zaman esirgemeyen annem Filiz Demir ve babam Cumhuriyet Tuncay Demir'e sonsuz teŐekkürler.

## GİRİŞ

Uluslararası ilişkilerde kimlik konusu ile ilgili tartışmaların literatürde yer etmeye başladığı dönemler Sovyetler Birliği'nin (SSCB) yıkılması ile dünya düzeninin değişip çift kutuplu sistemin yerini tek kutuplu sisteme bıraktığı döneme denk gelmektedir.

Bu dönemden sonra, Uluslararası İlişkiler disiplinine konu olan çalışmaların araştırma konularında farklılıklar oluşmaya başlamış, sahada daha çok etnik ve dini çatışmalar, etnisite, uluslararası terör ve uluslararası güvenlik sorunları gibi konular yer edinmeye başlamıştır. Çünkü bu dönemden sonra devletlerin ve insanların kendilerini tanımlama ve dış dünyayı algılama biçimi değişikliği uğramış, bu değişiklik de doğrudan dış siyasete yansımıştır.

Bu dönemde uluslararası ilişkiler gündemini yoğun bir şekilde meşgul eden bu konular Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Orta Doğu'dan Afrika'ya, Güney Asya'dan Latin Amerika'ya kadar geniş bir coğrafyada incelenme imkânı bulmuştur. Bu farklılaşmanın temel sebebi olarak Fransız İhtilali ile yaygınlaşmaya başlayan ulus-devlet kavramı içerisindeki bireyin Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile başlayan küreselleşme sürecinde içinde yaşadığı toplumdan daha izole, daha "benci" bir meta haline dönüşmeye başlamasıdır. Çünkü Soğuk Savaş döneminde toplumları ve bireyleri birbirinden net bir şekilde ayırtıran ideolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi farklılıkların büyük bir kısmının dünya üzerindeki varlığı son bulmuştur.

Buradan yapılacak çıkarımla, içerisinde bulunan dönemin özelliklerine göre uluslararası sistemin şekillenmesi gibi bu değişiklikler sistem içerisindeki devletlerin kimlik, milliyetçilik, dış politika, azınlıklar, güvenlik ve istikrar gibi kavramlarında da değişikliğe sebep olmaktadır. Bugün bu ayırtırmaların devamını sağlayan en önemli faktörler kültür, kimlik ve sembollerdir.

Bu dönüşümün dünyada geniş bir coğrafyaya yayılması kimlik konusunun Uluslararası İlişkiler disiplininin yanı sıra diğer birçok beşeri bilimin ilgisini çekmesine yol açmış, bu sebeple kimlik konusu sosyoloji, antropoloji, tarih, siyaset, psikoloji gibi bilimlerde kendisine yer edinmiştir. Bu yer edinmenin temelinde şüphesiz ki kavram olarak kimliğin milliyetçilik, demokrasi, azınlık



hakları ya da din ve kültür gibi diğer birçok olguya kolayca eklenebilen bir yapısının olması bulunmaktadır. Bir konunun bu kadar çok bilim içerisinde kendisine yer bulabilmesi sosyal bilimlerin doğasından kaynaklanmaktadır. Çünkü durmaksızın değişen dünyanın değişen koşulları gereğince hiçbir beşeri bilimin sınırları net olarak çizili olamayacağından bütün beşeri bilimler bir şekilde insan kavramına dayandırılmaktadır.

Kimliğin birçok bilim dalı tarafından ayrı ayrı ele alınması ve bu sahada çalışan araştırmacıların, dolayısı ile araştırmaların çokluğu literatürde kimlik ile ilgili tartışmalara ait başlıkların iç içe geçmesine neden olmuştur. Bu nedenle akademik sahada kavramsal bir kargaşanın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu bağlamda, bu araştırma kimlik hakkında yapılan önceki çalışmaları yeniden sınıflandırma amacı olmadan onları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Daha sonra kimliğin ve felsefik ve antropolojik açıdan bir farklılık olarak ötekiliğin yukarıda da ifade edildiği gibi “şeylere” –tarihe, kültüre, siyasi ve ekonomik vb. gelişmelere- kolayca eklenebilen yapısı incelenecektir. Çünkü araştırma Katalan kimliğinin hangi süjelere eklenip hangi noktalarda kırıldığını ve İspanyol kimliğinden ayrıldığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın kimlik alanındaki tanımlamaları ve kavramları yeniden bir sınıflandırma amacı olmadığından, metodolojik açıdan Anthony Smith’in sınıflandırması takip edilecek ve araştırmanın ilerleyen bölümlerinde analiz birimi olarak kullanılacaktır. Bu nedenle birinci bölümün birinci kısmında, kimlik kavramının literatürdeki tanımlarını, türlerini ve nasıl ortaya çıktığını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın kimlik olarak ifade ettiği ve “yer yer kimlik olarak anılacak kavram” kolektif kimliktir. Farklı bilim dallarında cinsiyet, statü, yaş ya da meslek grupları vb. kavramları da kapsamına alan her türlü bireysel kimlik konunun kapsamı dışında bırakılmıştır ve bu nedenle incelenmeye alınmayacaktır.

Birinci bölümün ikinci ve üçüncü kısmında, kimliğin diğer “şeylere” kolayca eklenebilen yapısı nedeniyle self determinasyon ve özerklik kavramları incelemeye alınmıştır. İncelemeye alınmasının altındaki nedenlerden birisi Katalanların farklı bir kimliğe sahip olmaları sebebiyle elde ettikleri siyasal özerklik ve bu özerkliğin self determinasyonla temellendirilip bağımsızlık arayışına dönüşmesidir. Bu nedenle bu kısım self determinasyon ve özerklik kavramlarının tanımlarına, uluslararası ilişkiler

ve uluslararası hukuktaki yerine, tarihsel gelişimine ve de bu haktan kimlerin yararlanabileceğine odaklanıp uluslararası ilişkilerde ve uluslararası hukukta Katalan bağımsızlık arayışının yasal zemini aranacaktır.

İkinci bölümde kimlik kavramının dikotomik yapısı gereği öteki olmadan şekillenemeyeceğinden dolayı Katalanların yüzyıllardır aynı coğrafyada ve hatta aynı devlet içerisinde yaşadığı İspanya Krallığı'nın ulusal kimlik oluşturma süreci, siyasi tarihleri bağlamında incelemeye alınmıştır. Bu incelemenin amacı, İspanya'nın gerek kıtalar arası ve devletlerarası gerekse ülke içerisinde yaşadığı sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, dini vd. alanlarda yaşadığı gelişmeler ya da gerilemelerle kimlik kavramının oluşumunu incelemek ve ortaya çıkışını gözler önüne sermektir. Çünkü kimlik kavramının anlaşılabilmesi için ulusların çözümlenmesi gerekmektedir. Böylece özne olarak İspanyol kimliğinin ötekileri olan Katalanlar ve diğer bölgesel kimliklerin çerçeveleri çizilebilir.

Tabi ki, imparatorluklar ve sömürgeler döneminde dünyanın en güçlü siyasal yapılanmalarından birisi olmayı tecrübe etmiş ve dili halen daha yirmi kadar ülkede konuşulan bir ülkenin siyasi tarihi bu araştırmanın bir bölümüne sığmayacak kadar geniş ve detaylıdır. Bu nedenle bu bölümün amacı değinilmeyen ya da sözü geçmeyen tarihsel olayların üzerini örtmek değil, birinci bölümde değinilen etnik ya da ulusal kimliklerin inşasında rol oynayan unsurları İspanyol tarihi içerisinde ayıklamaya çalışmaktır. Bu şekilde İspanyol kimliğinin hangi kimlik türüne oturduğu ve ötekisi bağlamında Katalanları nasıl tanımladığı analiz edilecektir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, ikinci bölümde olanın tam tersine, Katalan kimliği, özne sahibi olarak merkeze alınacak, İspanyol kimliği ise özne sahibini var eden öteki olarak yer yer anılacaktır. Bu inceleme içerisinde Katalanlara ait geçmiş incelenerek etno-sembolik yaklaşımın ışığında, Katalanların kimlik inşasında önemli siyasal, kültürel ve ekonomik gelişmelerin açığa çıkartılması amaçlanmaktadır. Tabi ki İspanya'nın sahip olduğu tarih ve kültür gibi Katalanların kendilerine ait olan tarihleri ve kültürel sembolleri şahsına münhasırdır ve bu bağlamda, tıpkı ikinci bölümde olduğu gibi, araştırmaya konu edilmeyen şeylerin üzerini örtmek gibi bir amaç güdülmemiştir.

Kültürel kimliğin, milliyetçiliğin ve ulusal kimliğin bir ifadesi olması sebebiyle, araştırmanın ilerleyişinde saptanacak olan Katalan kimliği, tarihi gelişmeler ışığında

güncel bağımsızlık arayışı ile ilişkilendirilmeye çalışılacaktır. Diğer yandan güncel bağımsızlık hareketinin şiddeti ve son dönemlerde Katalan bölgesel hükümeti tarafından yürütülen bağımsızlık referandumu gerek yerli gerekse uluslararası medya ve kitle iletişim araçları ile yalnızca Katalanlar ve İspanya üzerinde değil, aynı zamanda uluslararası alanda bireyler üzerinde kamuoyu yaratmaktadır. Araştırmanın ilerleyen kısımlarında bu ayrılıkçı düşüncenin şiddeti ve aslında Katalan bölgesel hükümeti dışında, toplumun ne kadarından destek gördüğü düzenli olarak gerçekleştirilen kamu anketleri kullanılarak ortaya çıkartılmaya çalışacaktır. Elde edilen veriler, birçok kaynakta kabul edildiği üzere Katalan bağımsızlık arayışlarının şiddetlendiği 2006 yılı öncesi ile karşılaştırılacaktır. Daha sonra da bölgesel hükümetin ve –varsa- yerli halkın bağımsızlık taleplerine karşı yalnızca İspanya merkez hükümetinin değil aynı zamanda İspanya'nın da üyesi olduğu bölgesel bir ekonomik ve siyasi örgütlenme olan Avrupa Birliği'nin (AB) Katalanların bağımsızlık taleplerine karşı tutumları ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

Sonuç bölümünde, araştırmanın bir önceki bölümünde sunulan kamu anketlerinden elde edilen ölçüm sonuçları Katalanların mevcut durumları bağlamında, Katalan çerçevesi içerisinde değerlendirilecektir. Araştırma, ölçüm sonuçlarını İspanya'nın tamamına genellemeyi amaçlamamaktadır ve İspanya'nın genelindeki Katalanların bağımsızlık talebi ile ilgili kamuoyu araştırmaları tezin kapsamı dışındadır. Bu doğrultuda yapılacak olan diğer araştırmalara ışık tutmayı amaçlamaktadır.

# BİRİNCİ BÖLÜM

## KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KİMLİK, SELF DETERMİNASYON VE ÖZERKLİK

### 1.1. Kimlik Kavramının Tanımı ve Özellikleri

Kimlik konusunun sosyal bilimler içerisinde geniş bir çalışma alanının olması farklı bilimlerce tanımlanmasına ve yorumlanmasına sebep olmuştur. Çalışma alanının genişliği, kimlik araştırmacılarının çokluğuna ve kimliğe ilişkin tanımların çok sesliliğine neden olmuştur. Kimlik, psikoloji biliminde birey ve benlik, sosyolojide kültür, toplum ve toplumdaki dönüşüm, siyaset bilimi içerisinde devlet bağlamında incelenmekte, uluslararası ilişkilerde ise milliyetçilik, azınlıklar, etnik sorunlar gibi geniş bir çalışma alanı bulmaktadır. Dolayısı ile her bilim ve disiplin için kimlik tanımları farklıdır. Her bilim dalı kimlik sahibi olarak farklı bir özneyi merkeze alıp incelemekte ve kavrama farklı açılardan bakmaktadır. İşte bu nedenle tüm bu inceleme alanları için genel geçer kabul gören tek bir kimlik tanımı bulunmamaktadır.

Kimlik\* kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğünde, “toplumsal bir varlık olan insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” (Türk Dil Kurumu, 2016) olarak tanımlanmıştır. Tanımdan da çıkarım yapılabileceği üzere kimliğin en temel işlevi ait olduğu kişiyi tanımlamak, tasvir etmek onu anlamlandırmaktır. Bu bağlamda her kimlik bir tanımlamadır.

Tanımda insanın sosyal bir varlık olduğu vurgulanmıştır. İnsanlar bir araya gelerek toplumları ve ulusları oluştururlar. Bireylerin kimlik sahibi olması gibi bireylerin meydana getirdiği toplum ve ulusların da kendilerine ait birer kimliği bulunmaktadır (Övet, 2007: 95; Vatandaş, 2004: 16).

Kişilerin sahip olduğu kimlikler “bireysel kimlik” başlığı altında incelenirken insan gruplarına ait kimlikler “kolektif kimlik” altında incelenmektedir (Smith A,2002:139). Celalettin Vatandaş’a göre bir coğrafya üzerinde yaşayan etnik ya da kültürel grupların diğerlerinden kendilerini ayırmak ve farklılıklarını ifade etmek için kullandıkları kimlik kolektif kimliği tanımlamaktadır (Vatandaş, 2004: 24). Bu

---

(\*) Terimin Latince, İngilizce ve İspanyolca sözlüklerindeki karşılıkları sırası ile “idem”, “identity” ve “identidad” olup kelimenin yan anlamları benzerlikler ve aynılıklar anlamına gelmektedir.

kavram Durkheim'in "kolektif bilinç" Marx'ın "sınıf bilinci" ve Weber'in "verstehen" kavramının üzerine temellendirilmiştir (Cerulo, 1997: 386).

Yanık, kolektif kimliğin bireyin ya da bireylerin şahsi karakteristik özelliklerinden sıyrılıp "ben kimim" sorusundan "biz kimiz" sorusunun cevabının sorgulandığı anda anlam kazandığını ifade etmektedir. (Yanık, 2013: 229).

Başka bir tanımda kolektif kimlik insan gruplarına ait tüm bireylerin kendilerini diğerlerinden ayırarak sergiledikleri ortak davranış ve sahip oldukları ortak düşünceler olarak tanımlanmaktadır (Öner, 2016). Burada anılan ortaklar davranışlar ile "değerler ve düşünceler" bir araya gelerek bu insan gruplarının sahip oldukları kolektif kimliği ifade etmektedir.

Ortak davranışlar kimlik sahibi aktöre ait olan gelenekler, görenekler, bayramlar ya da yas günleri gibi söz konusu aktörün üyelerinin tamamınca ya da büyük bir çoğunluğunca ortak olarak ifa edilen davranış biçimleridir. Ortak değerler ve düşünceler ise ortak bir geçmişe sahip olma, ortak bir atadan gelindiğine dair inanç, gelecekte ortak bir amaca ulaşma, bir arada yaşama, ortak dış tehdit algısı gibi toplumun geneline yayılmış "ide"lerdir.

Bu bağlamda basite indirgeyecek olursak, kolektif kimlik, sınırları belli bir alan içerisinde yaşayan insan gruplarının kendilerini tanımlama birimi ve sahip oldukları kimlik türüdür. Toplum ve ulusların sahip olduğu bu kimlikler yalnızca onları tanımlamakla kalmaz aynı zamanda onların benzerleri içerisinde diğerlerinden ayırt edilebilmesini, sembolize edilebilmesini sağlamaktadır.

Bu noktada, kişilerin/grupların/toplumların benzerlerinden ayırt edilebilmeleri için birer kimliğe ihtiyaçlarının olmasının yanı sıra bu öğelerin görece ayrıştırmasının yapılacağı karşıt birimlerinin de var olması gerekmektedir. Derrida, "*öznenin kimliği içinde inşa edilmeyen mutlak bir ötekinin hiçbir zaman olmayacağını, üretilemeyeceğini, öznenin daima diğeri vasıtası ile var olabileceğini*" ifade etmektedir (Derrida, 2005:113). Yalnızca diğerlerinin de var olduğu durumlarda anılan öğeler kendilerine ait özellikleri ve kendilerinin ne olmadıklarını tanımlayabilirler. Aksi halde kimlik oluşumu gerçekleşmeyecektir. Zıtlıklara göre tanımlanabilme durumu kimliğe dikotomik özellik katmaktadır.

Kimlik sahibi aktör, bazı kavramları, kültürel unsurları ya da değerleri baz alarak “diğeri ya da öteki” olarak nitelediği özneyi kendisinden ayırır. Muchielli ayrım için ihtiyaç duyulan farklılıkları maddi ve fiziki, tarihsel, psiko-kültürel ve sosyo-psikolojik olarak dört başlık altında sınıflandırmaktadır (Aktaran Tacar, 1996: 29-30).

Bu sınıflandırmaya göre maddi ve fiziki imler toplulukların nasıl görüldüğünü, nerede yerleşik olduklarını ve sahip olduklarını ifade eder. Maddi ve fiziki imleri yaşanılan yer üzerindeki kültürel ve siyasi sınırlar, bu sınırlar içerisinde kalan bireylerin sahip oldukları şeyler, diğerlerinden kendilerini farklı kılan ve nasıl görüldükleri tasvir eden özellikler olarak örnekleme yapış olmayacaktır.

Tarihsel imler, kimlik sahibi aktöre ait tarihi, edinilen tarihsel mirası aktaran, milli bütünlüğü bir arada tutmaya yarayan, topluluğun bireyleri üzerindeki bütünleştirici unsurları olan ve kimlik algısını yerleştirip pekiştiren, özel veya kutsal günler ya da bayramlar gibi geçmiş zamanlarda yaşanılan mutlulukları veya toplumsal acıları, travmaları anımsatan değerlerdir.

Muchielli'nin psiko-kültürel imler tanımlamasında, kimlik sahibini diğerlerinden ayıran ve onu biricik kılan kültürel miras kavramına dâhil edilebilecek sanat üslubu ve bu mirasın aktarılmasında rol oynayan kültürel değerlerin yanı sıra inançlar, ideolojiler, düşünceler ve dünya görüşü gibi kavramlar yer almaktadır (Aktaran Tacar, 1996: 30).

Sosyo-psikolojik imlerin içerisinde de topluluğun kendini nasıl tanımladığı, kendine hangi ismi verdiği, toplumsal roller gibi sosyal açıdan tanımlayıcı davranış biçimleri ve diğer mekanizmalar bulunmaktadır.

Kimliğe ait diğer bir en kabul gören tanım, kimliğin aidiyet ve var olmayı tasvir ettiği, “tanımlanan ve tanımlayan olmak üzere iki unsurunun bulunduğu, kimlik dışı unsurların “diğerleri” olarak kabul edildiği ve dikotomik özelliğinden dolayı diğerlerinin var olması halinde anlamlı olduğudur (İnaç, 2014: 36). Bu açıdan bakıldığında kimlik, birden çok ögeyi birbiri ile kıyaslama ve birbirine göre değerlendirme kriteridir (Aka, 2010: 18).

Referans noktası ya da aktör olarak “diğerinin” var olduğu anda kimlik sahibi ile diğeri arasında kendi iradelerinden bağımsız bir süreç başlamaktadır. Bu süreç

içerisinde benzer olana karşı biz, farklı olana karşı da öteki bilinci oluşur. Çünkü kimlik olgusu toplumsal ilişkilerin kurulma sürecinde işlevseldir (Keyman, 2012: 39). Aktörler bu sürece sadece birbirlerini nasıl tanımladıkları ile müdahil olabilirler. Bu tanımlama süreçleri kimlik kavramına bazı açılardan işlevsel özellikler katmaktadır.

Bu işlevsel özelliklerden bir tanesi, postmodern uluslararası ilişkiler kuramına göre, “öteki” olarak addedilen farklı kimlik sahibi birimlerin dışlandığı ve ötekileştirildiğidir (Keyman, 2013: 250). Buradan hareketle, ilişkilerin “biz ve diğeri” farkının etrafında şekillendiği bir zeminde aktörler birbirlerini kolaylıkla tehdit olarak tanımlayabilmektedir (Rumelili, 2015: 395). Haliyle sosyal ve siyasi açıdan kimlik, ulusların ve toplumların arasındaki çatışmaları işlevsel olarak hızlandırır. Çünkü her toplum kendi bütünlüğünü, kültürel bütünlüğünü koruma eğiliminde ve hatta zaman zaman kendi kimliğini diğerlerine aşılama eğilimindedir. Bu nedenle kimlik karşısında tehlike teşkil eden farklılıklar ve marjinallikler çoğu zaman dışlanmaktadır (Vatandaş, 2004: 55).

Eder’e göre kimlik, geçmişteki sosyal ilişkiler ile bugünü ya da bazı durumlarda bugün ile gelecekte ulaşılmak istenen kaderi birbirine bağlayarak ortaya çıkar ve böylece kimlik bütünleştirici bir özellik kazanır (Eder, 2009, s. 428).

Bütünleştirici unsuru kimlik kavramına ulus-devlet, ulus inşası gibi araştırmalarda işlevsel bir özellik katmaktadır. Çünkü kimliğin yapısında bulunan semboller, simgeler, değerler, bayramlar, gelenekler, özel günler, ulusal marş, vb öğeler bireyler üzerinde aidiyet duygusu yaratmaktadır (Smith A, 2009:49). Bu sembollerin bütünleyici etkisi kimlik sahibi öznenin içerisindeki farklılıkların –yani ötekilerin ya da diğerlerinin üzerinde kapatıcı, üzerini örtücü etkisi bulunmaktadır (Vatandaş, 2004: 53). Bu etkiyle birlikte kimlik sahibi özne ya ötekini yok eder ya da içine çeker (Smith A, 2009:20).

Kimlik sahibi öznenin öteki üzerinde sağlamaya çalışan doğası nedeniyle bu kolektif kimliğe sahip insanlar, kendilerini ötekinden üstün görme eğilimindedir ve hatta söz konusu ulusal kimlikler olduğunda insanlar bu kavramlara kendi bütünlüklerinden bile fazla anlam yükleyebilmektedir (Gellner, 1992:11;Smith A, 1986:1). Bu anlam nedeniyle insanlar kimlikleri uğruna savaşmayı ve hatta ölmeyi bile tercih edebilirler ve bu nedenle kendi kimliklerine sadakat gösterirler (Gellner,

1992:74; Smith A, 1986:1). Bu da kimliğe, kimlik sahibi insan grupları üzerinde kitle mobilizasyonu sağlama özelliği katmaktadır (Smith A, 2009:23).

Kimlikle ilgili diğer bir özellik, iç içe geçebilen bir yapısının bulunmasıdır. Gerek bireylerin gerekse toplumların yalnız bir özelliği –dolayısıyla yalnızca bir kimliği olmadığı- bulunmadığı varsayımıyla, çoklu kimliklerin birbirini kapsayabildiğini söylemek mümkündür (Yaldız, 2014:387). Bu bakış açısıyla ulus-üstü kimlikler ulusal kimlikleri, ulusal kimlikler de etnik kimlikleri içerebilir.

Son tahlilde kimlik, benzer insan gruplarının kendilerini nasıl tanımladıkları ve diğerleri ile nasıl ilişkilendirdiklerini ifade eden, onların dünya üzerindeki yerlerini belirlemede araçsal bir kavram olup toplumların yaşam biçimlerinin bir yansımasıdır (Yaldız, 2014:387; Yıldız, 2007: 10; Smith A, 2009:36).

### **1.1.1. Kimlik Türleri**

Araştırmanın önceki bölümlerinde anıldığı üzere, bir tanımlama birimi olarak kimlik, kişilerin sahip olduğu bireysel kimlikler ve toplulukların sahip olduğu kolektif kimlikler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Daha çok psikoloji, pedagoji ya da eğitim bilimlerinin konusu içerisinde değerlendirilen bireysel kimlikler araştırmanın kapsamına alınmamış, kolektif kimlikler üzerinde durulmuştur.

Bir tanımlama ve gruplama birimi olarak kolektif kimlikler çok çeşitlidir. Örneğin bir topluluğu yaşa, cinsiyete, mesleklere göre sınıflayıp kolektif olarak kimliklendirmek mümkündür. Bu nedenle kolektif kimlik kavramı daraltılıp etnik, ulusal ve kültürel bağlamda incelenecektir.

#### **1.1.1.1.Etnik Kimlik**

Ortak dil, ortak inançlar, benzer yaşam alışkanlıkları etrafında organize olabilmiş ve aralarında bir arada olma isteği bulunan insan gruplarının sahip olduğu kimlik türüdür (Yanık, 2013:231; Yaldız, 2014:389).

Smith, etnik kimliğin altı özelliği üzerinde durmuştur (Smith A, 2009:42) ve bu özellikler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Birincisi, topluluğun kendine verdiği ve başka bir topluluk tarafından kullanılmayan bir özel isimdir.
- İkincisi, etnik kimlik için en önemlisi ve kimliğin merkezinde olan, topluluk üyelerinin ortak bir soydan geldiklerine dair efsanedir. Ortak



bir soydan gelindiğine dair inanç, bir isim altında birleşmede işlevseldir. Topluluğun bireyleri bu mite göre kendilerini ötekinin karşısına koyup tanımlamaktadır.

- Üçüncüsü, topluluk bireylerinin paylaştığı ortak mitlerdir. Öyle ki geçmiş zamanlardan günümüze bu mitler git gide silikleşmiş yarı tarihi yarı edebi bir biçime dönüşmüş, topluluğa ait, topluluğun başından geçen olayları içermektedir. Topluluğun var olmaya başladığı ana ilişkin efsaneler, savaşlar, göçler, varlıklarına anlam katan herhangi simge haline dönüşmüş bir olay mitlerin içeriğini oluşturmaktadır.
- Dördüncüsü, ortak kültürü diğerlerinden ayıran özelliklerdir. Bu özellikler kimlik sahibi özne ve öteki arasındaki farklılıkların çizilmesi bakımından işlevseldir. Bu farklılıklarla birlikte kimlik sahibi özne ötekinden ayrılabilir ve kendisini tanımlayabilir.
- Beşincisi, yurtla özel bir bağın kurulmasıdır. Bu bağ kaynağını doğrudan özneyi diğerlerinden eşsiz kılan niteliklerinin idealize edilmesinden almaktadır.
- Altıncısı, kolektif kimliğe sahip bireyler arasındaki dayanışma duygusudur. Bu duygu doğrudan kişilerin ait olma duygularına hitap etmektedir ve kolektif bir kimlik oluşumu için işlevseldir. Ancak bu duygu ile insanlar ortak bir kimlik altında bir araya gelebilir.

Etnik kimlik, milli bilincin ve milli kimliğin oluşumunda işlevseldir. Etnik kimlik ne denli köklüyse ulusal kimliğin ortaya çıkma olasılığı o derece güçlüdür (Smith A, 2009:117). Çünkü çoğunlukla ulusal bilincin açığa çıkmasında etkin olan toplumsal anıların ve mitlerin gerçekleştiği dönemi kapsar, etnik kimlik olmadan milli kimliğin oluşması yarım kalacaktır (Smith A, 2009:73). Ancak milli kimlik ile ayrılma noktalarından birisi de budur, etnisitelerin ülke ile bağları tarihi ya da semboliktir, buna karşın milli kimlik ile olan bağlar fiziki ve fiilidir (Smith A,2009:71).

Etnik kimlik kavramı ve kavrama atfedilen önem, küreselleşen dünya içerisinde, demokrasi ve insan hakları çalışmaları içerisinde kendine yer bulabilmektedir (İbrahim ve Heuer, 2016:16). Dünya üzerinde yaşanan ekonomik

karşılıklı bağımlılık, savaşlar ve çatışmalar, göçler gibi durumlar etnik kimliklerin korunması alanındaki çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu bağlamda doğrudan çoğulcu demokrasinin temel ilkelerinden birisidir

Her ne kadar etnik kimlik dini inanışları ya da aynı dini duygulara sahip insanların bir arada bulunmasını içerse de dini kimliğin, etnik ya da ulusal kimlikten sıyrılabilir bu kimlikler üzerinde bütünleştirici ya da ayrıştırıcı bir etkisi olabilir (Smith A,2009:23).

Aynı dine mensup halklar, aynı dine mensup olmayanlara karşı, kendilerini birbirlerine daha yakın hissedebilir ya da aynı inanca sahip olmayan toplumlara kendilerinden dışlama eğilimi gösterebilirler. AB-Türkiye arası ilişkilerde, AB'nin Türkiye'nin Birlik'e katılması hususundaki çekincelerinden birisi olarak dini kimliğin ayrıştırıcı etkisi örnek olarak gösterilebilir (Rus, 2014:200). Diğer yandan uluslararası örgütlerden İslam İşbirliği Teşkilatı'nın (İİT) üyelerinin Müslüman ülkelerden oluşması, dini kimliğin bütünleştirici etkisine örnek olarak gösterilebilir.

#### **1.1.1.2.Ulusal Kimlik**

Ulusun nasıl oluştuğu konusunda çeşitli varsayımlar bulunsa da modernist bakışın doğrultusunda dünya üzerinde ortaya çıkış tarihlerinin 19. yüzyıl dolaylarında olduğunu söylemek mümkündür (Thiesse, 2010:151). Bu bağlamda 19. yüzyıl öncesinde, aynı devlet içerisinde, toplumun farklı tabakalarından insanların kendilerini benzer olarak tanımlamadıklarını ve aynı topluluğa ait olmadıklarını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Ancak her ne kadar 19. yüzyıl dolaylarında ortaya çıksa da bu çıktının ne kadar zamanda oluştuğuna dair fikirler çatışmaktadır. Ancak yine de ulusal kimliğin ortaya çıkabilmesi için çok uzun zamanın gerekmesinin yanı sıra kuvvetli bir milliyetçilik düşüncesi ve yeni nesillere bu düşüncelerin aktarılması gerekmektedir (Berghe, 1987:27). Daha sonra bu yeni tanımlama biriminin hem mevcut toplum tarafından hem de topluma yeni katılanlar tarafından kabul görmesi gerekmektedir (Thiesse, 2010:153).

Smith'e göre ulusal kimlik kavramının beş temel özelliği bulunmaktadır (Smith A, 2009:31). Bu özellikler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Birincisi, ulusal kimliğin tarihi geçmişi bulunmaktadır ve bu tarihi geçmiş sayesinde diğerlerinden ayrılabilmesidir. Aynı zamanda tarihi geçmiş, insanlar üzerinde duygusal etkiye sahiptir.
- İkincisi, ortak mitler ve kolektif hafızadır. Kolektif hafıza dar anlamda toplumun tarihini içermektedir. Bu noktada Gellner, göre ulusal kimliklerin pekiştirilmesinde ülkelerin milli eğitim sistemlerini işlevsel görmektedir (Gellner, 1992:76). Ülkeler milli eğitim sistemleri aracılığı ile kolektif hafızayı ve mitleri bir sonraki nesile aktarırlar.
- Üçüncüsü, kitlesel kamu kültürüdür. Bu kamu kültürünün şekillendirilmesinde sosyologlar, sözlük bilimciler ve dilbilimciler işlevsel olup kullanılan araçlar bakımından ikiye ayrılmaktadır. Modern anlamda devletin ortaya çıktığı Batı ülkelerinde bu araçlar kamu kültürü oluşturmada kaynak olarak hukuku baz alırken, modern devletlerin daha sonradan ortaya çıktığı Doğu'da bu kaynaklar dil, kültür, tarih, gelenekler ve göreneklerdir. Bu nedenle kitlesel kamu kültürü Batı'da daha bireysel Doğu'da ise daha toplumsaldır.
- Dördüncü olarak, toplumun tamamını kapsayan yasal haklar ve ödevler gelmektedir. Mevzuattaki haklar ve ödevlerle vatandaş kavramı yaratılır, çünkü bu haklar vatandaşlara tanınır ve böylece ötekiler dışlanmış olur (Smith A,2009: 27). Hakların ve ödevlerin tanımlanmasındaki temel amaç vatandaşlık kavramı ile toplumu bir arada tutmaktır.
- Son sırada, vatandaşların serbest hareket imkânına sahip olduğu ortak bir ekonomik sistem vardır. Bu sistem içerisinde ekonomik çıkarlar kimlik kavramını beslemekte ve kimlik algısına meşruluk kazandırmaktadır.

### **1.1.1.3.Kültürel Kimlik**

Kültürel kimlik, etnisite, millet, din, dil, kültürel miras, gelenekler, görenekler, ahlak kuralları gibi kültürel kategorilerden oluşan, bireylerin kendilerini tanımlama aracı olan ve kendileri gibi tanımlananlara karşı aidiyet hissettikleri kimlik türüdür (Chen, 2017).

Bu kültürel kategoriler, söz konusu insan topluluğu tarafından benimsenir ve yüzyıllar boyunca uygulanıp sürdürülebilir. Böylece o topluluğa ait olmuş olur. Ancak topluluğa ait olan bu kültürel kategoriler değişmez değildir, bilakis esnek bir yapıya sahiptir. Zaman içerisinde, topluluğa ait insanların kültürel kategorilere karşı bakış açılarında değişiklikler olabilir (Smith A, 2009:48). Dolayısıyla bu değişiklikler de parçanın bütüne etkisi nedeniyle kültürel kimlik üzerinde değişmelere sebep olabilir.

Kültürel kimlik, topluma ait her şeyin içinde şekillenmesi bakımından önemlidir çünkü kültürel kimlik topluma ait değerleri, tercihleri, hayat anlayışını ve hatta sanattaki zevklerini belirlemektedir. Bu nedenle kültürel kimlik bireyleri ve dolayısıyla toplumları yaratır (Akdemir, 2004:44).

Ortaya çıkan toplumların varlıklarına devam edebilmeleri için de ortak hafıza gerekmektedir (Smith A, 2002:150). Ortak hafıza basit bir şekilde topluluğa ait yaşantıları ve tarihsel olaylar ışığında toplumun yaşadığı dönüşümleri içermektedir. Bu yönü ile doğrudan geçmişten beslenir ancak geleceğin ve gelecek nesillerin algısını şekillendirir.

Toplumsal algı, milliyetçi düşünce, milli ve etnik kimlikler, kolektif kültürel kimlikle ifade edilir (Smith A, 2009:120). Milliyetçi düşünce kolektif kültürel kimliğin dilsel unsurlarını kullanır, etnik ve ulusal kimlikler ise kültürel kimliğe ait sembollerden beslenmektedir. Bu nedenle kültürel kimlik ulusal kimliklerle el ele yürür ve çoğunlukla da kendi bölgesindeki gelişmelerden etkilenir (İbrahim ve Heuer, 2016:33).

### **1.1.2. Kimlik Oluşumu İle İlgili Yaklaşımlar**

Kimlik, uluslararası ilişkiler içerisinde “devlet kimliği”, “kimlik oluşumu”, “devlet ilişkileri”, “kimlik/fark ilişkileri”, “azınlık hakları” gibi çalışmalar içerisinde “essentializm” ve “constructivizm” yaklaşımları altında incelenmektedir. Analiz

birimi olarak devletlerin alındığı bu araştırmalar daha çok devletlerin birbirlerine dost mu yoksa düşman mı olarak yaklaştığı birbirlerini nasıl tanımladığına odaklanarak uluslararası sistemi tahlil etmeyi amaçlarlar (Bozdağlıoğlu, 2012: 128). Bu tip çalışmalarda kimlik analiz düzeyi olarak kullanılmaktadır.

Milliyetçilik meseleleri, etnik ve dini çatışmaların olduğu coğrafyalarda Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde incelenmekte ve “primordializm”, “modernizm” ve “etno-sembolizm” yaklaşımlarıyla kültürel bağlamda değerlendirilmektedir (Joldoshov, 2013:106; Kekevi ve Kılıçoğlu, 2012: 1189).

Hem primordializm hem de modernizm içerisinde değerlendirilen ulus ve kimlik kavramlarını açıklamak için birbirinden farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar arasında temel fikir ayrılığı ulusun modern bir oluşum olup olmadığı noktasında yaşanmaktadır (Vatandaş, 2004: 51).

Bu taksonominin yanı sıra uygulanabilirlik açısından primordializm yerine “essentialism’i” (özcü yaklaşım) kullanan, “constructivism\*” (inşacı kuram) ile “modernizmin” “instrumentalism” olarak adlandırıldığı araştırmalar bulunmaktadır (Özkırımlı, 1999:70; Şen, 2004:9; Conversi, 2007:16;). Diğer yandan constructivism ile instrumentalizmin benzerlikleri ve farklılıkları bulunan iki ayrı yaklaşım olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır (Rumelili, 2015: 391). Bu nedenle, başlangıç olarak Umut Özkırımlı’nın taksonomisi takip edilecek, kimlik teorileri primordial, modern ve etnosembolik kontekste incelenecektir.

#### **1.1.2.1. Primordialist Yaklaşım**

Kelime anlamı “tarih öncesi zamanlara ait” ya da “ezelden beri var olan” (Oxford Dictionaries, 2016) anlamına denk gelen “primordial” kelimesinden türeyen primordializm\*\*, 19. yüzyılın sonlarına doğru Herbert Spencer tarafından kullanılmış, Spencer kabilelerin, etnik grupların ve hatta ulusların bile genişlemiş aileler olduğunu savunmuştur (Rushton, 2005: 491).

Primordialist yaklaşım içerisinde tek bir görüş olmayıp birden fazla ekol bulunmaktadır. Bu alanda çalışan araştırmacılar birbirinden farklı tasnifler

---

(\*)Türkçe Uluslararası İlişkiler literatüründe Constructivism, Konstruktivizm, İnşacı Yaklaşım ya da Yapılandırmacı Yaklaşım olarak da anılmaktadır (Rumelili, 2015:390).

(\*\*) Primordialism, Türkçe araştırmalarda ilkselci, ilkçi yaklaşım (Özkırımlı, 1999:75) gibi çeşitli isimlerle anılmaktadır. Bu araştırmada “Primordialism” olarak kullanılacaktır.

yapmaktadır. Örneğin Smith'ten aktaran Özkırmımlı primordialist kuramları üç alt başlık altında incelerken Golden ve College iki alt değerlendirme yapmaktadır (Özkırmımlı, 1999: 78; Golden ve College, 1999:140). Bu nedenle yeniden bir sınıflandırmaya gidilmeksizin, önceki çalışmaların ışığında yaklaşıma ilişkin görüşler tahlil edilecektir.

Primordializmin kimlik incelemeleri etnik kimlik temel alınarak yapılmaktadır ve bu perspektifte etnisite basit olarak “grup kimliği” olarak görülmektedir (Persons, 1999: 7). Dolayısı ile söz konusu incelemeler etnik kimlik analizi ile başlamakta ve bu incelemelerde etnik kimliği oluşturan bağlar ve bu bağların özellikleri incelenmektedir (Özkırmımlı, 1999: 77).

Primordialist yaklaşım açıklamalarını ulusu ilkçağlardan beri var kabul ederek yapmakta ve ulusların kendiliğinden var olan yapılar olduğunu savunmaktadır (Çoban, 2012: 345). Dolayısı ile yaklaşım adını buradan almaktadır. “Primordialist” kuramcılarının bu varsayımları yaklaşıma “*a priori*” özellik kazandırmaktadır.

Kendiliğinden var olduğu kabul edilen yapılar içerisinde, bireyler kimliği o topluluk içerisinde doğmak yoluyla “verili” olarak kazanır. Burada ifade edilmek istenen yalnızca bir aile içerisinde doğmuş bireylerin bir araya gelerek ulusu ve kimliği oluşturduğudur. Bununla birlikte, bir dine mensup olmak, bir kültürü paylaşmak, bir dili ya da bir dile ait lehçeyi konuşmak gibi alt alta toplandığında o topluluğa ait kimliği oluşturan unsurların bireylere verili olduğudur (Geertz, 1973: 259).

Geertz, kimlik oluşumunda “verili” olarak varsaydığı unsurları kan bağı, ırk, dil, toprak parçası, din ve gelenekler olarak tanımlamaktadır (Geertz, 1973: 261-264). Bu unsurlar belli bir topluma ait nesnel değerlerdir ve sabittir, nesilden nesile aktarılır. Bireylerin “kişisel” olarak üzerindeki etkisi yoktur ya da çok azdır. Bu yüzden değişikliğe uğramaz ya da çok az uğrar (Özkırmımlı, 1999: 87).

“Primordialist” kurama göre, verili şekilde kazanılan bu değerler ve hatta bir topluluğa ait olmayı mümkün kılan o topluluğa kabul/üyelik bile miras yolu ile kazanılır. Kimliğin kazanılmasında belirleyici etmen ailedir. Çünkü kan bağı hayatta kalma mücadelesi içerisinde kolektif amaçların takibinde doğal bir araçtır (Smith A, 1986: 12). Bu da “primordialist” yaklaşımın “kan bağı ve akrabalık” kavramına yaptığı önemi göstermektedir.

Geertz'e göre, toplum bireylerin ortak bir hissiyat altında bir araya gelmesiyle oluşur. Bu onlarda "hısım-akraba, eş-dost" oldukları duygunu hissetmelerini sağlayan ortak birlik düşüncesidir ve iki etkisi bulunmaktadır. Bahsedilen etkilerden ilki bireyleri ekonomik, sosyal ve siyasi zorluluklar karşısında güçlü bir şekilde birbirine bağlarken, ikincisi de bir araya gelen bu bireylerin diğer topluluklardan ayırt edilmesini sağlamaktadır (Geertz, 1973: 260-261).

Bu "verili olduğu ifade edilen ya da öyle varsayılan" değerlerin bir sonraki nesile geçişi anadil yolu ile yapıldığından anadilin kimlik üzerinde bütünleştirici özelliği bulunmakta ve anadilin etkisi kimliğin devamını sağlamaktadır (Bacova, 1998: 31).

Primordialist kuramın içerisinde değerlendirilen diğer bir yaklaşım sosyo-biyolojik yaklaşımdır. Bu kuram, sosyal bir varlık olduğu gibi aynı zamanda biyolojik bir varlık olan insanın sergilediği davranışlarının sahip olduğu gen haritası ile ilgili olduğunu savunmakta ve etnisite kavramlarını bu davranışsallığa dayandırmaktadır. Sosyo-biyolojik yaklaşım Darwin'in "natural selection" teorisinin sosyal bilimlere uygulanmış şeklidir.

Sosyo-biyolojik kuram, klasik primordialismin etnik duygu ve düşüncelere dair yaptığı açıklamaları yetersiz bulmakta ve klasik primordializmin ileriye sürdüğü savların nedenlerinin analiz edilemediğini tartışmaktadır. Ayrıca, klasik primordializm içerisinde ifade edilen etnisitenin değişmez olduğu ve kendiliğinden kaçınılmaz bir şekilde var olduğu savlarını reddetmekte ve eleştirmektedir. Bu sebepten sosyo-biyolojik yaklaşımın klasik primordialisme tepki olarak doğduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Berghe, 1987: 17-18).

Sosyo-biyolojik kuramın önemli isimlerinden biri olan Berghe'e göre organizmanın sahip olduğu genler onu üremeye programlamakta ve tıpkı diğer canlılar gibi insan da kıt kaynaklar için diğerleri ile işbirliği ve rekabet eğilimindedir. İşbirliği ve çatışma arasındaki belirleyici unsur bireylerin sahip oldukları gen alellerinin\* birbirine benzer ya da alternatif olmasından kaynaklanmaktadır (Berghe, 1987: 7). Söz konusu gen alellerinin birbirine benzer olduğu durumlarda işbirliği söz konusuyken, alternatif olduğu durumlarda da çatışma olmaktadır.

---

(\*) Allel biyolojik bir terim olup anne ve babadan kalıtımsal olarak edinilen genlerden her bir çiftini ifade etmektedir. Kuram bu nedenle sosyo-biyolojik olarak tasnif edilmektedir.

İşbirliği, “akraba seçimi, karşılıklılık ve baskı” olmak üzere üç mekanizma aracılığı ile incelenmektedir (Berghe, 1987: 11). Çünkü birey işbirliğini akraba olmadıkları ve akraba olduklarının içerisinde akraba olduklarını, akrabalarının içerisinde de “yakın akraba ve uzak akraba” ayırımına göre yakın akrabalarını tercih etmektedir.

Bu tercihler, nepotistik eğilimlere sahip olmalarından dolayı üreme, hayatta kalma gibi kolektif amaç ve menfaatlere göre yapılmakta ve bu sebeple bireyleri bir arada tutmaktadır. Davranışların temelinde nepotizm \* gibi insan doğasından kaynaklanan biyolojik faktörlerin bulunması etnik duygunun irrasyonel olmasına sebep olmaktadır (Berghe, 1987: 35). Bu sebepten Berghe ilk etnik toplulukların geniş aileler ve etnisitenin de genişlemiş akrabalıklar olduğunu savunmaktadır (Berghe, 1987: 25-27).

Sosyobiolojik yaklaşım, etnisitenin, içinde bulunulan dönemin çevresel koşullarına göre büyüyüp küçülebildiğini tartışmaktadır ve bu noktada primordialist yaklaşımın “sabit ve verili olduğu” varsayımlarına karşı çıkmaktadır (Berghe, 1987:251). Ayrıca, etnisitenin oluşabilmesi için ortak soya ait bir inancın olması gerektiğini savunmakta ve bu inancın, kurgusal olmasının bile mümkün olabileceğini ancak yine de inandırıcı olmak zorunda olduğunu desteklemektedir. Berghe’e göre etnisite isteğe bağlı ya da rastlantısal bir şekilde meydana gelmemekte, oluşabilmesi için zaman gerekmektedir (Berghe, 1987: 243).

Berghe’nin görüşünü, etnisitenin “insanın nihai hedeflerine ulaşmak için doğuştan sahip olduğu rasyonel olmayan nepotistik eğilimleri sonucu kendisine yakın olarak seçtiği bireylerle bir araya gelerek oluşturduğu ve zamanla popülasyonunun arttığı insan toplulukları” olarak özetlemek mümkündür. Bu bağlamda Berghe, etnik ve ırk düşüncelerinin “akrabalık hissini” basitçe genişletilmiş şekli olduğunu söylemektedir. Etnosentrizm ve ırkçılık “nepotizmin” basitçe gelişmiş şeklidir ve iki kavram arasında davranışsal bir yakınlık bulunmaktadır (Berghe, 1987:17-18).

Berghe’e göre kimlik kavramının verili olması durumunda kaçınılmaz ve değişmez olması gerekmektedir. Ancak Berghe’in görüşüne göre durumlara göre

---

(\*) Nepotizm işbirliği durumunda kendi yakınlarına öncelik vermek anlamına gelmektedir.



etnik duygular aşınabilir ve solabilmektedir ve kimlik kişisel çıkarlar için kolayca manipüle edilebilen bir kavramdır. Kimlik kavramı sabit ya da değişmez olmadığı için bazen gruplar arasındaki sınırlar oldukça geçişkendir bu nedenle küçük gruplar büyük gruplar ile birleşebilir ya da gruplar birbirinden ayrılabilir. Kimlik sabit olmadığından sürekli yeni etnik gruplar ortaya çıkmakta, bazıları ise ortadan kaybolmaktadır. Aynı nedenle bireylerin kendi isteklerince belirlenebilen bir yapısı bulunmaktadır ve verili değildir. (Berghe, 1987:18).

Primordialist görüş içerisinde değerlendirilen başka bir yaklaşım ise kimliğin değişmeyen, verili bir sabit yapısı olduğunu savunan özcü yaklaşımdır ve bazı noktalarda klasik primordial görüşten ayrılmaktadır (Rumelili, 2015: 389). Ancak bu sabitlik, primordial görüşün ifade ettiği üzere mutlak bir katılığı ya da değişmezliği ifade etmemektedir. Samuel P. Huntington'a göre aktörler ve kimlik sahibi özneler her zaman kendi kimliklerini yeniden tanımlama eğilimindedir (Huntington, 2015: 51). Bu da doğrudan hem kültürel birimleri hem de onların ortaya çıkış şekillerine etki etmektedir.

Huntington kimlik tanımını medeniyet olgusu üzerinden yapmaktadır. Huntington'a göre medeniyetler en geniş kültürel varlıklardır ve kimlik medeniyet içerisinde yaşayan insanları diğer insan gruplarından ayırdığı takdirde kimlik sıfatını kazanmış olur, aksi halde bunun dışındaki ayrışmalar yalnızca kültürel kimlik tanımlaması altında yapılabilecektir (Huntington, 2015: 50).

Buraya kadar olan kısmı toplamak gerekirse, kimlik kavramı çoğunlukla değişmeyen, genetik bir miras gibi aileden alınan bir meta olarak algılanmakta ve köklerini insanlığın aile, soy, üzerinde yaşanılan toprak parçası gibi kavramlara atfettiği önemden aldığını vurgulamaktadır (Conversi, 2007:15).

#### **1.1.2.2.Modernist Yaklaşım**

Modernist görüş, ulusun ve milliyetçiliğin on sekizinci yüzyılın sonlarına doğru moderniteden \* sonra ortaya çıktığını savunmaktadır (Smith A, 1986: 8;

---

(\*) Sosyal bilimler içerisinde diğer tartışmalı konulardan birisi olan modernitenin ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili farklı bakış açıları vardır. Başlangıç noktası farklı araştırmacılarca farklı tarihlere dayandırılmakta ve bu da tanımın kapsamını değiştirmektedir. Bu nedenle ne zaman ortaya çıktığı ile ilgili mutlak bir bilgi bulunmamaktadır. Modernite kavramına ilişkin yaygın olarak Rönesans ve Reform hareketlerinden sonra Avrupa'nın gelenekselci yapıdan sıyrılıp toplumsal ve siyasal hayatta dönüşümler yaşaması, insan hakları kavramının gelişmesine bağlı olarak yayılan demokrasi ve laiklik gibi düşüncelerin etkisinde şekillenmiş ideolojik, sosyal, siyasal, ekonomik değerlerin bütünü tanımlı

(Hobsbawm, 2014:17). Bu iddialarının temelinde modernite öncesinde görülmeyen, sonradan ortaya çıkan yazılı basının gelişmesi ve toplumları harekete geçirmede etkisi, eğitimin yaygınlaşması ve okuryazarlığın artmasına bağlı olarak oluşan toplumsal bilinç, endüstrileşme ve peşi sıra gelen köyden kente göçün toplumsal yapı üzerindeki değişmelere sebep olması gibi daha birçok etkenin kimlik üzerindeki etkileri bulunmaktadır (Salter, 2008: 47). Ancak bu görüşler, ulusların modern zamanların bir ürünü olduğu konusunda hem fikir olan yazarların ulusların nasıl ve neden ortaya çıktığı konusunda ayrılmaktadır (Smith A, 2008:2).

Bu fikir ayrılıkları, modern toplumların ulus inşasını ve milliyetçi düşüncelerini ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel nedenlerle açıklamaya çalışan üç farklı görüş altında kategorize etmek mümkündür (Özkırmı, 1999:98). Ancak genel olarak, modernistler, yukarıda anlatılagelen ve kimlik üzerinde belirleyici olduğu ifade edilen etmenlerin ortaya çıkışının, primordialistlerin analizlerini başlattığı tarihlerden çok sonra olduğunu kabul eder. Bu bağlamda, primordialistlerin ulusların tarihin doğal bir parçası ve baki olduğu ya da doğuştan geldiği varsayımlarını kabul etmemektedirler. Bu nedenle Hobsbawm primordialistlerin bu görüşlerinin hayal gücüne dayandığını ifade etmektedir (Hobsbawm, 2014:24).

Hobsbawm'a göre, kimlik kavramının değiştirilebilen ve diğer kavramlara eklenebilen bir yapısı bulunmaktadır (Hobsbawm, 2014:26). Bu da kimlik kavramının çok boyutlu olabilme özelliği ile ilgilidir ve bu çok boyutluluk bizi ulusal kimlikler yerine çoklu kimliklere götürmektedir. Hobsbawm, ulusların homojenleşme dönemlerinden çok önce çoklu kimliklerin olduğunu ifade etmektedir (Hobsbawm, 1996:1067). Ona göre, tek boyutlu olan, dışlayıcı, değişmeyen kültürel, ulusal ya da etnik kimlikler, beyin yıkamanın tehlikeli bir parçasıdır (Hobsbawm, 1996:1067). Bu nedenle bu tip kimlikler bir amaca yönelik oluşturulmuş, yapay, toplum mühendisliği ürünü ve de bir icat olarak görülmektedir (Hobsbawm,2014:24).

Modernistler içerisinde değerlendirilen, diğer bir yaklaşım olan araçsalci yaklaşım çoğunlukla analizlerini etnisite üzerinden yapmakta ve bu varsayımlar hem etnisite hem de ulus için genellenebilmektedir (Llobera, 1999:8). Bu yaklaşım, etnik kimliği ve etnik birliği güç kapasitesi ya da refah gibi kolektif amaçlara ulaşmada bir

---

kabul edilmektedir (Ongur, 2015:241). Bu değerler ilerleyen dönemlerde Fransız İhtilali'ne zemin hazırlayacaktır. Aynı zamanda daha sonra akademik sahada tartışmaya başlanan Postmodernizmin eleştirilerinin başlangıç noktasını oluşturmaktadır.

araç olarak görmektedir (Salter, 2008: 47). Bu da kimliğin özellikle siyasiler başta olmak üzere çeşitli çıkar grupları tarafından politika aracı olma kullanılmasına sebep olmakta, dolayısıyla kimliğe insan gruplarını manipüle edici bir özellik kazandırmaktadır (Che, 2016). Bu şekilde politik karar alma süreci içerisinde işlevsel bir dayanak oluşturmasından dolayı araçsal analiz içerisinde etnisite kültürel değil siyasal bir fenomen olarak değerlendirilmektedir (Yalçın, 2014: 192).

Siyasal bir fenomen ve politik bir araç olarak değerlendirildiğinden kimlik kavramı araçsalcı yaklaşıma göre dinamik ve esnek bir yapıya sahiptir (Smith A, 2002: 28; Şen, 2004: 12) Bu da içerisinde bulunduğu dönemin kültürel, ekonomik, siyasi gelişmelerine göre ya da bu dönemdeki karar alıcılarının politikaları doğrultusunda yeniden tanımlandığı anlamına gelmektedir. Kimlik bu noktada siyasi elitlerin emellerini, topluluk adına ulaşmak istedikleri hedeflerini meşrulaştırma konusunda işlevseldir (Rumelili, 2015: 390). Çünkü kamu menfaatini koruma, topluluğun ekonomik, siyasi ve sosyal çıkarları gibi ilkelerle oluşturulabilen ya da yok edilen bir ideoloji görevi görmektedir (Golden ve College, 1999: 140). Bu nedenle araçsalcılara göre kimlik oluşumu siyaset ile karşılıklı etkileşim halindedir ve yalnızca öteki kavramına göre şekillenmez, oluşumunda siyasi elitlerin ve ekonomik, siyasi, kültürel alanda yaşanan toplumsal dönüşümlerin de rolü bulunmaktadır.

Araçsalcı yaklaşımın diğer bir ekolü etnik birlik ve etnik kimliği bir duygu ya da düşünce olarak yorumlamaktansa, diğer refah türleri arasından kamu hizmetlerini maksimize etmeyi hedefleyen rasyonel tercihlere bağlı kolektif bir girişim türü olarak yorumlamaktadır.

Modernist görüş içerisinde kimlik oluşumunu siyasal temellere yerleştiren Barth, analizlerini “kendi biyolojik devamlılığını sağlayan, kültürel değerleri paylaşan, etkileşim ve iletişim alanı oluşturan, kendilerini tanımlayan ve dış gruplarca tanımlanan” olarak tasvir ettiği etnik birimlerin kimlik şekillenmelerini o topluluğa ait kültürel ya da siyasal sınırlara dayandırarak yapmaktadır. Bu sınırlar aracılığı ile her bir toplum kendisini diğerlerinden izole ederek içerisinde olduğu koşulların, çevresel faktörlerin sentezi ile kendisine has sosyal ve kültürel özellikler geliştirmektedir (Barth, 1969: 11).

Sınırlar aracılığı ile izole olan ve kendisine has sosyal, kültürel özellikler geliştirebilen toplumlara ait kimlikler, kimliklerin bir aile içerisinde doğmak ya da verili olarak kazanıldığını ileri süren savlara muhalefet etmektedir. Çünkü kimliğin verili olduğu durumlarda, kimlik kavramı esnek değildir ve değişimlere kapalıdır (Berghe, 1978:401). Bu nokta, primordializmin modernizmden ayrıldığı noktalardan birisidir. Barth'ın analizlerinden kimliğin esnek, değişebilen ve hatta değişimlere açık bir yapısı olduğu anlaşılmaktadır.

Barth'ın yaklaşımını geliştiren Llobera etnisiteyi mikro, medyan, makro ve global olmak üzere dört ölçek üzerinden incelemektedir (Llobera, 1999). Bu ölçeklendirmeye göre mikro etnisite diğeri ile etkileşim içerisinde kimliğin nasıl oluştuğunu incelerken medyan ölçekteki etnisite kimliğin ifade edilmiş şekli üzerinde belirleyici olmaktadır. Kimliğin tanımlanması ve yorumlanmasında çoğunlukla karizmatik otoriteye ve liderlik vasıflarına sahip bireyler ön plana çıkmakta ve dolayısı ile kitlelerin davranış şekilleri üzerinde etkiye sahip olmaktadır. Makro ölçekteki etnisite ise devletin güç kullanımı ya da tehdit gibi araçlarla etnik grupları nasıl etkilediğini kapsamaktadır. İdeolojik manipülasyon sağlayan kitle iletişim araçları, sosyal medya, basın-yayın, kitlesel eğitim bu araçların kapsamına girmektedir.

Llobera'ya göre küresel ölçekteki kimlik oluşumu, etnisiteye yeni boyutlar kazandırmaktadır. Buna göre, barışı koruyucu ya da barışa zorlayıcı fonksiyonu bulunan uluslararası insan hakları örgütleri ve hükümet dışı örgütler gibi oluşumların ortaya çıkışındaki güncel gelişmeler bu ölçek altında değerlendirilmektedir.

Modernist görüş içerisinde değerlendirilen diğer bir kuram olan inşacı kuram, araçsalcı yaklaşımdan belli noktalarda ayrılık göstermektedir (Rumelili, 2015:391). Bu ayrılıklar kimlik teorilerininin 1980'li yılların sonunda Soğuk Savaş sonrası dönemi analiz etmede başarısız olmasından kaynaklanmaktadır ve bu nedenle inşacı kuram, disipline kazandırılmıştır (Bozdağlıoğlu, 2012: 128). “Üçüncü Büyük Tartışma”\*

---

(\*) Uluslararası İlişkiler literatürüne konu olmuş ve akademisyenler arasında şiddetli tartışmaların, fikir ve yöntemsel açıdan ayrılıkların yaşandığı tartışmalar bulunmaktadır. Bunlar yabancı kaynaklarda “Great Debates” olarak geçmektedir ve taksonomisi ile ilgili bazı problemler bulunmaktadır. Kimi kaynaklarca bu tartışmaların sayısı dört olarak addediliyorken kimi kaynaklarca üç olarak değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmelere göre 1920 ve 1930 yılları arasında realist ve idealist teorisyenler arasında yaşanan tartışma birinci büyük tartışma; 1950-1960 yılları arasında gelenekselcilik ve davranışsalcılık perspektifindeki tartışmalar ikinci büyük tartışma, 1970 ve 1980

olarak adlandırılan “Rasyonalist – Reflektivist”<sup>\*</sup> karşıt teorileri arasında “Reflektivizm’in” içerisinde yer alan “Postmodernizm”, “Feminizm”, “Eleştirel Teori”, “Constructivist” yaklaşım, “Primordialism ve Instrumentalism” arasında bir köprü işlevi görmekte ve her iki yaklaşımı birbirine bağlamaktadır (Ertem, 2012:181). İnşacı kuram olarak da adlandırılan “Constructivism”, kimliğin bir meta olarak siyasi elitler tarafından araç olarak kullanıldığını kabul etmekle birlikte kimliğin kendisinin sosyal ve siyasal dönüşümlerle değişiklikler geçirdiğini ifade etmektedir (Rumelili, 2015:390). İnşacı görüş içerisinde kimlik menfaat elde edebilmede bir araç olarak kullanılır ve çoğunlukla dış faktörler tarafından şekillendirilir (Conversi, 2007:16-17). Bu nedenle, inşacı görüş içerisinde kimlik kavramı bir tanımlama birimi olmaktan çok bir analiz birimidir.

### 1.1.2.3. Etnosembolik Yaklaşım

Etno-Sembolik yaklaşım İngiliz bir sosyolog ve etnograf olan Anthnoy D. Smith tarafından literatüre kazandırılmıştır.

Kendisinden önce gelen “primordializm” ve “modernizme” eleştiri olarak ortaya atılan etno-sembolik yaklaşım, ulusun artık bireylerin tercihlerinin dışında bir toplumsal öge olduğunu ve toplumların da zamandan bağımsız değerlendirilmesi gerektiği savunan primordialistler ile sanayileşmenin toplumsal hayatın düzenine getirdiği değişikliklerin doğal bir sonucu olarak oluştuğunu savunan modernistlerin savlarının artık yetersiz olduğunu savunarak ortaya çıkmıştır.

Çünkü Smith, zaman içerisinde toplumların içerisinde yaşanan dönem koşullarına göre büyük ekonomik ve sosyal değişiklikler geçirdiğini, bu nedenle de kimliği oluşturan etmenlerin de –ki bunlar mitler, anılar, değerler ve semboller olarak belirtilmiştir-, zamanla bu değişikliklere bağlı olarak evrim geçirdiğini ve değişen koşullara uyum sağladığını savunmaktadır (Smith A, 1986: 3).

---

yılları arasında Neorealizm ve Neoliberalizm arasında gerçekleşen üçüncü büyük tartışma olarak anılmaktadır (Özlük, 2015:109). Buna karşın bazı kaynaklarda üçüncü büyük tartışma “inter-paradigm” olarak adlandırılmakta ve “büyük bir tartışma” olarak görülmemektedir. Bu bağlamda neorealist ve neoliberalist tartışmaları “Büyük Tartışmalar” içerisinde değerlendirmeyen araştırmacılar realist ve liberalist açıklamaları kapsayan ve pozitivism ve postpozitivism arasında geçen dördüncü büyük tartışmayı “üçüncü büyük tartışma” olarak kabul etmektedir. Bu çalışmada “Üçüncü Büyük Tartışma” olarak değerlendirilen kavram 1980 sonrası pozitivism ve postpozitivism arasında gerçekleşen Dördüncü Büyük Tartışmadır (Özlük, 2015:109).

(\*)Reflektivist teoriler farklı araştırmalarda eleştirel ya da post-pozitivist olarak da anılmaktadır (Kaya, 2008: 90).

Doğal olarak bir araya gelerek bütünü oluşturan parçalardaki -mitler, anılar, değerler ve semboller- değişiklikler bütünün kendisinde de değişmelere sebep olacaktır. Bu bağlamda kimliği oluşturan etmenlerin bakış açısına göre zamanla değişiklik göstermesi edinilen kimliğin de değişmesi anlamına gelmektedir (Smith A, 2009:77).

Şu andaki toplumların bilinen anlamıyla modern kimliklere sahip olduğu bilgisinin ışığında, Smith, geçmişte yaşamış toplulukların günümüz toplumlarının sahip olduğu kimliklere sahip olamayacağını/olmadığını, çünkü biçim olarak geçmişte yaşayan toplulukların bugünün toplumlarından farklı olduğunu savunmaktadır (Smith A, 2008:18). Bu noktada ulus olgusu ile kültürel ya da başka kolektif bir kimliğe sahip insan toplulukları arasındaki fark vurgulanmaktadır. Diğer bir deyişle, günümüzde modern toplumların sahip oldukları kimlikler ulusal kimlikse, modernite öncesi toplumların sahip olduğu kimlik türü ulusal boyutta değildir.

Smith, milliyetçiliğin değişen koşullara kolayca uyum sağlayabilen bir olgu olduğunu, ulusların da tamamen modern bir oluşum olduğu kabulü ile milliyetçiliğin köklerinin tarihte ya da yalnızca insan doğasında aranmasının doğru olmadığını ifade etmektedir (Smith A, 1986: 8). Örneğin, her ne kadar modernist/araçsalcı görüş iddialarını Fransız İhtilali ve sonrasına dayandırsa da bu dönemin öncesinde -1300'lü ve 1400'lü yıllarda bile- İspanya'da, İngiltere'de, İskoçya'da, İsveç'te, Polonya'da, Rusya'da ve de Fransa'da milli kimliğe ait izler bulunabilmektedir (Smith A,2002:37).

Bu sebepten etno-sembolik yaklaşım modern milliyetçilik savlarını milliyetçiliğin konularının ve motiflerinin ne kadar erken dönemde oluştuğunu görmek, önceki etnik bağlar ve düşüncelerle ne kadar eski bir bağ kurulabileceğini saptamak için önemli zaman aralıklarını içeren tarihi bir zemin üzerine oturtmaktadır (Smith A, 1986:13).

Bu yöntem ile modern ulusların kimliğinin etnik çekirdek etrafında şekillendiğini, etnik topluluklara ait tarihi geçmişin, anıların, değerlerin, mitlerin, geleneklerin, sembollerin ulusların ve ulusal kimliğin ortaya çıkmasına zemin hazırladığını vurgulamaktadır (Salter, 2008: 48).

Her ne kadar Smith tarafından öncelikli olarak belirtilmese de, geçmiş olaylar ve güncel dönemin arasındaki bağlantıları kuran tarih tutucular, dönemin sosyolojik, kültürel ve siyasi özelliklerini yansıtan edebiyatçılar; şairler ve yazarlar, arkeologlar ve filozoflar “etnosembolik” mirasın yaratılmasında öne çıkan rollerdir (Conversi, 2007:22).

“Etnosembolik yaklaşım”, “araçsalcıların” günümüz dünyasının artan karşılıklı bağımlılık koşulları altında, ulusal çıkarlara ters düşmesine rağmen toplumların milliyetçi duygularından vazgeçmemesini, böylesi durumlarda bile toplumların ulusal menfaatlerin yerine sembollerin üstün tutulmasını tercih etmelerini açıklayamadıklarını eleştirmektedir (Smith A,2002:39).

“Etnosembolizm”, hem “modernizmin” hem de “primordializmin” etnik kimlik kavramını açıklayamadığını iddia etmektedir. Her iki yaklaşım da etnisitelerin dış evlenmeler, savaşlar, istilalar, göçler gibi dışsal faktörlere rağmen bütünlüğünü koruyabildiğini ama yine de modern ulusal kimliğin özünde etnik kimliklerin olduğunu ifade etmektedir (Özkırmı, 1999:195-196).

## **1.2.SELF-DETERMİNASYON VE ÖZERKLİK**

Self Determinasyon ve özerklik kavramı uluslararası ilişkiler, kamu yönetimi ve uluslararası hukukta sıklıkla kullanılan terimler olup bu terimlerin tek bir tanımı bulunmamaktadır. Kimi araştırmalarda bu kavramın kökleri Antik Yunan filozoflarına kadar dayandırılırken, kimi araştırmalar başlangıç olarak ulus devlet kavramının ortaya çıkmaya başladığı yeniçağı almaktadır (Kılınç, 2008:951; Aydın, 2017:531). Dahası her iki kavram da, içinde bulunan dönemin özelliklerine göre zaman zaman yeniden tanımlandığından dolayı sürekli bir dönüşüm halindedir. Bu dönüşümün nedenlerinden birisi dünyadaki demokrasi anlayışının sürekli gelişerek evrilmesidir. Bu nedenle, gelişen demokrasi anlayışına uygun daha modern tanımlar yapılırken bağımsızlık arayışındaki devletsiz uluslar tarafından bağımsızlık amacıyla bu iki kavram zaman zaman birbirinin yerine kullanılmıştır. Tüm bu dönüşümlerin yanında uluslararası örgütler hem değişen ve gelişen demokrasi anlayışına ayak uydurmaya çalışmış hem de statükoyu korumaya çalıştığından kavramların birbirinden ayrılması konusunda etkin bir rol oynayamamıştır.

Sahadaki bu tanım karışıklığı nedeniyle, Birinci Dünya Savaşının öncesindeki self determinasyon tartışmaları klasik dönem olarak, sonrasındaki self determinasyon

tartışmaları modern dönem olarak ikiye ayırıp, klasik dönem self determinasyon tartışmaları konu dışı bırakılarak ve özerklikten ayrı olarak incelenecek, özerklik konusu daha sonra ele alınacaktır.

### **1.2.1. Self Determinasyon Hakkının Tanımı ve Türleri**

Self Determinasyon kavramı uluslararası ilişkiler ve uluslararası hukukta sıklıkla kullanılan bir terim olup terimin tek bir tanımı bulunmamaktadır. Kimi araştırmalar bu kavramın köklerini Aristo'ya kadar dayandırılırken, kimi araştırmalar başlangıç olarak 13. yy Osmanlı toplumsal yapısını, kimi araştırmalarsa Fransız İhtilali ya da Amerikan Devrimlerini almaktadır (Benedikter, 2009:28;Kılınç, 2008:951; Aydın, 2017:531).

Genel hatlarıyla self determinasyon ilkesi, devlet olma hakkıyla ilişkilidir ve bu bağlamda değerlendirildiğinde sınırları belli bir alan içerisinde, bir arada yaşama arzusuna sahip insanlar tarafından oluşturulmuş ve bu insanlar üzerinde her türlü yasal yetkiye sahip organizasyon olan devletin hem toprak bütünlüğünün bir garantisi hem de egemenliğinin uluslararası alanda ifadesidir (Kapani, 2007:36-37; Tolstykh, 2015:121; Kalaycı, 2009:188).

Egemenliğin tek meşru sahibinin halk olduğu göz önünde bulundurulduğunda, self determinasyon aynı zamanda demokrasi de ile ilişkilendirilmektedir (Kalaycı, 2009:181). Çünkü bu doğrudan halkın iradesinin oluşmasına ve bu iradenin ifade edilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda self determinasyon halkın ortak düşüncesinin ifade edilmesinde araçsaldır.

Diğer yandan ortak düşüncenin ifade edilmesi ve ortak iradenin uygulanması self determinasyonun özgürlük ve insan hakları ile ilişkilendirilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla self determinasyon hakkı uluslararası hukukta halklara tanınmış en temel haklardan birisidir (Kalaycı, 2009:187). Bu hak insana ait en temel özelliklerden birisi olan özgürlük kavramının halklara da tanınması anlamına gelmektedir (Çelik, 2015)

Normatif Uluslararası İlişkiler teorisine göre, self determinasyon bir grup hakkı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda bir ulusun ya da halkın kendini geleceğini tayin etme, kendi yönetimini belirleme hakkını ifade etmektedir ve devletlerin eşitliği, iç işlerine karışmama, ahde vefa, meşru müdafaa hakkı gibi



uluslararası hukukta ve uluslararası ilişkilerdeki temel ilkelerden birisidir (Dağı, 2013: 190-213).

Modern anlamda self determinasyon ilkesinin başlangıcı Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Woodrow Wilson'un yayınladığı on dört ilkesine ve aynı dönemde SSCB'nin kurucusu Vladimir Lenin düşüncelerine dayandırılır (Connolly, 2013:68; Tolstykh, 2015:20).

Lenin'in ideolojisine göre self determinasyon, feodalizmin yıkılışı ve kapitalizmin egemenliğini beraberinde getirecek ulusal devinimlerle ortaya çıkmakta ve ekonomik refah için ulus bilicine sahip, aynı coğrafya içerisinde örgütlenmiş aynı dili konuşan insanların kendilerini diğer ulusal birimlerden ayırmalarıdır (Tolstykh, 2015:120).

Wilson'un ideolojisi ise Birinci Dünya Savaşı yıllarında şekillenmiştir. Wilson savaş sırasında savaşı sonlandırabilmek ve dünya barışını yeniden sağlayabilmek için on dört ilke yayınlamıştır (Ağbay, 2013:17). Bu ilkelerden üç tanesi savaşta yer almış çok uluslu imparatorluklarla ilgilidir ve bu imparatorlukların içerisinde yer alan halkların homojenleşerek kendi devletlerini kurup kendi kendilerini yönetmelerini öngörmektedir. Ancak savaş sonrası dönemde uluslararası hukuku uygulamak için oluşturulan Milletler Cemiyeti'nin (MC), galip devletlerin kontrolünde olması nedeniyle self determinasyon ilkesini etkin bir şekilde uygulanamadığından uluslararası hukukta yer edinememiştir (Cop ve Eymirlioğlu, 2005:117).

Wilson, self determinasyon kavramını içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmaktadır (Carley, 1996:3). Bu sınıflandırmaya göre dışsal self determinasyon hakkı, iki halkın kendi egemenlik yetkileri arasına bir sınır koymalarının bir sonucudur (Hilpold, 2017:306). Bu iki halkın ülke olması durumunda bu kavram bölgesel egemenlik kavramına ve dolayısıyla bağımsızlığa işaret etmektedir (Batır ve Aras, 2011:148-149). Bu nedenle bağımsız bir devlet kurma girişiminde dış self determinasyon araçsaldır ve bu amaçla plebisit\* ya da referandumu kullanır (Yaşar, 2010:9).

---

(\*) Latince bir kelime olan Plebiscita kelimesinden türemiştir ve kamu duyurusu, kamu iradesinin beyanı anlamına gelmektedir.

Dış self determinasyon kavramının ikinci bir özelliği, yalnızca bir sefer uygulanabilir olmasıdır (Kütükçü, 2004:262-263). Bu hakkın kullanılmasıyla bir halk, bağımsız bir devlet olmaya ya da başka bir devlete bağlı olmayı seçer (Batır ve Aras, 2011:148).

Buna ek olarak dışsal self determinasyon kavramı, bir grubun içerisinde olduğu ülkeden ayrılma hakkı ile bağdaştırılsa da uluslararası hukukta yaygın bir kullanımı yoktur ve bu hakkın kullanılması belli şartlara dayandırılmıştır (Batır ve Aras 2011:149;Hilpold, 2017:306). Bu şartlar genel olarak yabancı işgali altında olmayı, sömürge durumunda olmayı ya da her iki halkın da ortak rızasına dayalı olarak hakkın kullanılmasının altını çizer (Ali, 2013:70-71). Dolayısıyla bu kapsamda olmayan halklar self determinasyon hakkını kullanamazlar. Örneğin,1960 yılında BM Genel Kurulu'nun yayınladığı “Sömürge İdaresi Altındaki Ükelere ve Halklara Bağımsızlık Verilmesine İlişkin Bildiri”, yalnızca ülkelerin kendi siyasal sınırları dışındaki sömürgelere tanıdığı siyasal, ekonomik, kültürel haklarla ilgidir (Connolly, 2013:70).

İç self determinasyon kavramıysa devletlerin iç örgütlenmeleri ile ilgilidir ve ortak payda altında buluşabilen bir halkın herhangi bir dış müdahale ya da baskı olmadan kendi yönetim şekillerini belirleyebilme ve yönetim birimlerini oluşturabilme hakkı anlamına gelmektedir (Kılınç, 2008:955;Coşkun M, 2007:27;Batır ve Aras, 2011:148). Bu nedenle, iç self determinasyon bir ülke içerisinde yaşayan etnik ya da ulusal azınlıkların kültürel haklarını sürdürebilmesi açısından önemlidir ve bu yönüyle çoğulcu demokrasi, azınlık ve insan hakları çalışmalarında da yer bulabilmektedir (Kütükçü, 2004:262). Bu nedenle iç self determinasyon konusu, araştırmanın ilerleyen bölümlerinde özerklik olarak (Hilpold, 2017:328) daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

### **1.2.2. Uluslararası İlişkilerde Self Determinasyon**

Wilson'un Birinci Dünya Savaşı sırasında ileriye sürdüğü on dört ilkesi her ne kadar savaş sonrası dönemde ülkelerin uluslararası alanda politikalarını belirlemede önemli olmuşsa da, savaşın bitmesinin ardından kurulan MC, savaş sonrası dönemde bu kararların uygulanabilmesi açısından etkili olamamıştır (Benedikter, 2009:28).

MC'nin birkaç başarısız self determinasyon girişiminden sonra İkinci Dünya Savaşı yıllarında, statükoyu koruma adına, kavram Winston S. Churchill ve Franklin D. Roosevelt tarafından yeniden gündeme getirilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında self determinasyon kavramı Churchill ve Roosevelt arasında imzalanan 14 Ağustos 1941 tarihli Atlantik Paktı'nda yerini bulmuştur (The Atlantic Charter, 2008). Her ne kadar İngiltere ve Amerika tarafından Almanya'nın işgali altında bulunan toplumların desteğini kazanmak için kullanılsa da kavramın günümüzdeki anlamının kazandığı anlam açısından önemlidir (Yaşar, 2010:14).

Atlantik Paktı'nın ardından self determinasyon kavramı, İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan Birleşmiş Milletler'in (BM) belgelerinde geçmiştir. Bu bağlamda BM'nin katılımcı ülke sayısı\* göz önünde bulundurulduğunda, kavramın teoride en buyurucu hale geldiği söylenebilir (Ağbay, 2013:17). BM sözleşmesinin, kuruluş amaçlarının yer aldığı birinci bölümünün, birinci maddesinin ikinci bendinde *“üye ülkeler arasında halkların eşitliği ve self determinasyon hakkına saygı ilkesine dayalı yakın ilişkiler gerçekleştirme”* ifadesi yer almaktadır (United Nations, 2018).

Aynı antlaşmanın uluslararası sosyal ve ekonomik işbirliği ilkelerinin yer aldığı dokuzuncu bölümünün 55. maddesinde *“üye ülkeler arasında halkların self determinasyon ve eşit haklarına saygıya dayalı sıcak ve barışçıl ilişkiler geliştirmede istikrar ve refah koşulları için gerekli olan koşulların oluşturulması amacıyla”* ifadesi kullanılmıştır (United Nations, 2018).

Aynı antlaşmanın kendi kendini yönetemeyen ülkelerde yaşayan halklarla ilgili maddelerin yer aldığı on birinci bölümünün 73. maddesinde, bu halkların kültürel, sosyal, politik ve eğitim haklarının karşılanması ve her türlü şiddete karşı korunmalarının uluslararası barış ve güven ortamını daha iyi şartlara götürmesi açısından önemini sorumlu ülkelere hatırlatmıştır (United Nations, 2018).

Buna karşın her ne kadar BM'nin kurucu metninde self determinasyon kavramına yer almış olsa da bu gelişime yöneltilen eleştiriler bulunmaktadır. Bu eleştirilerin temel dayanağında mekanizmanın nasıl işleyeceği konusunda ayrıntılı bir

---

(\*) 2011'de, Güney Sudan'ın katılımı ile BM'nin üye sayısı 193'e çıkmıştır.

portre çizmemesi gelmektedir (Kılınç, 2008:963). Buna ek olarak bu haktan kimlerin yararlanabileceği ile ilgili tanımlar işlevsel değildir.

BM Kurucu şartından sonra, self determinasyon kavramı uluslararası ilişkilerde ve uluslararası hukukta 1948 yılında kurulan Amerikan Devletleri Örgütü (ADÖ) şartında yer almıştır. Bu şartın birinci bölümünün ikinci kısmında yer alan üçüncü maddenin e bendinde her devletin herhangi bir müdahale olmadan siyasi, kültürel ve ekonomik sistemini ve kendisine en uygun olan modeli seçmeye hakkı vardır ifadesi geçmektedir (Organization of American States, 2018).

İçerik olarak değerlendirildiğinde, ADÖ'nün işlevsel olarak net bir self determinasyon tanımı yapmaktan çekinen BM'nin basit bir taklidi olmaktan öteye gidemediği ve de tanımında devlet olgusuna yoğunlaşarak self determinasyon kavramının dışsal boyutuna odaklandığı görülmektedir (Çelebi, 2012:67).

Bu nedenle BM Genel Kurulu'nun 1514 sayılı 14 Aralık 1960 tarihli "Sömürge İdaresi Altındaki Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Verilmesine İlişkin Bildiri" yayınlanmıştır. Bu bildirin gerek MC'nin gerekse BM'nin kurucu antlaşmasında yer alan manda yönetimi ve muhtariyet kavramlarını reddedip halkların koşulsuz ve şartsız olarak ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan tam bağımsızlıklarını vurgulaması nedeniyle önemlidir (BM Genel Kurul, 2002). Ek olarak bildirin 7. maddesinde devletlerin, halkların bağımsızlık haklarını kullanılması durumunda, bildiriye uygun davranması gerektiğini dikte etmekte ve bu bağlamda kendisini yetkili görmektedir. Bu bildiri, kendi dönemindeki self determinasyon yasal düzenlemeleri açısından net bir portre çizebilmesi nedeniyle en önemli belgelerden birisi olarak kabul edilmektedir (Carley, 1996:3).

Bu bildiriden altı yıl sonra, 16 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılan ve 23 Mart 1976'da yürürlüğe giren, Türkiye'nin de 15 Ağustos 2000 tarihinde imzaladığı BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHK) 1. bölümünün 1. ve 3. maddelerinde ve aynı tarihli Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 1. bölümünün 1. ve 3. Maddelerinde self determinasyon kavramına yer verilmiştir (T.C. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü, 2003; Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü , 2003). Bu sözleşme ile self determinasyon bir ilke olmaktan çıkıp bir hak olarak anılmaya başladığından kavrama farklı bir anlam yüklenmiş ve kavramın evrenselleşmesine neden olmuştur

(Kılınç, 2008:969). Ama yine de kavramın zemini açısından eksiklerle dolu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Connolly, 2013:70). Çünkü sözleşmenin kapsamındaki halk ifadesi bir ülkede yaşayan insan popülasyonunun tamamını ifade etmekte olup ülke içerisinde yaşayan herhangi bir etnik grubu ya da toplulukları ifade etmemektedir (Carley, 1996:3;Aydın, 2017:533).

Self determinasyon kavramının uluslararası hukukta kendisine yer bulduğu diğer bir antlaşma BM Genel Kurulu'nun 24 Ekim 1970 tarihli ve 2625(XXV) sayılı kararı ile kabul ettiği "Devletler Arasında Dostça İlişkiler ve İşbirliği ile İlgili Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirisi'dir. Bildirinin adından da anlaşılacağı üzere ülkeler arasındaki dostane ilişkiler vasıtasıyla uluslararası hukukun uygulanmasını taahhüt etmeyi amaçlamaktadır ve self determinasyon hakkı açısından en önemli yasal belgelerden birisidir (Abdullah, 2006:23).

Bu bildirge ile BM, öncelikle her bir devleti modern uluslararası hukuk ilkeleri olarak belirlediği prensiplere aykırı davranmamaya davet etmektedir ve self determinasyon hakkının uygulanmasına saygı gösterilmesi de bunlardan birisidir. (BM Genel Kurul, 1970). Bu doğrultuda BM, sömürge altında olan ya da özerklik statüsü olmayan bir halkın, kendisini yöneten devletten farklı bir statüsünün olduğunu ve her zaman self determinasyon hakkını kullanma hakkı olduğunu altını çizmektedir. Bu antlaşmada BM, bir halkın self determinasyon hakkının uygulanmasına karşı gösterilen bir baskıya karşı direnme hakkının olduğunu ve bu amaçla BM üyesi ülkelere yardım talebinde bulunabileceğini belirtmiştir (BM Genel Kurul, 1970).

Antlaşmanın son bölümünde, BM üye ülkelere, gerçekleştirecekleri karşılıklı ilişkilerin halkların self determinasyon hakkına saygılı ülkelerle geliştirilmesini nasihat etmektedir (BM Genel Kurul, 1970).

Self determinasyon hakkının konu edildiği başka bir uluslararası metin, Soğuk Savaş yıllarındaki yumuşama döneminde bloklar arasındaki karşılıklı ve dengeli güç indirimi hususunda başlayan görüşmelerin bir ürünü olarak ortaya çıkan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nın (AGİK)\* 1 Ağustos 1975 tarihli Helsinki Nihai Senedi isimli belgesidir. Bu belge, Avrupa'da güvenliğe ilişkin

---

(\*) Kasım 1994 Budapeşte zirvesinden sonra AGİK, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) olarak kurumsallaşmış ve çalışmalarına insan hakları ve demokrasi alanında devam etmiştir.

sorunlar, ekonomi, bilim ve teknik, çevre alanlarında işbirliği, insani ve diğer alanlarda işbirliği, izleme ve gözetim mekanizmaları olmak üzere dört konuda uzlaşma ve ilke metinleri hazırlama karar alınmıştır (Hasgüler ve Uludağ, 2005:271). Bu metnin sekizinci bölümünde, katılan devletlerin halkların eşitliğine ve halkların self determinasyon haklarına saygı duyulacağı, halkların kendi statülerini belirlemelerine siyasal, ekonomik ve kültürel gelişimlerini diledikleri gibi sürdürebilme haklarının olduğu vurgulanmıştır (Yüce, 2008:27).

1980 yılından günümüze, her yıl Aralık ayında BM Genel Kurulunun 4. Komitesi tarafından, 14 Aralık 1960 tarihli bildiriye ve BM Şartının 73. maddesine dayanarak halkların self determinasyonun önemini altını çizdiği bir rapor\*\* yayınlamaktadır (Dag Hammarskjöld Library, 2018). Bu raporların yanı sıra 24 Ocak 1995 tarihli BM'nin 50. yıl dönümü bildirisi, 18 Eylül 2000 tarihli BM Milenyum Bildirisi ve 16 Eylül 2005 tarihli Dünya Sonuç Zirvesi BM'nin self determinasyon hakkındaki görüşlerini güncel tutmasını sağlamaktadır (General Assembly, 1995; General Assembly, 2000; General Assembly, 2005).

Uluslararası hukukta halkların kendi kendilerini yönetmesi ilkesi temel bir ilkelemdir (Victory Briefs, 2018:15). Bu ilke, kendi siyasi durumlarına, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerine karar verebilmeleri anlamına gelmektedir (Victory Briefs, 2018:72).

Bugüne kadar self determinasyon kavramının yer aldığı uluslararası metinlerin ve antlaşmaların sayıca artması, egemen devlet içerisindeki çevre milliyetçiliklerini tetiklemiş, farklı azınlıklar ve etnik gruplar bu ilkenin ışığında bağımsızlık arayışları içerisine girmiştir (Carley, 1996:1). Bu nedenle de demokrasi, uluslararası hukuk ve insan hakları kavramlarında öne çıkan BM gibi uluslararası örgütlerle AB gibi ekonomik ve siyasi örgütlenmeler ve ABD gibi ülkeler net bir self determinasyon tanımı yapmaktan kaçınmaktadır (Carley, 1996:2).

---

(\*\*) Bu raporlara

[http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=152021C969K6J.180079&profile=bib&page=1&group=0&term=A%20FRES%20F\\*&index=.UD&uindex=&oper=AND&term=decolonization&index=.TW&uindex=&aspect=subtab124&menu=search&ri=1&limitbox\\_4=LA01+%3D+la\\_eng&source=~!horizon&1520214077567](http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=152021C969K6J.180079&profile=bib&page=1&group=0&term=A%20FRES%20F*&index=.UD&uindex=&oper=AND&term=decolonization&index=.TW&uindex=&aspect=subtab124&menu=search&ri=1&limitbox_4=LA01+%3D+la_eng&source=~!horizon&1520214077567) adresinden erişilebilir.

### 1.2.3 Özerklik Tanımı ve Türleri

Özerklik kavramı çeşitli tanımları bulunan, kesin ve kapsamlı tek bir tanımının olmadığı ve tek bir tanımının yeterli olmayacağı sebebiyle birkaç tanımıyla açıklık getirilebilecek bir kavramdır. İngilizcede “autonomous” olarak ifade edilen özerklik, “auto” ve “nomos” sözcüklerinden oluşmuş olup ‘birisinin kendi kendine, kendi kuralını koymasısı’ anlamını taşımaktadır (İsbir, 2009:1585;Coşkun M, 2007:20).

Özerkliğin bir tanımı, bir ülke içerisindeki etnik, kültürel, dinsel ya da dilsel açıdan azınlık grupların farklılıklarının korunduğu sistematik bir şekilde geride kalan çoğunluk kadar ulusal demokrasi sürecine katılmaları anlamına gelmektedir (Hilpold, 2017:326).

Başka bir tanımına göre özerklik, yerel topluluğun yerel nitelikteki ihtiyaçlarını, seçimle işbaşına gelen organlar eliyle merkezin baskısı olmadan karşılanmasını, merkezden yönetimin bürokratik silsilesi ve kırtasiyesini azaltmayı amaçlayan bir yönetim biçimidir (Özer, Aykaç ve Tortop, 2006:54).

İki tanım da dikkatli olarak yorumlandığında yönetsel açıdan özerkliğin yalnızca ulusların sahip olabileceği bir hak olmadığını, bu hakkın kişi ya da kurumlara ait olabileceği gibi veya devletsiz uluslara ya da azınlıklara veya etnik gruplara da ait olabileceğini çıkarsamak mümkündür. Bu yetkiyle adı geçen özneler, kendi iradeleriyle hukuken geçerli karar alabilir ve bu kararı uygulayabilirler (Murtazaoğlu, 2004:41-42). Bu kararlar kendi oluşturdukları yönetim organları tarafından ve kendi çıkardıkları yasalara uygun şekilde olabilir (Nalbant, 2012:47).

Bir diğer tanıma göre özerklik, geniş toplum içinde azınlıkta olan ve hâkim çoğunluktan çeşitli bakımlardan farklı olan ve grup veya toplulukların kendi kendilerini yönetmelerine imkân veren bir yoldur (Dursun, 2011:24). Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kendilerini çoğunluktan farklı hissedilen insan gruplarının farklı özelliklerinin ve kimliklerinin korunmasında işlevsel bir rol oynamakta ve böylece özerklik, self determinasyon kavramının içsel boyutunu oluşturmaktadır (Arsava, 2013:389;Coşkun M, 2007:21). Bu farklılık dil, gelenek ve görenekler gibi kültür kavramı içerisinde değerlendirilebilecek ufak bir etken olabileceği gibi, tarihi ya da ekonomik de olabilir.

Özerklik kavramının yukarıda anıldığı gibi ilgili toplumun bireylerine kendi kurumlarını, kendi oluşturdukları kurallarıyla ile yönetme yetkisi tanıdığından, kavramın en basit tanımıyla egemenliğin ulusa ait olduğu ya da halkın kendi kendisini yönetmesi olarak ifade edilen demokrasi ve azınlık hakları kavramlarıyla yakınlaşmasına neden olmuştur. Diğer yandan özerklik hakkının demokratik olduğunu vurgulamakla birlikte bu kavramın dışsal self determinasyondaki gibi ileri sürüldükten sonra bağlayıcı hale gelmediğini belirtmek gerekir ve peşinden bağımsızlığın geldiği bir süreç değildir (Arsava,2013:390). Örnekle açıklamak gerekirse, 1979 Özerklik Yasası ile özerk statüsü kazanan İspanya'daki Katalanların, 2017'de yaşanan siyasi gelişmeler nedeniyle özerklik statülerinin geri alınma durumu bulunmaktadır.

Bu bilgilerin ışığında, özerklik uygulaması çoğunlukla kültürel çeşitliliğin ya da diğer ifade ediş şekliyle, çok kültürlü yapının olduğu ülkelerde uygulanmaktadır. Bu nedenle özerklik kavramı, toplumun tamamına hâkim olmayan kültürel ya da etnik özelliklerin tanınmasına neden olduğundan devlet bütünlüğünü sağlama açısından devletlerin çelişkiye düşmesine neden bir konu olagelmıştır (Hilpold, 2017:329;Smith D, 2013:28). Aynı mantıkla, özerkliğin, tanındığı gruplar açısından, ileriki dönemlerde daha fazla hak ve yetkiye giden bir köprü olarak görülmeye çalışıldığı da söylenebilir. Bu nedenle her ülkedeki gruplara tanınan özerklik türleri ve yetkileri birbirinden farklılık göstermekte ve özerklik kavramının çok boyutlu hale gelmesini sağlamaktadır (Smith D, 2013:28; ).

Özerklik kavramındaki yukarıda örneklenen çok boyutluluk, kavramın taksonomisinde farklılığa yol açmıştır. Bazı araştırmalar özerklik kavramını doğrudan siyasi ve idari özerklik olarak ikiye ayırmaktadır (Dursun, 2011:24). Buna karşın kimi kaynaklarda bu taksonomi siyasal (bölgesel) ve siyasal olmayan olarak ikiye ayrılıp siyasal olmayan özerklik yeniden kendi içinde üçe ayrılmaktadır (Ağbay, 2013:6). Son olarak özerkliği doğrudan siyasi, kültürel ve idari olarak üçe ayıran çalışmalar da bulunmaktadır (Gürer, 2015:51). Araştırmanın ilerleyen bölümleri devletsiz ulus örneği olarak Katalonya üzerine odaklanılacağından, ilerideki bölümlere ışık tutması amacıyla özerklik kavramı siyasal, kültürel ve idari olmak üzere doğrudan üç başlık altında incelenecektir.



### 1.2.3.1 Siyasal Özerklik

Siyasal özerklik son yıllarda üzerinde en çok tartışılan ve savunulan konulardan birisi olması nedeniyle önemi gittikçe artmaktadır. Bu tartışmaların kaynağında, kavramın devletin egemenlik ve bütünlük özelliklerine dokunmadan ulusal azınlıkların ya da ulus altı grupların haklarının korunmasında bir model oluşturması bulunmaktadır (Smith D, 2014:17).

Siyasal özerklik, ulusal azınlıkların ya da devletsiz ulusların veya etnik, kültürel ya da coğrafi olarak ayrılmış insan gruplarının yasama, yürütme ve idarenin belli alanlarında yetkiyi elinde bulundurması anlamına gelmektedir (Benedikter, 2009:18). Bu yönüyle, ortak bir anayasanın etrafında örgütlenmiş ve karar alma süreci açısından federe devletle çelişmeme ilkesi çerçevesinde her türlü kararı alabilmede bağımsız federal devletlere benzemektedir.

Siyasal özerk bölgenin sahip olduğu bu haklar yalnızca merkez ve özerk bölge arasındaki bir güç paylaşımıdır (Benedikter, 2009:22) ve bu güç paylaşımının kapsamı o bölgeyi ilgilendiren kültürel, eğitimsel, ekonomik, sosyal ve politik meselelerin bölge tarafından yürütülmesi anlamına geldiğinden, bölgesel özerklik olarak da ifade edilmektedir. Bu nedenle buradaki özerklik, burada yaşayan kişilerin bireysel olarak sahip olduğu bir hak değildir ve bölgeye aittir. Ayrıca buradaki farklılıklardan özerk bölge içindeki farklı kimlikler de yararlanır (Gürer, 2015:52). Dolayısıyla siyasal özerklik bir grup hakkıdır.

Özerk bölgeler, birçok açıdan devletlere bağlı bölgelerden farklılık gösterirler (Benedikter, 2009:25). Bu farklılıkların başında sahip oldukları statü gelmektedir ve bu statü çoğunlukla anayasada devletin şekli ile ilgili maddelerde belirtilir. Yukarıda sözü edilen ayrıcalıkların sınırları yasalarla çizilmiştir ve sahip oldukları bu yetkileri yasalardan ve anayasadan alırlar (Dursun, 2011:35). Bağlı bölgeler, siyasal açıdan ülke sınırları içerisinde değerlendirilmez ve apayrı bir yönetim şekilleri bulunmaktadır. Buna karşın özerk bölgeler, devletlerin siyasal sınırları içerisinde yer alır ve idari açıdan merkezden farklı ama yine bir şekilde merkezle uyumlu mevzuata sahiptirler.

Bu yasal düzenlemeler arasında, bölgesel özerklik çerçevesi içerisinde kurumsal iki dillilik düzenlemeleri, söz konusu azınlığın değerlerine hitap eden ve ihtiyaçlarını karşılayacak üst düzeydeki eğitim kurumları, kültürel programlar ve

programların yürütülmesini sağlayacak kültürel kurumlar, radyo-televizyon ve diğer medya araçları, sahip oldukları bayrak vb. sembolleri belirten, bağlı oldukları anavatan varsa ve uygulanabiliyorsa çifte vatandaşlık mevzuatlarını, kültürel mirasın korunması vardır (Benedikter, 2009:38).

Bunlara ek olarak, doğal kaynakların kullanımı ve kontrolü, vergilendirme, sağlık ve sosyal hizmetler, yollar, limanlar ve havaalanları, enerji üretimi, çevre düzenlemeleri, bölgesel ve yerel kolluk gücü, şehir planlama, meslek ve ticaret odaları düzenlemeleri, ekonomik teşvikler ve bankacılık düzenlemeleri de siyasal özerk bölgenin yetkileri kapsamına girmektedir (Benedikter, 2009:39).

Bu düzenlemelerin ardından, mevcut siyasal yapının kurumsal düzeyde yeniden düzenlenip birtakım yetkiyi merkezden çevreye aktardığı bilgisi ışığında, merkeziyetçiliğin etkilerini azaltmaktadır (Ağbay, 2013:6). Bu da çevrenin güçlenmesi anlamına gelmektedir çünkü çevre sözü geçen düzenlemelerin ardından kültürel kimliğini güçlendirir (Smith D, 2013:9). Nüfus bakımından kalabalık yerlerde, merkezden aldığı yetkiyle güçlenen çevre, çoğu zaman merkezle olan ortak siyasi ahengini kaybetme ve milliyetçi duygular geliştirmek gibi davranışlar sergilemekte, buna karşın, azınlık nüfusun bir bölgede toplanmadığı, ülke içinde seyrek bir şekilde dağıldığı durumlarda da siyasal özerklik mekanizması işlememektedir (Smith D, 2013:18-29).

### **1.2.3.2. Kültürel Özerklik**

Kültürel özerklik, bir kültürel grubun tüm üyelerine ülke içinde herhangi bir siyasal sınır gözetmeksizin tanınan özerkliktir (Benedikter, 2009). Diğer bir ifade ediş şekliyle, kültürel özerkliğe sahip olmanın yolu bu hakka sahip olan bir gruba ait olmaktır (Iftene, 2014:217). Siyasal özerklik gibi bir bölgeye özel olarak tanımlanmadığından, bu özerklikten yararlanmak için o bölgede bulunmaya gerek yoktur, ülkenin herhangi bir yerinde bu haktan yararlanmak mümkündür.

Kültürel özerklik, modern devletlerin ortaya çıkmasından önce bile, imparatorluklar döneminde fetih edilen bölgelerin kültürel özelliklerini muhafaza etmesine izin verilmesi şeklinde var olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde azınlıkların inanç özgürlüklerinin bulunması, kendi hukuk kurallarına göre yargılanmaları, gelenek ve göreneklerini sürdürme haklarının olması ve hatta yabancı okulların varlığı bunun iyi bir örneğidir.

Kültürel özerklik, asimilasyon unsuruna karşı kültürleri koruma altına almaktadır. Diğer bir ifade ediş şekliyle azınlık kültürü muhafaza olunabilsin diye kültürler arasında bir sınır çekmektedir (Ağbay, 2013:20). Bu noktada kültürel birliğı savunanların ve kültürlerin muhafaza edilmesini isteyenlerin değerlendirdiğı avantajlar ve dezavantajlar iki ayrı görüşü oluşturmaktadır.

Bunlardan birincisi, kültürel özerklik kavramının, kültürel birliğın sağlanmasının imkânsız hale getirildiğini ve kültürlerin sentezlenip yeni bir kültürün gelişmesinin önüne geçtiğini savunmaktadır (Iftene, 2014:216). Bu bağlamda kültürel özerkliği sağlama pahasına kültürel birlikten uzaklaşmak doğru bulunmamaktadır.

Kültürel birliğı sağlama hususunda bir engel olarak görülmesinin yanı sıra, diğer yandan, ülke içerisinde azınlıkların yerleştikleri bölgelerde nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu durumlarda ya da bu grupların siyasal özerklik taleplerinin olduğu durumlarda bu özerklik türü ülkenin egemenliğı açısından uygun bulunmamaktadır (Benedikter, 2009:39).

Kültürlerin muhafaza edilmesini isteyen diğer görüş ise kültürel özerklik konusunu bir gruba ait özelliklerin ev sahibi devlet tarafından tanınması olarak basit bir şekilde tanımlanmakta ve konuyu azınlık haklarını koruma çalışmaları içerisinde değerlendirmektedir(Hilpold, 2017:330).

Bu görüşe göre liberal demokrasinin temel ilkelerinden azınlık haklarını sağlamak yerine etnik kontrolü sağlama amaçlı kültürel birlik düşüncesini savunan ideolojiler demokratik bulunmamakta ve bu sebeple tanınan haklar sahte özerklik olarak değerlendirilmektedir (Smith D, 2014:17).

Liberal demokrasinin en temel ilkelerinden sayılması nedeniyle, insan hakları vurgusu ile kültürel özerklik kavramının BM, AGİK ve Avrupa Konseyi (AK) gibi uluslararası kurumlar tarafından gündeme getirilmesine neden olmuştur. Bu amaçla AK tarafından 1995 yılında açılan ve 1 Şubat 1998 tarihinde imzalanan Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi ile 25 Haziran 1992’de bir sözleşme olarak kabul edilen ve 1 Mart 1998’de yürürlüğe giren Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı bu alanda çıkarılmış önemli sözleşmelerden ikisidir (Demir, 2007:79-83).

Çerçeve sözleşmesi, sınırları kesin olarak belirlenmiş bir antlaşma olmadığından içeriği devletler tarafından optimize edilebilir niteliktedir (Demir, 2007:79). Ancak bu sözleşme ile azınlıkların kültürel faaliyetlerini sürdürebilmeleri için iç hukukla çelişmeyen derneklerin, bu derneklerin yanı sıra, azınlıklara uygun bir eğitim sisteminin ve bu sisteme uygun okulların, kültürel olarak özerk gruba ait radyo-televizyon gibi medya ve iletişim araçlarının, ulusal nitelikteki simge ve sembollerin gösterilmesinin, yer isimlerinin düzenlenmesinin, kültürel devamlılığın sağlanması için saha çalışmalarının yapılabileceği özel alanların gerekliliği tartışılmaktadır (Benedikter, 2009:39).

“Azınlık Dilleri Şartıysa”, Avrupa’daki bölgesel dilleri korumayı geliştirmeyi hem kamusal hem de özel alanlarda bu dillerin konuşulmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Demir, 2007:84)

Buna ek olarak, kültürel özerklik açısından ayrıcalık tanınacak bireylerin saptanması gerekmektedir (Gürer, 2015:62). Uygulamada, hakların kazanılmasında ve hakların kullanımında herhangi bir ikilik yaratmaması için bu kişilerin izleme kuruluşları tarafından kayıt edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu” kapsamında titizlikle ve güven ortamı içerisinde gerçekleştirilmeli, bireylerde korku ve endişeye sebep olmamalıdır.

Diğer yandan kültürel bakımdan özerk grubun politik olarak ülkenin bütünü içinde temsil edilmesi gerekmektedir. Aksi halde sahip oldukları özerkliğin meşruiyeti yetersiz düzeyde kalacaktır dolayısı ile temsil yeterli düzeyde olmalıdır (Gürer, 2015:62). Konunun içeriğinin sahip olduğu önem, AK tarafından 5 Şubat 1992 tarihinde imzaya açılan Yabancıların Yerel Düzeyde Kamusal Hayata Katılımına İlişkin Sözleşme’de vurgulanmıştır. Sözleşme, katılımcı demokrasinin arttırılabilmesi için, yabancılara ikamet ettikleri yerlerde ifade özgürlüklerinin, toplantı ve dernek kurma özgürlüklerinin olması gerektiğini ve de yerel düzeydeki seçimlerde oy kullanma haklarının olması gerektiğini vurgulamaktadır (Demir, 2007:84-85).

### **1.2.3.3. İdari Özerklik**

İdari anlamda özerklik, kurumların çalışma prensipleri doğrultusunda ve ülke menfaati için yerine getirmekle yükümlü hizmetleri nasıl ifa edeceklerine ilişkin düzenlemeleri yapabilme hakkıdır (Coşkun B, 1996:39).

Diğer bir tanıma göre idari özerklik, kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde devletin kendini idari ve yönetsel açıdan nasıl örgütlendiğidir (Gürer, 2015:72).

İdari özerkliğin üç önemli kriteri bulunmaktadır. Bunlardan ilki yönetim birimlerinin karar organlarının demokratik seçimlerle başa gelmiş olması, ikincisi bu karar organlarının serbestçe kararlar alıp uygulayabilmesi, üçüncüsü ise yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliğe sahip olmasıdır (Mağ, 2015:37).

Yerel yönetimlerin idari özerkliği hem azınlıklar hem de çoğunluk açısından doğrudan demokrasinin temel ilkeleri kapsamında değerlendirilmektedir, bu nedenle AK'nin dört temel organından birisi olmuş ve bu alanda çalışmalarına başlamıştır (Demir, 2007:73).

Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi tarafından üye ülkelerin farklı idari yapılanmalarına rağmen bölgesel özerk yönetimlerin temel ilkelerini belirlemek amacıyla 15 Ekim 1985'te imzaya açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile 18 Nisan 1997'de son şeklini alan Avrupa Bölgesel Yönetimler Özerklik Şartı Taslağı oluşturulmuştur (Demir, 2007:75-76). Türkiye ise bu antlaşmayı 21 Kasım 1988'de imzalamış ve 9 Aralık 1992'de onaylamıştır (Mağ, 2015:39).

Bu Şartlarda, farklı Avrupa ülkelerinde, muhtariyetlerin desteklenmesi ve korunması adem-i merkeziyetçi ve demokrasi ilkeleri üzerinde temellenmiş bir Avrupa'nın inşasına önemli bir katkı sağlamaktadır ifadesi geçmektedir (Council Of Europe, 1985). Ek olarak, hukuk sınırları içerisinde, özerk yönetimlerin bölgesel idarelerinin, sorumlulukları altındaki ve yerel halkın menfaatleri yönündeki kamu işlerinin düzenlenmesi ve yönetilmesi için haklarını ve gücünü simgelediğini belirtmektedir.

İdari Özerklik hem yerel halka kendisini yönetecek olanları seçme fırsatı verirken diğer yandan da bu yönetimlerin kendilerine yakın olmalarını sağlamaktadır. Bu da yerel yönetimlerin doğrudan hitap ettiği tebaayı daha iyi tanıma ve neye ihtiyaç duyduklarını bilme imkânı vermektedir. Bu bağlamda daha kaliteli bir hizmet anlayışının olduğu söylenebilir. Ek olarak bu yönetimlerin karar alma ve uygulama süreçlerinde bağımsız olması bürokratik silsileyi ve kırtasiye masraflarını

ortadan kaldırmakta ve hizmetin halka daha çabuk bir Şekilde ulaŐmasını sağlamaktadır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### İSPANYA'NIN SİYASİ TARİHİ VE MODERN İSPANYOL KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNUN TARİHÇESİ

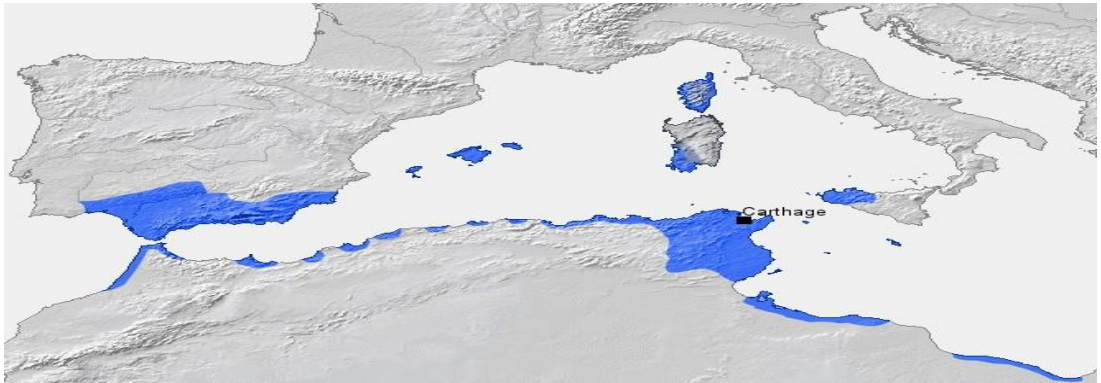
#### 2.1. İlkçağda İber Yarımadası ve İlk İstilalar

Katalonya'nın İspanya siyasi sınırları içerisinde bulunmasından dolayı, yüzyıllar içerisinde hem İspanya'da yaşanan sosyolojik, tarihi ve siyasi gelişmeler Katalanları ve Katalunya'yı derinden etkilemiş hem de Katalunya içerisindeki gelişmelerden İspanya etkilenmiştir. Bu karşılıklı etkileşim bağına İspanya'nın denizaşırı ülkelerdeki faaliyetlerinin İspanya'ya dolayısı ile Katalunya'ya etkisini de eklemek mümkündür. Dolayısı ile Katalunya'nın içerisinde gerçekleşen özerklik hareketlerini anlamak için Katalan tarihinin yanı sıra İspanya tarihinin de incelenmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde İspanya'nın sahip olduğu kimlik ve dolayısı bu kimlik algısı içerisinde Katalanların yeri anlaşılabilir.

İspanya günümüzde İber Yarımadası üzerinde bulunmaktadır. Coğrafi olarak batısında Portekiz ve kuzeydoğusunda Fransa bulunmaktadır. Kuzeyden ve doğudan Akdeniz ile çevrili olup ülkenin güneyinde Atlas Okyanusunun bir uzantısı olan Biscay Körfezi bulunmaktadır.

İber Yarımadası, tarihi boyunca tıpkı diğer birçok coğrafya gibi sayısız medeniyetin uğrak noktası haline gelmiş ve farklı kültürler tarafından istila edilmiştir. MÖ 2. yy'dan sonra, o zamanlarda Cumhuriyet dönemini yaşayan Roman İmparatorluğu bugünün Portekiz ve İspanyasının büyük bir bölümünü istila etmiş, bölgede yerleşik durumda olan Fenike kolonisi Kartacalıları bölgeden çıkarmıştır.

**Harita 2.1a:** MÖ 2. yy'da İber Yarımadası ve Kartacalıları



**Kaynak:** (Carthage Map, 2016)

MÖ. 1. yüzyıl dolaylarında, Roma İmparatorluğu batıya doğru genişlemiş ve bugünkü İber Yarımadasının büyük bir kısmı Roma İmparatorluğu'nun kontrolü altına girmiştir.

**Harita 2.1b: MÖ I. Yüzyılda İber Yarımadası ve Roma İmparatorluğu**



**Kaynak:** (The Map As History, 2017)

Daha sonraları MS 409-415 yılları arasında, tarihin önemli olaylarından birisi olan Kavimler Göçünün etkisiyle İber yarım adası Sueviler<sup>\*</sup>, Alanlar ve barbar Germen kabilelerinden olan Vandallar tarafından istila edilmiştir. Bu istilanın ardından, İspanya bu kez önce Roma'ya akın eden ve daha sonra Fransa üzerinden İspanya'ya ulaşan Vizigotların saldırıları ile karşılaşmıştır.

MS 450 yılında yarımadayı istila etmeye başlayan Vizigotlar, 585 yılına gelindiğinde ise çoktan Vandalları Afrika'ya sürmüş, Suevileri yerleşmiş oldukları Galya'dan çıkarmış ve Alanların varlıklarına son verip İber Yarımadasında hâkimiyet kurmuşlardır.

## **2.2. Ortaçağda İspanya ve Müslüman Akınları**

İki yüz elli yıl kadar süren Vizigot yönetimi, MS 710 yılında Afrika'dan gelen Müslüman olan Mağribîlerin akınları sonucu sona ermiş, bu tarihten sonra İber Yarımadası Müslümanlarca hızlıca fethedilmeye başlanmış ve dolayısı ile hem kültürel hem de siyasi açıdan İslamlaşmıştır. Nitekim bu zamanlarda resmi dil olarak konuşulan Arapçadan İspanyolcaya geçmiş sayısız sözcük bulunmaktadır ve bugün

(\*) Kimi kaynaklarda "Suevler" olarak anılmaktadır.



hâlâ mevcut olan yerleşim birimlerinin birçoğunun ismi Arapça kökenlidir. İber Yarımadası üzerindeki Arap egemenliğinin yedi yüzyıl sürdüğü göz önünde bulundurulduğunda kültürel etkileşim düzeyinin bu kadar yüksek olması oldukça anlaşılabilir bir durumdur.

İber Yarımadası Müslümanların kontrolü altındayken, bu coğrafyada Kastilya-Leon\* Krallığı, Navarre Krallığı, Aragon Krallığı ve Barcelona Kontluğu olmak üzere Hristiyan feodal yapılar bulunmuştur. Müslümanların yarımadayı fethetmesinden önceki dönemde hüküm süren Vizigotlar ve hatta onların öncesindeki Roma İmparatorluğu bile din olarak Hristiyanlığı benimsemiştir. Bu nedenle yarımadayı fetheden ve farklı bir inancı olan Müslümanlar, İber Yarımadasındaki halklar için 'öteki' kavramının ta kendisini oluşturmuştur.

Mağribi istilasından hemen sonra, 722 yılında Pelayo isimli bir asil 'Reconquista\*\*' olarak adlandırılacak bir hareketi başlatmış ve bu hareketle Müslümanlar yarımadadan çıkartılmak istenmiştir (Cuberes ve González-Val, 2017:2). 'Reconquista' kavramı yalnızca bu dönemde 'yabancı Müslümanların' elinden anayurtlarını geri almak için Müslümanlara karşı verecekleri mücadeleleri ifade etmemekte, aynı zamanda İspanya kimliğinin ve 'ortak bir yurt olarak İspanya' düşüncesinin oluşumundaki temel etken olarak görülmektedir (Fitz, 2009: 3-4;).

## Harita 2.2: MS 11. Yüzyılda İber Yarımadası ve Müslüman İstilas



**Kaynak:** (Phillips ve Phillips, 2012: 78)

(\*) 10. yüzyılda krallık olarak ortaya çıkan León Krallığı ile 11. yüzyılda bağımsız olan Kastilya Krallığı, 1230 yılında birleşik bir krallık haline gelmiştir.

(\*\*) Reconquista, İspanyolcada yeniden keşif anlamına gelmektedir.

Bu temel etkenin alt nedenleri, yarımada Müslümanların girişinden sonra, bölgede yerleşik konumda olan Hristiyanların ve Yahudilerin dini faaliyetlerinin sınırlandırılmış olması, Müslümanlar tarafından gayrimüslimlerin köleleştirilmesi, İslamiyeti benimsemeye başlayan bölge halkından Hristiyan kesimin duyduğu endişe olarak sıralandığında Reconquista'nın, önceki dini düzene geri dönüş için bir çaba, Hristiyan birliğini sağlama adına olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür (Phillips ve Phillips, 2012:61-66;Saloma, 2008:193-194).

### **2.3. Ortaçağda İspanya: Birleşik İspanya Krallığının Ortaya Çıkışı, “Reconquista” ve “Engizisyon”**

Hristiyan birliğini sağlama yolunda atılan ilk adım, 1469 yılında Aragon Kralı II. Fernando ile Kastilya Kraliçesi Isabel'in evlenmesi ile her iki tahtın yönetiminin birleşmesidir. Ancak ne kadar birleşik bir İspanyol ulusu oluşturabildikleri tartışma konusudur çünkü her iki krallık da kendilerine has kurumlarını koruyarak aslında ayrı olmaya devam etmiştir (Ponting, 2016: 447; Aktoprak, 2010:240; Payne, 1971: 15; Phillips ve Phillips, 2012:129).

Isabel ve Fernando, ulusu homojenleştirmek için, ilk olarak krallık, sınırları içerisinde yaşayan Yahudilere Hristiyan olma zorunluluğu getirmiş, din değiştirmek istemeyenlereyse krallığı terk etmeleri için üç ay tanımıştır (Phillips ve Phillips, 2012: 124-125). Isabel'in bu girişimi ülkedeki Hristiyan birliğini sağlama amacına yöneliktir (Rawlings, 2006: 1). Çünkü kendilerine ait gelenekleri ile Yahudiler Hristiyanlardan farklı toplumsal özelliklere sahiptir. Dolayısıyla bu farklılık, Yahudiliğin krallık sınırları içerisinde yasadışı ilan edilmesi ile, Yahudilere karşı örgütlenme cemaatlerinin kurulmasına neden olmuş ve bu cemaatler yağmalamaları, cinayetleri ve tecavüzleri içeren bir dizi sosyal huzursuzluğun yaşanmasında rol oynamıştır (Nykanen, 2014: 2).

Sürgün olmamak için din değiştirmeyi tercih eden Yahudiler, İspanyol toplumu içerisinde ‘converso’\* olarak etiketlenmiştir. Her ne kadar din değiştirip sürgün edilmekten kurtulmuş olsalar da kültürel olarak kendi geleneklerini ve kendi toplumsal özelliklerini sürdürmeleri toplumun dikkatini çekmiştir (Ryan, 2017). Bu değişiklikler Isabel'e Hristiyan bir şövalye tarafından rapor edilmiş ve bu rapor

---

(\*) ‘Converso’ din değiştirmiş, dinden dönmüş anlamına gelmekte olup pejoratif bir anlama sahiptir; yabancı kaynakların bazılarında ‘Marrano’ olarak da anılmaktadır (Nykanen, 2014:25).

üzerine Isabel, 1478'deki Papa'nın onayı ile 1492 yılında II. Isabel tarafından kaldırılacak olan Engizisyon Dönemi'ni başlatmıştır.

Yahudiler için Engizisyonun başlamasından 14 yıl kadar sonra, 1492 yılında, Reconquista'nın başlaması ile yarımada'nın kuzeyindeki üstünlüklerine son verilip varlıklarına yarımada'nın güney ucunda devam etmek zorunda kalan Müslümanlar, Isabel ve Fernando'nun ordularınca yarımada'nın dışına atılmış, ancak bölgede yaşayacak olan Müslümanlara inanç ve ibadet özgürlüğü, mülk dokunulmazlığı, kendi kanunlarına göre ve kendi yargıçları tarafından yargılanma hakkı, dillerinin resmi dil olarak tanınması gibi haklar\* verilmiştir (Morillas, 2008: 2;Walbert, 2017: 1). Böylece Paleyo tarafından başlatılan "Reconquista" tamamlanmış, sekiz yüzyıla yakın bir zamandan sonra İber Yarımadası yeniden fethedilmiştir. "Reconquista" İspanyol ulusunu oluşturan temel kavramlardan birisi olarak görülmektedir (Torrecilla, 2009:211).

**Harita 2.3:** MS 13. Yüzyıl sonlarında İber Yarımadası



**Kaynak:** (Phillips ve Phillips, 2012:86)

Reconquista'nın tamamlanmasının ardından bölgedeki Müslümanların varlığının tanınmasının nedeni hem ekonomik hem de siyasiydi. Siyasi olan kısmı, batıya doğru saldırgan bir politika ile genişleyen Osmanlı İmparatorluğu'nun inanç bakımından Mağribiler ile olan yakınlığının krallık için tehdit olarak algılanması,

(\*) Granada'nın Hristiyan kontrolüne geçmesinden sonra, Müslümanlara bölgede tanınan haklara 'Las Capitulaciones' denmektedir ve 25 Kasım 1491'de imzalanmıştır.

ekonomik olan kısmı ise özellikle kıyılarda olmak üzere, Müslümanların soyluların topraklarını ‘çalışkan işçiler’ olarak değerlendirilmesidir (Rawlings, 2006:72-73).

Ancak Müslümanların varlığının tanınması, krallık içerisindeki nüfusun bu zamanlarda kimlik tanımlama birimi olan Hristiyanlık açısından homojenleşmesini sağlamamıştır. Nitekim Granada dışında yarımada'nın farklı bölgelerinde yerleşik durumda olan Müslümanlar da bulunmaktadır. Reconquista'nın tamamlanmasından sonra yakın gelecekte, Krallık sınırları içerisinde kalan Müslümanlar tahtın hedefinde olmuş, 1502 yılında din değiştirmek ya da sürgün olmak arasında bir tercih yapmak zorunda bırakılmışlardır (Montada, 2010:201; Morillas, 2008: 4).

Bu baskı ile birçok Mağribi\* din değiştirip Hristiyan olmayı kabul etse de Krallığın farklı kültüre karşı olan hoşgörüsü yıllar içerisinde sürekli azalmış ve Krallık getirdiği yasaklarla bu farklılıkları törpülemeye çalışmıştır. 1567 yılında, II. Felipe\*\* tahttayken, Arapça dilinin kullanılması ve Müslüman halka ait geleneklerin yerine getirilmesine yasak konmuş, aynı zamanda yerel dil olan İspanyolcanın öğrenilmesini zorunlu tutmuştur (Rawlings, 2006: 79;Montada, 2010: 202).

“Capitulaciones” ile Müslümanlara tanınan bu hakların daha sonradan bizzat taht tarafından ellerinden alınması sivil itaatsizliğe sebep olmuş, zaman içerisinde büyüyerek güç kullanımını zorunlu hale getirmiştir (Fuentes, 1993: 21).

Bu isyanların ardından gerek kilisenin gerek tahtın Mağribîlere karşı olan tutumları daha da sertleşmiş, ya İslamiyet’le olan bağları ya da Hristiyanlığa geçişlerinin yeterince inandırıcı olamaması nedeniyle hristiyan halk, Kilise ve Kraliyet yönetimi tarafından çeşitli eziyetler görmüşlerdir. Bunlardan en çarpıcı olanları, inançları yüzünden öldürülmeleri ve bir hristiyan olarak yetiştirilmek üzere, müslüman ailelerin çocuklarının kaçırılmasıdır (Alkhateeb, 2012; Boase, 2008).

1609 yılına gelene kadar İspanya içerisindeki Müslüman tebaa varlığını gizlenerek ya da din değiştirdiğini ifade ederek devam ettirebilmiştir. Ancak 30 Haziran 1608’de Konsey tarafından onaylanan ve 4 Nisan 1609’da Kral III. Felipe tarafından imzalanan tehcir yasası ile kimi kaynaklara göre 300 bin, kimi kaynaklara

---

(\*) Müslümanlıktan Hristiyanlığı kabul etmek zorunda olan Mağribîlere “Los Moriscos” denmiştir (Homza, 2006:15).

(\*\*) İngilizce kaynaklarda Philip olarak anılmaktadır.

göreyse 500 bin kadar Müslüman zorla İtalya, Sicilya ya da İstanbul gibi yerlere göçe zorlanmıştır (Montada, 2010:200; Chaney, 2008: 1-9; Boase, 2008).

Fernando ve Isabel'in Katolik Kilisesine bağlı birleşik krallığının önce Yahudiler ve daha sonra da Müslümanlara karşı başlattığı etnik temizlik dönemin kimlik algısı ile ilgili ipuçları vermektedir. Bu algının bu döneme kadar olan temel bileşeni Hristiyanlıktır (Aktoprak, 2010:241). Ancak 16. yy'da, bu bileşen bazı içsel devinimler yaşamaktadır. Bunlardan ilki 1525-1532 yılları arasında "Alumbrados"\* karşıtı harekettir ve Katolik Kilisesini tehdit eden Lütercilikle ilişkili görüldüğünden 1525 yılında 'inanç fermanı' yasadışı ilan edilmiştir (Homza, 2006:80;Rawlings, 2006: 91).

Alumbrados karşıtlığı ile başlayan ve daha sonra da Kuzey Avrupa'daki Reform hareketi ile Protestanlık mezhebinin Katolik Kilisesi tarafından tehdit olarak algılanmasıyla, Engizisyonun hedefinde Protestanlık olmuş ve böylece İspanyol kimlik algısının temel bileşeni yalnızca Hristiyanlık değil aynı zamanda Katoliklik olmuştur (Rawlings, 2006: 16;Jackson, 2011: 3).

Öyle ki bu bileşeni korumak için, denizaşırı topraklarda çoktan Hristiyanlığı yayma faaliyetlerine başlamış olan İspanya, II. Felipe zamanında Yahudilerin, Müslümanların ve de Protestanların bu topraklara giriş yapmasını bile engellemiştir (Phillips ve Phillips, 2012: 158). Böylece hem Amerika'dan İspanya'ya akan altın kaynağının önünde oluşabilecek muhtemel tehlikeler önlenmişken aynı zamanda İmparatorluk, İspanyol kimliğine emperyal nitelik kazandırılmıştır. Ancak yine de, günümüzdeki ulus devlet anlayışının künt temelleri olarak değerlendirilen "tek millet, tek dil, tek meclis" gibi kavramlardan bahsetmek mümkün değildir. Katalonya ve Bask gibi farklı bölgesel kimlikler, kendilerine ait yasalar ve kendilerine ait geleneklerle aynı dönemlerde varlıklarına devam etse de Engizisyon uzun yıllar boyunca kendisini göstermeye devam edecek, özellikle inanç açısından farklılıkları törpüleyen bir işleve sahip olacaktır.(Aktoprak, 2010: 243).

Engizisyon'un İspanya içerisindeki farklı olanı yok etme politikası, 356 yıl devam ettikten sonra, 15 Temmuz 1834'te naip Kraliçe María Cristina tarafından 2.

---

(\*) İspanyolcada aydınlanmış kişi anlamına gelmektedir. Bu kişiler din gibi dünyevi bağlarından sıyrılarak aydınlanmış bir maneviyata sahip olacaklarına inanmakta, Katolik öğretileri ve ibadet tarzını reddetmektedir.

Isabel adına Engizisyon'un lağvedilmesi ile sona erecektir (Rawlings, 2006: 143). Bu tarihten sonra bir mekanizma olarak krallık otoritesi ile Katolik olmayanlara karşı herhangi bir müdahalede bulunulmasa da yüzyıllardan bu yana yerleşik halkın zihinlerine kazınmış olan "Katolik olmayanın İspanyol olamayacağı" olgusu uzun zaman etkisini göstermeye devam etmiştir.

#### **2.4. 17. Yüzyılda İspanya: Fransa İle Savaşlar**

19. yüzyıla gelindiğinde ise İspanya açısından kimlik algısı biçim değiştirmektedir. 1808 yılında Napoleon'un İspanya'yı istila etmesi ile başlayan toplumsal direniş günümüz İspanya'sının kimlik biriminin temellerini oluşturmaktadır (Torrecilla, 2009: 206). Ancak bu direnişin izlerini bir önceki yüzyıllarda, sosyal alanlarda topluma hâkim olmaya başlayan Fransız kültürüne karşı verilen tepkilerde bulmak mümkündür. Zaten İspanya'nın Fransa Krallığı ile 16. yy'dan beri süre gelen tarihi bir düşmanlığı bulunmaktadır (Kalyanaraman, 1997:15; Wilson, 2009: 17). Bu düşmanlık gerek 1568-1648 Seksen Yıl Savaşları ve 1618-1648 Otuz Yıl Savaşlarında gerekse de 1635-1659 Fransız-İspanyol Savaşlarında şiddetlenmiştir (Robinson, 1906: 177).

Bu süreç genel hatları ile değerlendirildiğinde, İspanya açısından tek başına deniz aşırı ülkelerden elde edilen altın, savaşları finanse edebilmek için yeterli olmamış, bu amaçla arttırılan vergiler yüzünden İspanya içerisinde Katalonya, Aragon, Valencia ve Portekiz isyanları gibi çeşitli isyanlar patlak vermiştir (Wilson, 2009: 428-429;Çilliler, 2013: 129). Dahası, tüm bu savaşlarda Fransa, Habsburg karşıtı tarafta yer alarak önce Portekiz ve Hollanda'nın bağımsızlıklarını destekleyip İmparatorluğun toprak kaybetmesine neden olmuş, daha sonra da Katalonya'daki isyanları merkeze karşı kışkırtmıştır (Mengual, 2005: 5). Şunu belirtmek önemlidir ki bu zamanda meydana gelen isyanların hiçbirisi herhangi bir ideolojinin etrafında şekillenmiş milliyetçilikler değil, yalnızca savaşların ekonomik külfetinin vergilerle halka dayatılması sonucu, halkın yaşam kalitesinin düşmesine karşı gösterilen sosyal tepkilerdir (Phillips ve Phillips, 2012: 176; Çilliler, 2013: 130).

Tüm bu siyasi gelişmelerin üzerine Fransa'nın İspanya karşısında elde ettiği askeri başarılar ve Hollanda'nın bağımsızlığından sonra Avrupa'daki tekstil ve halı gibi ürünlerde ticarete egemen hale gelmesi ile birlikte, İspanya Avrupa'daki üstünlüğünü Fransa'ya kaptırmıştır (Domínguez, 2017: 8; Alcaine, 2010:8).

Savaşların diğer ülkeleri ilgilendiren çeşitli siyasi sonuçlarının yanı sıra toplumsal hayatı etkileyen demografik sonuçları da bulunmaktadır. Bunlar arasında İspanya'yı ilgilendirenler, ekonominin bozulması sonucu ortaya çıkan kıtlık, salgın hastalıkların yaşanması ve ölümlerdir (Onnekink, 2009: 26;). Tabi ki tüm bu olaylar yakın gelecekte yaşayacak insanlar için kolektif hafızanın oluşması açısından önemli rol oynamıştır.

Nitekim Fransa ile olan mücadele 1659 yılında Pirene Barış Antlaşması ile nihayete erdirilse de, bu antlaşmayı güçlendirmek için 4. Felipe'nin kızı María Teresa'nın 14. Louis ile evlendirilmesi, yüz yıl dönümüne Fransa ve İspanya'nın yeniden savaşmasına neden olacaktır (Serra, 2008:82). Çünkü İspanyol veraset sisteminde kadınların da tahta çıkma hakkı bulunmaktadır ve bu zamanlarda 4. Felipe'nin kızlarından María Teresa büyük kardeş olarak varis durumundadır. Dolayısı ile bu diplomatik evlilik siyasal açıdan da İspanya ve Fransa'nın birleşmesine zemin hazırlayabileceğinden İspanya'nın Fransa'ya drahoma ödemesi karşılığında María Teresa tahttaki tüm haklarından feragat etmiştir, ancak bu drahoma bedeli Fransa'ya hiçbir zaman ödenmemiştir (Dhondt, 2011:4-5; Albero, 2015: 36). Evlilik hükümlerinin yerine getirilmemesi Fransa ve İspanya'yı yeniden savaşın eşiğine getirmiş, Fransa Habsburgların Hollanda'daki topraklarına 1672 yılında çeyiz bahanesi ile saldırmış ve 1678 yılında da Nijmegen Antlaşması ile bu amacına ulaşmıştır (Levillain, 2005:333).

IV. Felipe'nin ardından tahta geçen II. Carlos her ne kadar kız kardeşi María Teresa gibi Fransa Hanedanından kralın yeğeni olan Marie Louise ile evlenmişse de bu dönemde de Fransa'nın İspanya üzerindeki böl yönet politikası dolayısı ile savaşlar imzalanan "Nijmegen Antlaşmasından" sonra da devam etmiştir. Dahası, bu evlilik bir yandan İspanya tahtındaki Fransa'nın etkisini arttırırken diğer yandan da yakın gelecekte yaşanacak olan Veraset Savaşlarının ölüm döşegindeki İspanya kralının yaşayan bir varisi olmamasından dolayı Fransa kralı 14. Louis'in torunu 5. Felipe'yi\* varis\*\* olarak ataması temel sebeplerinden\*\*\* birisi olmuştur (Dhondt, 2011: 16).

---

(\*) Philip of Anjou, 2. Carlos'un yeğenidir ve tahta geçtikten sonra İspanya içerisinde 5. Felipe (kimi kaynaklara göre Philip V) olarak tanınmıştır.

(\*\*) Tahta varis olarak atanabilecek diğer aday Kutsal Roma İmparatoru I. Leopold'tür.

Sonuç olarak Felipe'nin tahtın varisi olması yakın gelecekte her iki ülkenin birleşmesinin potansiyel olarak önün açtığından Avrupa içerisindeki güç dengesini değiştirmesi olası bir duruma gelmiştir. Bu durum hem Habsburg Hanedanının Hollanda ve Avusturya kollarını rahatsız etmiş hem de İngiltere tarafından tehdit olarak algılanmıştır (Wertheim, 1938: 2). Bu sebeple 1702 yılında başlayan savaş, Fransa'nın İspanya ile birleşmeyeceğini taahhüt etmesi ile 1713 yılında Utrecht Barışı ile sona ermiştir.

### **2.5. XVIII. Yüzyılda İspanya: Bourbonlar**

Veraset Savaşlarının ve Utrecht Barışının Avrupa tarihi ve uluslararası ilişkiler açısından önemli olmasının yanı sıra İspanya içerisinde yaşanan hareketlilikler açısından da önemlidir. Örneğin, önce Aragon ve Mallorca'ya tanınmış olan haklar feshedilmiştir. Savaşın hemen ardından, savaş süresince Bourbon Hanedanlığı'ndan gelen Kral Felipe'ye karşı Habsburg Hanedanını destekleyip bağımsızlık için ayaklanan Katalanlar hedef alınmıştır (Minahan, 2002: 405). 5. Felipe, "Nueva Planta Decrees" adıyla yayınladığı bir dizi kanunla Katalonya'ya tanınan ayrıcalıkları sadakatsizliklerini sebep göstererek feshetmiş, Katalanlara ait kurumları merkeze bağlamış, geleneklerine kısıtlama getirmiş, Katalancayı yasaklamış ve Katalonya'da bu dönemde yürürlükteki Katalanlar tarafından çıkartılan yasalar iptal edilmiştir (Vivó, 2013: 8).

Bu gelişmelerin ışığında 18. yüzyılda Bourbon Hanedanlığı'nın yönetimi\* altındaki İspanya'nın devlet kimliğinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin zemininde bir dizi reform bulunmaktadır ve önceki yönetimin izlerini silmeyi ve merkezi otoriteyi sağlamayı amaçlamaktadır (Dedieu, 2000: 137; Smidt, 2010:26). Reformların öncüsü dönemin kralı 5. Felipe olsa da kendisinden sonra tahta çıkan krallar tarafından devam ettirilmiştir. Değişime sebep olan bu hareketliliğin başında, 18. yüzyılın ilk yarısındaki yeşertilmeye çalışılan "refahın yalnızca ekonomi alanında yapılan reformlarla geleceği" ve Katolik Aydınlanma düşüncesi yatmaktadır.

---

(\*\*) Bu sebebin altında yatan temel etmen kraliyet soyunun Habsburg Hanedanlığından Bourbon Hanedanlığına geçmesidir.

(\*) Bu dönem akademik çevre tarafından İspanyol Aydınlanma Dönemi (Spanish Enlightenment) olarak anılmaktadır (Duggan, 2015:77).



Kilisenin etkisini kırmak için doğrudan kiliselere yapılan bağış uygulamaları kontrol altında tutulmak istenmiş, bu amaçla oluşturulan bir hazinede toplanan bağışlar merkezden kiliselere tahsis edilmiştir (Crespo, Charles III of Spain: the Enlightened King and Madrid's 'Best Mayor', 2015, s. 3). Bu uygulamanın zemininde tabi ki ekonomik anlamda güçlenen kiliselerin siyasi bir sorun teşkil etmesinin önüne geçilmek istenmesi bulunmaktadır. İlerleyen dönemde din adamlarına tanınan ayrıcalıklar da reformların konusunu oluşturmuştur.

Böylece Kilisenin taht üzerindeki etkisi tersine çevrilmiş ve bu amaçla devlet yönetiminde siyaset bilimlerindeki son ekoller uygulanmaya çalışılmış ve devlet adamlarının seçiminde titiz davranılmıştır (Smidt, 2010: 28). Alanında uzman devlet adamlarıyla 5. Felipe merkezi otoritesini sağlamlaştırdı ve ülkeyi merkezileştirmiştir. Böylece kamu yönetimi ve kamu meseleleri bizzat Tahtın kendisi tarafından taht adına kurulan idareler tarafından yürütülmüştür (Valero, 2014: 22).

Bourbon Hanedanlığı'nın devlet yönetimi konusunda değiştirmeye çalıştığı bu anlayış kültürel faaliyetlerle desteklenip halka benimsetilmeye çalışılmıştır. Bu faaliyetlerin merkez noktasında didaktik mesajlar içeren oyunların sergilendiği tiyatrolar bulunmaktadır. Bu oyunlarla aydınlanma düşüncelerinin topluma aşılması amaçlanmış ve fikirlerin geniş kitlelere yayılması için çaba gösterilmiştir (Oleson, 2014: 20). Sanat alanında, dünyanın en büyük müzelerinden birisi kabul edilen Prado Müzesi'nin yapım çalışmalarına bu yüzyılda başlanması dikkat çekicidir.

Aynı amaçla, eğitim alanında da yapılmış reformlar bulunmaktadır. Bu reformlarda temel düzeydeki eğitim din merkezliken, yükseköğretim kontrol altına alınarak yetiştirilecek olan gelecek nesil zihniyet olarak şekillendirilmek istenmiştir (Valero, 2014: 23). Tabi ki bu şekillendirme reformların gerekli olduğu algısı etrafında yapılmış ve yaygınlaştırmak için yeni yükseköğretim kurumları açılmış, eğitim görececek bireyler için burs sağlanmıştır.

Eğitim alanındaki reformların, bireyin yetişmesinin uzun zaman aldığı göz önünde bulundurulduğunda ileriye dönük yapılan yatırımlar olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda eğitim alanındaki bu kontrolün günümüzdeki devletlerin ulusal çıkar ve hedefleri doğrultusunda bireyler yetiştirmeyi arzuladığı milli eğitim anlayışı ile benzerlik göstermesi dikkat çekicidir.

18. yüzyıl İspanyasında basılan kitap sayısı 7.000'in üzerindedir. Bu rakam aynı yüzyıl içerisinde İngiltere ve Fransa'da basılan toplam kitap sayısının iki katı kadardır ve dahası, yazarların haklarını koruyan yasaların çıkartılmasıyla edebiyatta gelişim amaçlanmış ve süreklilik teşvik edilmiştir (Duggan, 2015: 78-79). Yeni kütüphaneler kurularak kültürel dönüşüm başlatılmıştır (Valero, 2014: 19).

Ekonomi alanında tarımı desteklemek için politikalar geliştirilmiş, teşvik sağlanmış, kumaş ve ipek fabrikaları kurulup gelir elde etme amaçlanmıştır (Trapero, 2007: 385). Amacı, teknolojik ve bilimsel bilginin yayılmasını sağlamak olan teşekküller\* oluşturulmuştur. Vergi düzenlemeleri ticaretin gelişimini destekleyecek şekilde yeniden düzenlenmiş, yerli üreticinin korunması için ticari önlemler alınmıştır (Valero, 2014: 22). Aynı suçu işleyen bireylerin aynı cezaya çarptırılmasını ön gören kanun önünde eşitlik kavramı yine 18. yüzyılda İspanya'daki gelişmelerden biridir.

Ancak bu gelişmelerin tartışmalı olarak farklı sonuçları bulunmaktadır. İlk olarak, devlet yönetiminde ve merkezileşme anlayışı kapsamında yapılan tüm değişiklikler Fransa'dan uyarlanmıştır (Dedieu, 2000:137-138;Valero, 2014: 20). II. Carlos'tan sonra hanedanlığın Fransız Kralı 14. Louis'in torunu olan V. Felipe'ye geçişi göz önünde bulundurulduğunda, İspanya'nın Fransızlaştırılması sonucuna ulaşılmaktadır. Ek olarak, devlet yönetiminde yaşanan bu dönüşüm sınırlı kalmayıp toplumsal hayata da yansımış, İspanyol toplumunun kültürel anlamda Fransız kültürünün etkisi altına girmesine neden olmuştur. Ortaya çıkan bu Fransız hayranlığı ve Fransız kültürüne ilgi, toplumun birçok kesiminin tepkisine sebep olmuştur (Torrecilla, 2009:214). Bu bağlamda dönemin kimlik algısının merkezinde bir öteki olarak "Fransızlaşmamak" vardır. Çünkü zaten soylular tarafından çoktan benimsenmiş olan Fransız kültürü; modern, yeni, elit, şık ve gelişmiş olarak toplumda yer edinmeye devam ederken, İspanyol kültürü; geri kalmış, eski ve bayağı olarak bunun dışlayıcısı konumundadır. Öyle ki yüzyıl dönümüne gelindiğinde Bourbon Hanedanlığı'nın bizzat eli ile yerleştirdiği bölgesel idareciler Fransa'nın İspanya üzerindeki kontrolünün artmasına, merkezden çevreye dikte edilen

---

(\*) Bu teşekküllere "Sociedades económicas de amigos del país" ismi verilmiştir ve amacı Bourbon reformlarının toplum tarafından benimsenmesini sağlamaktır ve aynı nedenden dolayı kraliyet koruması altına alınmıştır (Trapero, 2007: 385). Bugün bile bu kurumlardan bazıları ekonomiyi güçlendirmek adına kuruldukları yerlerde faaliyet göstermektedir.

reformların yerleşmesine ve daha sonraki yıllarda yaşanacak olan İspanya'nın Fransa tarafından istila edilme girişimine zemin hazırlayacaktır (Bonura, 2012: 11).

## **2.6.XIX. Yüzyılda İspanya: İspanya Bağımsızlık Savaşı ve Anayasal Gelişmeler**

19. yüzyılın başlarında yaşanacak olan bu istilanın sonucunda İspanyol tahtı dolaylı yoldan Napoleon Bonaparte'ın kontrolü \* altına girmiştir. Her ne kadar Napoleon reform vaatleri ile İspanya içerisindeki varlığı için toplumun zengin kesiminden\*\* destek görse de İspanyol halkının Fransız güçlerine karşı ayaklanmasına neden olmuştur (Johnson, 2018: 6; Torrecilla, 2009: 4). Bu noktada İspanyol ordusunun zaten Fransız ordusu tarafından yenilgiye uğratılmış olduğunu belirtmek önemlidir. Daha sonra Napoleon ayaklanmaları bastırmak için askeri güç kullanımına başvurmuş ancak yerel halkın direnişi ile karşılaşmıştır (Pisa, 2011: 2). Nitekim 1814 yılına kadar devam eden bu direniş İspanya'da yerel halk tarafından organize edilmiş milis güçlerle\*\*\* sürdürülmüştür (Reeves, 2004: 12-13).

1808-1814 Yarımada Savaşı, İspanya'daki kolektif bilinci uyandırması sebebiyle bugün bilinen anlamda modern İspanyol ulusal kimliğinin mitlerinden birisidir. Ek olarak İspanyol tarihi bu savaşı “Kurtuluş Savaşı” ya da “Bağımsızlık Savaşı” olarak anmaktadır (Pisa, 2011: 8).

Her ne kadar tarihçiler tarafından dönemin devlet adamları, İspanya tarihi içerisindeki en kötü niteliklere sahip devlet adamları olarak değerlendirilmese de, bu dönemde kraliyet ailesi içerisinde olduğu açmaz nedeniyle kitle mobilizasyonunu sağlamayı başarmıştır (Phillips ve Phillips: 213). Çünkü bu ayaklanmaların temelinde tahtı ve kraliyet ailesini kurtarmak amaçlanmıştır. Bu nedenle bu dönemde kraliyet ailesi, bağımsızlık savaşı gibi mitlerin yanı sıra önemli bir sembol durumundadır.

Diğer önemli bir gelişme 1812 yılında “Cortes Generales” adındaki parlamentonun kurulup anayasanın oluşturulmasıdır. Hem İspanya'nın anayasallaşmaya başlaması hem de egemenliğin tahta değil halka ait olduğunun altını

---

(\*) İspanyol tahtının idaresi Napoleon Bonaparte'ın kardeşi Joseph'e bırakılmıştır.

(\*\*) Napoleon'u destekleyen İspanyollar ‘fransızlaşmış’ kelimesine karşılık gelebilecek olan ‘afrancesados’ olarak adlandırılmıştır.

(\*\*\*) Milis güçler “Guerillas” olarak anılmaktadır (Onnekink, 2009:108).

çizmesi açısından önemlidir. Çünkü bu tarihten sonra İspanyol kimliği liberalizmle bütünleşmiştir (Junco, 2015: 6). Her ne kadar bu anayasanın İspanya'nın anayasallaşma süreci içerisinde yeri önemli olsa da oluşturulma biçimi bakımından birbirinden ideolojik, ekonomik ve sosyal açıdan farklı üç yüz kadar vekil\* tarafından oluşturulması nedeniyle ülkenin ilerideki dönemlerde yaşayacağı siyasi sorunların nedeni olmuştur (Prada, 2012: 32-33;Roberts ve Sharman, 2013: 11).

Bu siyasi sorunlar, Bağımsızlık Savaşından sonra ülkeye geri dönen 7. Fernando'nun parlamentoyu 1814 yılında dağıtıp anayasa yürürlükten kaldırılması ve vekiller tutuklanması ile başlamıştır. Ancak kralın feshettiği anayasa, yetki dağılımı, güçler ayrılığı gibi bir ülkenin siyasi yapılanmasını organize eden hükümlerle birlikte, ulusal egemenlik kavramı ve mülkiyet hakkı, basın özgürlüğü, erkeklere seçme hakkı, serbest girişim gibi bireysel hak ve özgürlükleri güvence altına almaktadır. Bu nedenle kralın otoritesine karşı bireysel özgürlükleri destekleyen bir grubun oluşmasına neden olmuştur. Bu grup 7. Fernando'nun anayasayı askıya almasından sonra, kralın üzerine baskı uygulayarak sistem içerisinde dönüşümlere neden olmuştur (Crespo, 2017a: 1;Prada, 2012:31). Bu bağlamda 1812 Anayasasının İspanyol ulusuna İspanyol milliyetçiliğini aştığı söylenebilir (Prada, 2012: 29).

Böyle bir mevcut durum içerisinde geçirilen altı yıldan sonra, 1812 Anayasasının yeniden yürürlüğe konması için 1820 yılının ilk gününde liberal kesimin desteği ile Endülüs'te başlatılan isyan 3 ay içerisinde büyüüp Madrid'e kadar ulaşmıştır. Bu durum üzerine de Kral 7. Fernando rızası olmaksızın anayasayı yeniden yürürlüğe sokmuş ve 1823 yılına kadar sürecek olan üç yıllık anayasal dönemi\*\* başlatsa da politik olarak kendi içerisinde bölünmüş birbirinden rahatsız liberalist gruplarla eski rejime geri dönmek isteyenlerin oluşmasına neden olmuştur (Prada, 2012: 34-35). Dahası 1812 yılında hükümet, kral ve parlamento arasında dengeli bir güç dağılımını savunan ılımlı liberaller tarafından oluşturulmuşken, 1820 yılında liberal kanadın daha radikal bir kesimi tarafından oluşturulmuştur\*\*\* (Crespo,

---

(\*) Din adamları, arazi sahipleri, aydınlar, hukukçular ve çeşitli meslek gruplarından oluşmuştur.

(\*\*) Bu dönem İspanyolca kaynaklarda Trienio Liberal, İngilizce kaynaklarda Liberal Triennium olarak anılmaktadır (Fusi, 1992:20). Araştırmanın geri kalanında “üç yıllık anayasal dönem” olarak anılacaktır.

(\*\*\*) Güçler ayrılığının meclis ve kral arasında dengeli bir şekilde olması gerektiğini savunan liberal kesim tarihi kaynaklarda aşırı olmayan, ılımlı anlamına gelen “los moderados” terimiyle anılmaktadır. Bu nedenle araştırmanın kalan kısmında ılımlı liberalist kesim olarak anılacaktır. Ayrıca 1812

2017a:2). Kralın egemenlik haklarını ve eski yönetimi biçimi savunan mutlakiyetçi\* üçüncü bir siyasi kutup liberal kesimin her iki kanadına da karşıt konumdadır.

Bu düzlemde, 1820 yılında meclisi oluşturan liberallerin hedefinde özellikle mutlakiyet ve din olup ayrıcalık belirten dini unvanların kaldırılması, engizisyon mahkemelerinin kapatılması, kilisenin üzerinde devlet kontrolünün artması gibi konular üzerinde çalışılmıştır (Vernet, 2013: 130). Hatta daha da ileriye gidilerek Kiliseye ait arazilere bizzat devlet tarafından el konmuş, bu araziler açık arttırmalarda orta sınıf insanlara satılmıştır (Payne, 2018).

1820 yılının radikal liberalleri bu tip yasalarla monarşinin egemenlik yetkisini sınırlarken bu reformların önündeki en büyük engel de kralın veto yetkisidir ve sistematik bir şekilde vekiller tarafından çıkartılan yasaları veto etmiştir (Prada, 2012:43). Bu durum karşısında da liberaller, tahtın yeniliklere karşı direncini kırmak için egemenlik hakkının insanların doğuştan gelen bir hakkı olduğu ve yalnızca kral ile sınırlandırılmayacağına manifestosu ile halk baskısını kullanmış ve ülkenin genelini ilgilendiren ciddi sorunların oluşmasına neden olmuştur (Vernet, 2013: 132). Öyle ki 1822 yılına gelindiğinde İspanya’da siyasi atmosfer iç savaş çıkma ihtimali kuvvetlendirecek kadar kutuplaşmış olduğundan 1823 yılında bir kez daha Fransa’nın, krala karşı olanları kontrol altında tutmak amacıyla yaptığı ve beş yıl kadar sürecek askeri müdahalesi ile karşılaşmıştır (Phillips ve Phillips, 2012: 224).

Bu müdahale ile birlikte üç yıllık anayasal süreç sona ermiş, kralı destekleyenlerin güçlenmesine ve liberal kesimin zayıflamasına yol açmıştır (Lawrence, 2014: 36). Zaten Bourbon Hanedanlığı’nın Fransa bağlantısı ve Bağımsızlık Savaşında Fransa’nın başarısızlığı göz önünde bulundurulduğunda, İspanya’yı kontrol altında tutmak isteyen Fransa’nın elindeki tek koz kraliyet ailesidir.

Bu müdahaleye rağmen 1833 yılında Kral 7. Fernando’nun ölümü ile zaten parçalanmaya müsait olan İspanya, 1839 yılına kadar sürecek olan bir iç savaş

---

Anayasasını savundukları için İspanyolca 12 anlamına gelen doce kelimesinden türeyen doceañista olarak da bilinir. Diğer kesimde ise Kralın yürütme yetkilerinin meclise devredilmesini isteyen ve “veinteañistas” olarak bilinen liberalistlerin daha radikal bir grubu bulunmaktadır. İspanyolca 20 anlamına gelen veinte kelimesinden türemiştir. Bu iki grup arasındaki diğer bir fark ise ılımlı liberalistlerin 1812 Anayasasının devamlılığını isterken daha radikal olarak anılan grubun yeni bir anayasa yapılmasını istemesidir.

(\*) Kralı ve onun egemenlik haklarını savunan kesimi tanımlamak için kullanılan ‘los absolutistas’ terimi mutlakiyetçiler olarak anılacaktır.

yaşamıştır. 1. Karlist Savaşları olarak anılan iç savaşı başlatan sorunsal, Fernando'nun ölümünden sonra kimin ülkeyi yöneteceği. Ölen kralın kızı II. Isabel, babası tarafından tahta aday gösterilmiş yasal varis konumundayken 7. Fernando'nun kardeşi Don Carlos, II. Isabel'in tahta çıkmasının meşru\* olmadığını ve taht hakkının kendisinde olduğunu iddia etmiştir. Amca ve yeğen arasındaki bu taht mücadelesi on yıl öncesinin demokrasi ve monarşi çatışmasını tetiklemiştir. Kraliyet karşıtları Isabel'i desteklerken monarşi yanlılarıysa Carlos'u desteklemiştir (Wertheim, 1938: 56).

Fernando'nun ölümünden dört gün kadar sonra Karlistler tarafından başlatılan isyanlar kısa sürede ülkenin diğer bölgelerine yayılmış ve karşı görüşte olan Isabel'in destekçilerinin de Carlos'a karşı cephe almasına neden olmuştur. Bu sürecin içerisinde Isabel'i destekleyenlerin Fransa ve İngiltere tarafından, Carlos'u destekleyenlerin de Rusya ve Prusya tarafından desteklenmesi çatışmaların şiddetini arttırmıştır (Wertheim, 1938:57-60).

1834 yılında, Isabel'in naibi olan Maria Cristina'nın kendisini destekleyen liberalleri desteklemek dışında başka bir çaresi olmadığından, meclis liberallerle birlikte yeniden açılmış ve meclisin aldığı kararlar liberallerin daha önceden de hedefinde olan kilisenin aleyhindedir (Crespo, 2017b:2). Böylece 7. Fernando dönemine kıyasla, zorunluluk hali içerisinde bile olsa Kraliyet ister istemez liberalleri desteklemeye başlamıştır ( Phillips ve Phillips, 2012:226). Bu amaçla devleti finanse edebilmek için kiliseye ait arazilere el konulmuş ve bu araziler açık arttırmalarda satılmıştır. Ancak bu açık arttırmalardan zengin kesim faydalanmış ve dolayısı ile İspanya içerisinde gelişmiş bir orta sınıfin ortaya çıkmasını engellemiştir (Villarrubia, 2010; Crespo, 2017b: 3).

1836 yılına gelindiğinde, liberaller Isabel'in annesini baskı altına alacak kadar güçlenmiş ve onu anayasayı yeniden 1812 Anayasasını yürürlüğe koymayı zorlamıştır (García Andrino, 2010: 9). Bu anayasa 2 yıl yürürlükte kaldıktan sonra yeni bir anayasa olan 1837 Anayasası oluşturulmuş, radikal kesimin daha baskın olduğu bir zeminde oluşturulmuş, tahta veto yetkisini tanıyarak, seçim bölgelerinden

---

(\*) Bourbon Hanedanlığında, Habsburg Hanedanının aksine, kadınların tahta çıkmasını engelleyen 'lex salica' geçerliydi ancak bu durum 7. Fernando ölmeden hemen önce değiştirilmiştir.

taht tarafından atarak oluşturulacak senato ile çift kamaralı olarak bir sistemi öngörmüştür.

Her ne kadar 1839 yılında Don Carlos'u destekleyen Karlistler mağlup edilmiş olsa da yeni anayasa bile İspanya içerisindeki problemleri gidermede başarılı olamamıştır. Çünkü bu sefer İspanya siyasi hayatı hem liberaller arasındaki bölünmelerden\* hem de yöneticilerin başarısızlıklarından doğan istikrarsızlıklardan sorunlar yaşadığı gibi generallerin de sürece katılmasıyla durum içinden çıkılmaz bir hal almaya başlamıştır (Pick, 2011: 49;García Andrino, 2010:12).

Bu siyasi düzlem üzerinde, yeni bir anayasa olan 1845 Anayasası bir general olan Narváez tarafından yürürlüğe konmuş ve özellikle naiplik döneminin sonuna işaret ettiğinden Isabel'in hukuki konumunu da belirtmektedir (Mora, 1995:83;Crespo, 2017c:2). Bu nedenle bir önceki anayasaya kıyasla egemenliğin kaynağı halk olmaktan sapmış egemenliğin merkezine taht ve meclis konmuştur. Diğer önemli bir farklılık ise 1837 Anayasasına kıyasla, oy hakkına sahip kişilerin\*\* sayısında ciddi bir azalmaya neden olmasıdır. Ek olarak senato başkanının, bir önceki anayasanın belirttiğinin tam tersine, taht tarafından, herhangi bir kurum ya da makam tarafından teklif edilmeksizin soylular, askerler, devlet adamları ya da askerler tarafından seçileceğini öngörmesidir (Villena, 1996: 226).

1846 yılına gelindiğinde üç yıl kadar sürecek olan 2. Karlist Savaşı\*\*\* yaşanmıştır. Krizin çıkmasının asıl nedeni, I. Karlist Savaşında yenilen Don Carlos'u destekleyen mutlakiyetçilerin, 2. Isabel'in Don Carlos'un torunu, Carlos Luis ile evlilik yapmasına yönelik baskılarına rağmen Isabel'in Cádiz Dükü olan kuzeni Francisco de Asis ile evlenmesinden kaynaklanmaktadır (Şenyıldız, 2016:22). Karlistler tabii ki öncekinden farklı olmayarak yönetimde Don Carlos'un torunun söz sahibi olmasını amaçlamaktadır. Diğer yandan, bu savaşların ekonomik açıdan gelişmeye ve siyasi açıdan istikrar sağlamaya çalışan İspanya için bir yük olduğu ve problem yarattığı aşikârdır.

---

(\*) Liberal partiler yüksek burjuva sınıfları ve orta sınıf grubun içerisindeki bazı sektörlerin dahil olduğu ılımlı (moderate) liberaller ve orta sınıf ve zanaatkar meslek gruplarını içerisine alan ilerici görüşler arasında bölünmüştür.

(\*\*) 19. Yüzyıl İspanyasında yalnızca belli bir ücretin üzerinde vergi ödeyen erkeklerin oy kullanmasına izin verilmekteydi. Kadınlarinsa henüz oy kullanma hakları yoktu.

(\*\*\*) Bazı tarihçiler tarafından savaş olarak değerlendirilmemekte 1846 İsyanları olarak anılmaktadır. Bu tarihçiler 1872-1876 yılları arasında 3. Karlist Savaşı olarak değerlendirilen savaşı 2. Karlist Savaşı olarak anmaktadır.

Her ne kadar ekonomik açıdan gelişme sağlansa da bir yandan Isabel'in meclise seçtiği hükümet başkanlarından ordunun duyduğu memnuniyetsizlik diğer yandan göreve gelen hükümetlerin daha seküler daha liberal bir devlet yapısını teşvik etmeye yönelik başlattığı reformlar gerilimi arttırmaya devam etmiş, 1854 yılında yükselen piyasa fiyatları ve Galiçya'da ortaya çıkan kıtlık hükümete karşı isyanların başlamasına sebep olmuştur (Creative Commons Attribution, 2014: 323).

Bu isyanların sonucunda hükümete darbe yapılmış, Narváez gibi bir General olan ve ılımlı liberal kesimin muhafazakâr kanadını savunan Leopoldo O'Donnell kendisini diktatör ilan etmiştir. Böylece O'Donnell'in askeri müdahalesi ile İspanya siyasi hayatı içerisinde askerlerin etkisi artmıştır. Tabii ki ilk olarak hedefte on yıl önce önceki hükümet tarafından oluşturulmuş anayasa da vardır. Bu bağlamda ilk önce anayasa değiştirilmek istense de 1845 Anayasası revize edilmekten öteye gidilememiştir (Chapman, 1966: 502).

Yaşanan bu politik çalkantılara ek olarak, Isabel'in kendisi ve hayat tarzı da eleştirilerin odağı haline gelmiştir (Wertheim, 1938: 82). Kısa süre içerisinde muhalif gazeteler kurulup hakkındaki çıkartılan haberlerle halkta Isabel karşıtı algı yaratılmıştır. Bu algı Isabel'in kötü yönetim özellikleri ile birleşince 1868 İhtilallerinin\* yaşanması sonucu Isabel tahttan indirilmiş ve Fransa'ya sürgüne yollanmıştır.

Isabel'in sürgüne gönderilmesinin ardından İspanya'da rejim ve yönetici sorunu ortaya çıkmıştır. Rejimin ne olacağına ilişkin mecliste yapılan oylamada cumhuriyet kabul edilmeyince monarşiye devam etme kararı alınmıştır. Ancak bu durumdaki diğer açmaz Isabel'in henüz tahttan çekilmemiş olmasıdır (Conde, 1978:80; Phillips ve Phillips, 2012: 234). Diğer yandan tahta kimin çıkartılacağına belirsizliği 1870 yılına kadar sürmüş ve Francisco Serrano naiplik yapmıştır.

Bu arada, meclis tarafından tahtın egemenlik haklarını sınırlandıran, varlığını tamamen temsili amaçlara dayandıran ve pozisyonunu danışma meclisine indirgeyen 1869 Anayasası hazırlanmıştır. Aynı meclis, ülkedeki yönetici belirsizliği sorununu gidermek için İtalyan bir prens olan Amadeo'yu kral olarak seçmiştir (García, 2011:12).

---

(\*) Şanlı İhtilal ya da Eylül İhtilali olarak da bilinmektedir.



Ancak Isabel'in tahtı aslında oğlu Alfonso'ya bıraktığını duyurmasının üzerinde Amadeo kendisini Karlistlerin, Alfonso'yu destekleyenlerin ve de cumhuriyetçilerin olduğu çok kutuplu bir İspanya'nın içerisinde görecektir (Chapman, 1966: 503). Zaten üç yıl kadar sonra, 10 Şubat 1873'te yabancı olduğu tüm bu meseleleri bir kenara bırakıp kendi ülkesine geri dönmeye karar vermiştir.

Kralın feragatinden bir gün sonra, 11 Şubat 1873'te İspanya'da cumhuriyet ilan edilmiştir (Postigo, 2017: 979; Creative Commons Attribution, 2014: 330). Ancak bu konunun da içsel problemleri olmuştur. Cumhuriyeti savunanlar – cumhuriyetçiler- yönetim biçiminin şekli konusunda fikir birliğine varamamıştır. Bu grup içerisinde bir kısım federal bir cumhuriyet fikrini desteklemişken diğer bir grup daha merkezci daha üniter bir cumhuriyeti savunmuştur.

Devletin şeklinin federal bir cumhuriyet olduğuna karar verilmesinin ardından meclis içerisinde tartışılan konular geçmişin bir tekrarıdır ve dönemin sorunlarını çözmede etkili olamamıştır. Dahası bir yandan İspanya Kanton İsyancıları ile çalkalanıyorken (Postigo, 2017: 980) diğer yandan cumhuriyet fikrine başından beri karşı olan Karlistlerin, ülkenin kuzeyinde silahlanmaya başlamıştır. 1875 yılına kadar sayıları 75.000'i bulacak olan silahlı Karlist milis güçleri sonraki dönemde yaşanacak olayların sinyallerini vermiştir (Chapman, 1966: 504).

Cumhuriyetçiler içerisindeki bölünmeler, devlet adamlarının istikrarlı bir hükümeti organize etmedeki yetersizlikleri, rejim belirsizliği, ülkenin denizaşırı ülkelerdeki koloni sorunlarına cumhuriyetçilerin din karşıtı uygulamaları ve bölgesel farklılıklara uygulanan baskı politikaları eklenince, Karlizmin yeniden gün yüzüne çıkması için gereken koşulları hazırlamıştır (Pardo San Gil, 2000: 360).

Yeniden alevlenen bu 3. Karlizm dalgası, Amadeo'nun saltanatı sırasında İspanya içerisinde birbiri ile bağlantısız bir şekilde Katalonya, Aragón, Valencia, Navarre bölgelerinde patlak vermiştir. Karlistlerin milis güçlerine karşı düzenli ordu kurulsa da gerek sahip oldukları askeri gücü organize etmedeki başarısızlıkları gerekse Amadeo'nun tahttan feragat etmesiyle doğan otorite boşluğu nedeniyle sorun kısa süre içerisinde çözülememiştir.

Devam eden süreçte ise politik gelişmeler oldukça hareketlidir. Bir yandan sürgün edilen kraliçe II. Isabel'in oğlu 12. Alfonso tahta oturup monarşinin yeniden

canlanmasına neden olmuşken diğer yandan 1876 yılında 3. Karlist Savaşı Karlistlerin yenilgisiyle sona ermiş ve Don Carlos İspanya'yı terk etmiştir.

Sonraki süreçte tahta 12. Alfonso oturmuş ve iktidara gelir gelmez 1876 Anayasasını yürürlüğe koymuştur. Bir önceki anayasaya kıyasla güçler ayrılığı yerine güçler dengesini benimsemiş ama yine de daha muhafazakâr bir yapısı vardır (Chapman, 1966: 509). Kişisel hak ve özgürlükleri tanınmasına rağmen oldukça kısıtlayıcı bir şekilde tanımlanmış ve kralın veto yetkisi geri getirilmiştir. 1856 yılında kabul edilen halkın genel seçimlere katılma hakkına dokunulmamıştır ancak bu hak yalnızca erkekleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir ve kadınlara oy kullanma hakkı tanınmamıştır (Villena, 1996: 238). Sekiz yıllık saltanatı boyunca İspanya, politik açıdan istikrarlı ve ekonomik anlamda daha müreffeh bir dönem yaşamıştır. Ancak 12. Alfonso'nun yaşadığı bir rahatsızlıktan dolayı ölmesi nedeniyle yerine oğlu 13. Alfonso geçmiş, yeni kralın reşit olduğu 1902 yılına kadar kendisine annesi María Cristina naiplik etmiştir (Chapman, 1966: 508).

María Cristina'nın naiplik dönemi 1876 Anayasasının çizdiği daha muhafazakâr çerçeve içerisinde geçmiştir. Bu zamanda hem liberal hem de muhafazakâr iki ayrı parti olsa da bu iki siyasi parti arasında belirgin bir fark bulunmamaktadır (Chapman, 1966: 509). Aynı dönemde İspanyol Sosyalist İşçi Partisi \* (PSOE) ve İşçiler Genel Birliği\*\* (UGT) adında bir sendika kurulmuş, Dernekler Kanunu ile de işçi hareketi desteklenmiştir (Phillips ve Phillips, 2012:239). Bu da yakın yıllarda yaşanacak olan anarşizm ve anarko sendikalizm için gerekli ortamı hazırlayacaktır (İspanya İç Savaşı, 1988:840). Çünkü zaten bu dönemde bu parti ve sendikaların özel mülkiyete ve sınıflar farklılıklarına karşı bir duruşları varken İspanya'da siyasal güç caciquismo\*\*\* denen toprak ağalarının elindedir (Casanova, 2015: 11;Şenyıldız, 2016: 67).

Üstelik henüz 19. yüzyıl bitmeden, İspanya 1898 Amerikan-İspanyol savaşlarında Amerika kıtasındaki kolonilerini ABD'ye kaptırmıştır. Bu da İspanya'nın artık imparatorluk statüsünü kaybettiği anlamına gelmektedir.

---

(\*) Partido Socialista Obrero Español

(\*\*) Unión General de Trabajadores

(\*\*\*)Otoriter yerel toprak sahiplerini ifade etmektedir. Bu toprak sahipleri aynı zamanda siyasal nüfuza sahip olup kendilerine yakın olan kişilere menfaat sağlayabilmekte ve seçimleri yönetebilmektedir.

Buna ek olarak, her ne kadar 12. Alfonso döneminde ekonomik gelişme görülse de bu gelişme diğer Avrupa ülkelerine kıyasla ya da İspanya'nın eski günlerine kıyasla oldukça zayıftır. Bu gelişmeler María Cristina'nın naiplik ettiği dönemde ve 13. Alfonso Döneminde yerini ekonomik dar boğaza bırakmıştır (Sanz, 2017: 2).

## **2.7. XX. Yüzyılda İspanya: Monarşi, Diktatörlük ve Demokrasi**

13. Alfonso'nun tahta çıktığı 20. yüzyılın başında bile İspanya'da ulusal kimlik oluşumu sınırlı düzeydedir ve henüz belirgin değildir. Bu durumun başlıca sebeplerinden birisi eğitimidir. Bu alanda İspanya ne herhangi milli bir eğitim programının hedefleyebileceği amaçları ve ilkeleri etkin bir şekilde uygulayabilmiş ne de eğitimdeki temel bir sorun olarak görülen kilisenin etkisini kırmayı başarabilmiştir. Diğer yandan yirmi yüzyılın başlarında bile İspanyol halkının üçte ikisinin hiç okula gitmemiş olması gibi bir gerçek söz konusudur (Phillips ve Phillips, 2012:239).

Diğer bir sebep, İspanya içerisinde gelişmiş bir orta sınıfın olmamasıdır (Pick, 2011: 49). Bu nedenle siyasi elitler tarafından yapılan reformlar ya yüzeysel kalıp toplumun derinlerine inememiş ya da zaten zengin kesime yönelik olmuştur. Bu bağlamda kraliyeti etrafına aristokrasinin toplandığı bir zümre olarak görmek mümkündür (İspanya İç Savaşı, 1988: 834). Ayrıca bu reformlar ya İngiltere ya da Fransa menşelidir, gerçekten İspanya'nın ihtiyaç duyduğu eksiklikleri gidermede yeterli olamamıştır. Buna ek olarak 18. yüzyılda 5. Felipe, 3. Carlos gibi kralların reformları ulusal kimliğin oluşturulması bağlamında zemin olarak değerlendirilse bile yeterli olmamıştır. Nitekim sözü edilen yenilikler, bu kralların hayatları ile sınırlı kalmış, daha sonraki dönemlerde daha ileri götürülmektense bir öncekine sisteme geri dönmüştür. 3. Carlos'tan sonra tahtı yöneten kral, kraliçe ve naipler devleti etkin bir şekilde yönetebilecek kişisel özelliklerden yoksundur.

Bir başka sebep, İspanya'yı bütünüyle temsil eden sembollerin noksanlığıdır. Kolektif kimliğin oluşturulmasındaki en önemli iki unsur olarak değerlendirilebilecek olan ulusal marş ve bayrak\* bile 18. yüzyıldan sonra Bourbon

---

(\*) La Rojigualda İspanyol ulusal bayrağına verilen isim olup 1785 yılında ilk defa 3. Carlos zamanında kullanılmaya başlanmıştır. Resmi bayrak statüsü 1843 yılında 2. Isabel tarafından kazandırılmıştır.

Hanedanlığı tarafından benimsetilmiştir (İspanya İç Savaşı, 1988:834). Buna rağmen bu sembollerin belirgin bir kimlik oluşturmada etkili enstrümanlar olduğunu ifade etmek doğru olmayacaktır çünkü aynı dönemde çevre milliyetçiliklerin zaten kendilerini tanımladıkları bayrakları\* bulunmaktadır (Torrecilla, 2009:2).

Sembollerin yanı sıra, zorunlu askerlik hizmeti de devletlerin ulusal kimlik oluşturmada sıklıkla kullandıkları bir araçtır (Aktoprak, 2010: 265). Bu araç İspanya ile bağdaştırıldığında İspanya'nın imparatorluk dönemlerinde bile ulus oluşturmak gibi bir gayretin içerisinde olmadığı görülmektedir. Çünkü 19. yüzyıla kadar askerlik hizmeti Castilla'da sınırlı tutulmuştur.

Kral 13. Alfonso iktidarında içerisinde bulunan ekonomik memnuniyetsizlikle, birkaç yıl önce sendikal haklarının yasal zeminine kavuşmuş olan işçilerin huzursuzlukları artmıştır. Zaten bu dönemde Avrupa'da sanayileşmiş ülkelerin çoğunda siyasal olarak örgütlenmiş işçi hareketleri ivme kazanmıştır (Phillips ve Phillips, 2012: 242). Bu ivmeye bağlı olarak PSOE ve UGT gibi oluşumlar, 20. yüzyılın ilk on yılında yüz binler tarafından desteklenmiştir (İspanya İç Savaşı, 1988:847). Bu hareketler bombalama ve terör olaylarına dönüşerek İspanya'da yeniden anarşinin yükseldiği yeni bir döneme girmesine sebep olmuştur (Chapman, 1966:517). Ne kraliyet ne de cortes bu olayların önüne geçebilmiştir. Siyasi açıdan istikrarsızlık yeniden gün yüzüne çıkmıştır (Sanz, 2017: 2). Öyle ki 1910-1923 yılları arasında anarko-sendikal değerleri savunan gruplar tarafından 3.400 kadar grev ve miting düzenlenmiş ve 1902-1923 yılları arasında otuzdan fazla kabine istifa etmek zorunda kalmıştır (Armaoğlu, 2005: 263; Payne, 2018).

Buna ek olarak 1914-1918 Birinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası dönemin ekonomik durgunluğunun etkileri tarafsızlık kararı alan İspanya'yı da etkilemiş, aynı dönemde Rusya'da yaşanan Bolşevik İhtilalinin etkilerinin kendi topraklarına yansımından kurtulamamıştır (Şenyıldız, 2016: 85).

Bu sorunların üzerine Fas'ın ayaklanması ve bu ayaklanmanın bastırılmasındaki İspanya'nın askeri başarısızlığı ülke içerisindeki tansiyonu daha da yükseltmiştir (Payne, 1971:15). Zaten Fas sorunu henüz çözülemeden 1923 yılında

---

(\*) Katalan ulusal bayrağı La Senyera'nın ortaya çıkışının 11. yüzyıl dolaylarında olduğu düşünülmektedir ve İspanyol Ulusal Bayrağından çok öncedir. Bask ulusal bayrağı olan Ikurriña ise, İspanyol ulusal bayrağı ile aynı yüzyıl içerisinde ortaya çıkmıştır (Torrecilla, 2009:2).

General Miguel Primo de Rivera hükümete darbe yapmıştır. Bu darbe krala karşı değil hükümete karşı olduğundan kraliyete dokunulmamış ancak anayasa askıya alınmış ve siyasi partiler kapatılmıştır.

İspanya'nın içerisinde bulunduğu yukarıda sözü edilen politik, askeri ve ekonomik gelişmelerin ışığında, Primo de Rivera'nın hükümet darbesi halkın desteğini arkasına almışsa da muhalif sesleri bastırmada yeterli olamamıştır. Bir yandan Fas'ta yaşanan isyanını bastırması halkın gözündeki itibarını arttırıyorken diğer yandan yönetim anlayışı akademik çevrenin eleştirilerine neden olmuştur. Diğer yandan İspanya'nın sürüp giden sorunlarına da etkili çözümler getiremediğinden, iktidarı ele geçirdikten 7 yıl sonra, artan baskılar nedeniyle istifa etmek zorunda kalmıştır (Armaoğlu, 2005:264).

İkinci cumhuriyet dönemine dışarıdan bakıldığında künt istikrarsızlık görülmektedir. Bu istikrarsızlığın başlıca nedenlerinden biri sistemin dayandığı toplumun temelinde siyasal toplumsallaşma eksikliğinin olmasıdır (Jiménez, 2011: 174). Diğer bir sebep, hiçbir ideolojinin kendi içerisinde fikir birliğine varamaması ve kendi içerisinde bölünmesidir (Jiménez, 2011: 175). Örneğin cumhuriyet fikrini savunanlar bile federal ve merkezi cumhuriyet fikrini savunanlar olmak üzere kendi içerisinde bölünmüş, meselenin içerisinde çıkılmaz bir hal almasına neden olmuştur.

İspanya'nın tarihi bir bütün olarak değerlendirildiğinde Primo de Rivera'nın istifasından önce yaşananların fırtınadan önceki sessizlik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü Primo de Rivera'nın istifasından sonra yapılan seçimleri cumhuriyetçiler kazanmış, 14 Nisan 1931'de Cumhuriyet ilan edilmiş ve yeni kurulan rejimin ilk devlet başkanı Niceto Alcalá Zamora olmuştur (Casanova, 2015:16). Cumhuriyetçilerin gündeminde yeni bir anayasa, İspanya'da cumhuriyetin sağlamlaşması, laiklik –dolayısıyla monarşi ve kilise-, toprak reformu, işçilerin kanuni haklarının arttırılması, ordunun modernizasyonu, İspanyol kadının hukuki haklarının arttırılması, sosyal adaletsizliğin önlenmesi ve kıtlık sorunlarını çözmek ve özerklik gibi konular yer tutmuştur (Requena, Tenor, Sánchez, ve Revuelto, 2014:35).

Bu bağlamda, 1931 yılında yeni bir anayasa hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. En belirgin özelliği egemenliğin yeniden ulusa ait oluşudur. Bu nedenle

anayasada ne kraliyet ne de naiplik makamı düzenlenmiştir (López, 2007: 1). Zaten bu sebepten 13. Alfonso da ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Diğer bir özelliği ise bu zamana kadar yürürlüğe konan anayasalarda Bakanlar Kurulunun \* Krala karşı sorumluyken 1931 Anayasası'nda meclisin halk adına hükümeti kontrol etme yetkisi bulunmakta ve Bakanlar Kurulu meclisin güvenoyuna ihtiyaç duymasındır.

Yeni kurulan meclis, ilk önce çıkardığı bir dizi kanunla Kilise'nin mallarına el koymuştur (Armaoğlu, 2005:264). Ancak Kilise meselesinde tek üzerine gidilen şey araziler değildir. Cumhuriyetçiler devleti ilgilendiren alanlarda kilisenin etkisinden kurtulmayı amaçlamıştır daha laik bir cumhuriyet sistemini benimsetmeye çalışmıştır. Eğitim de bu alanlardan birisi olup karma eğitime bu dönemde geçilmiştir (Requena, Tenor, Sánchez, ve Revuelto, 2014:44).

Aynı zamanda sosyal adaletsizliği sağlama adına toprak reformu uygulanmak istenmiştir. Bu reform ile atıl durumdaki büyük arazilerin istimlak edilmesi amaçlansa da arazi sahiplerinin direnişleri ve kısa bir süre sonra iktidara gelen milliyetçi kanadın yasayı değiştirmesi nedeniyle başarılı olunamamış, bu reform özellikle sağ görüşü savunanları rahatsız etmiştir (Şenyıldız, 2016:106). Bu durum üzerine de fakir köylülerin, zengin toprak sahiplerinin arazilerini zorla ellerinden almaya çalıştığı olaylar yaşanmaya başlamış ve ardından da kısa süre içerisinde yağmacılara karşı örgütlenen kolluk kuvvetleri arasında silahlı çatışmalar çıkmıştır (Armaoğlu, 2005:264).

Diğer yandan 1931 ve 1933 yılında çalışma koşullarından rahatsız olan işçilerin çıkardığı isyanlar askerler tarafından kontrol altına alınsa bile ülkenin genelindeki tansiyonu yükseltmiş, yerel halkın hükümete olan inancını yitirmesine sebep olmuştur (Phillips ve Phillips, 2012:262).

Bu gelişmeler yaşanırken, Eylül 1932'de özerklik yasası ile Katalanlara özerklik verilmiştir. Bunun altında yatan sebep, hükümetin başından beri zaten federal bir cumhuriyet yapısını savunması ve merkezi cumhuriyete karşı olmasıdır. Bu doğrultuda Katalanlara özerklik verilmesi en çok sağ kesimin eleştirilerine ve sağ kanadın Özerk Sağ İspanyol Konfederasyonu (CEDA)\*\* adı altında örgütlenmesine neden olmuştur (Jiménez, 2011:157). Aynı yıl Falange Española ve Renovación

---

(\*) El Consejo de Ministros

(\*\*) Confederación Española de Derechas Autónomas

Española isimli iki sağ parti daha kurulmuştur. Daha sonra Falange Espanol, Milli Sendikalar Birliği (JONS)\* ile birleşecektir.

Bu sosyal dönüşümlerin ve memnuniyetsizliklerin ışığında Kasım 1933 yılında yapılan seçimleri cumhuriyetçiler kaybetmiş, CEDA kazanmıştır (İspanya İç Savaşı, 1988:852). Bu bağlamda tabii ki sağ kanadın amacı önceki yönetimin politikalarını revize ve restore etmek olacaktır. Bu nedenle Şubat 1934'te karşı bir toprak reformuna gidilerek 1932 yılında kamulaştırılan topraklar sahiplerine geri iade edilmiştir (Requena, Tenor, Sánchez, ve Revuelto, 2014: 136). Buna karşı 1936 yılındaki seçimleri yeniden kazanacak olan Sol Kanat 1932 yılındaki kanunu yeniden ama daha farklı bir şekilde uygulayacaktır.

1934 Ekim'inde maden işçilerinin ayaklanması ile ülke içerisindeki tansiyon yeniden yükselmiştir. Bu ayaklanma kısa zaman içinde silahlı çatışmalara dönüşmüş ve üç bin kadar işçinin ölümü ile sonuçlanmıştır (Armaoğlu, 2005:264).

1935 yılında CEDA'nın baskıcı yönetimine karşı sol kanattaki partiler birleşerek bir Halk Cephesi (Frente Popular) harekâtı başlatmıştır, ancak 1936'daki seçimleri sağ kanadın kaybetmesine sebep olacak şey Frente Popular değil, CEDA'nın adının karıştığı yolsuzluk iddialarıdır (Phillips ve Phillips, 2012:264).

Şubat 1936'daki seçimleri yeniden sol kanat kazanmış ve hükümet Azaña tarafından kurulmuştur. Seçimden kısa bir süre sonra yeniden toprak reformu ile Katalonya, Bask ve Galiçya bölgelerinin özerklikleri ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Bu da ülkenin hükümetten tarafından parçalanacağı endişesine düşmesine neden olmuştur.

Buna ek olarak ülkede karşıt grupların silahlı çatışma içerisinde olduğu anarşi ortamı devam etmektedir. Bu anarşi ortamı içerisinde faili meçhul cinayetlerin, protesto ve gösterilerin sonu gelmemiştir. Örneğin, önce Askeri Cumhuriyetçi Antifaşist Birliği'nin (UMRA)\*\* önemli bir figür olan José Castillo Falangistler\*\*\* tarafından öldürülmüştür. Daha sonra, misilleme bir saldırıyla sağ gruptan José Calvo Sotelo UMRA tarafından suikasta uğratılmıştır (Creative Commons Attribution, 2014:375). Bu saldırılarının amaçlarının rejime yönelik olduğunu, sağ

---

(\*) Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista

(\*\*) Unión Militar Republicana Antifascista

(\*\*\*) General Primo de Rivera'nın oğlu José Antonio Primo de Rivera tarafından kurulan, komünizme karşı aşırı sağ ideolojiyi benimseyen siyasi partidir.

kanadın seçimle elde edemediği başarıyı şiddetle elde etmeyi amaçladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü zaten bu şiddet olaylarından sonra sağ kanattan “İspanya’yı içinde bulunduğu kötü durumdan yalnızca ordunun kurtarabileceği” sesleri yükselmeye başlamıştır.

1936 yılının 17 Temmuz’unda Fas’ta başlayan bir askeri ayaklanmaya daha önceden askeri darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlandığı için Kanarya Adaları’nda sürgün olan General Francisco Franco’nun katılımı ile büyümüştür (Armaoğlu, 2005: 265).

Bu darbe girişimi İspanya’nın kimi yerlerinde amacına ulaşırken kimi yerlerde hükümete sadık güçlerin ve hükümet yanlısı sivil vatandaşların direnişi ile karşılaştığından ülkenin zaten çok kutuplu olan yapısındaki farkları keskinleştirmiş, tam anlamıyla bir bölünmeye sebep olmuştur (Aktoprak, 2010:232). Bu bölünmede Franco’yu destekleyenler “milliyetçiler” olarak anılırken hükümeti destekleyenler “cumhuriyetçiler” olarak isimlendirilmiştir.

Savaşın başlarında Katalonya ve Bask gibi sanayi bölgelerinin denetimi cumhuriyetçilerin elinde; Kastilya, Endülüs ve Galiçya gibi sanayi bakımından daha geride, tarımın daha yaygın olduğu bölgeler milliyetçilerin yönetimindedir (Aktoprak, 2010: 263).

**Harita 2.7a:** Eylül 1936’da İspanya’da Cumhuriyetçiler ve Milliyetçiler tarafından kontrol edilen bölgeler.





**Kaynak:** (Map of the Spanish Civil War in September 1936, 2016)

Ülke içerisinde milliyetçileri destekleyenler arasında uzman askerler, zengin toprak sahipleri, kilise gibi kitle mobilizasyonunu sağlayabilecek nüfuzlu insanlar bulunmaktadır (Tavaana Case Studies, 2018:3). Üstelik milliyetçiler askeri teçhizat bakımından da daha üstüdür. Buna ek olarak her iki taraf da dış ülkelere yardım almıştır ve bu da İç Savaş'ın kapsamını uluslararası boyuta taşımış ve süresinin uzamasına neden olmuştur. Milliyetçiler, İtalya ve Almanya tarafından, cumhuriyetçilerse SSCB tarafından desteklenmiştir.

1939 yılına kadar Milliyetçiler üstünlüklerini sürdürmüş ve cumhuriyetçiler tarafından kontrol edilen şehirleri birer birer ele geçirmeye başlamıştır. 31 Mart'ta başkent Madrid'in ele geçirilmesiyle de milliyetçilerin mutlak zaferi ile sonuçlanmıştır. Bu zaferden sonra Franco, 1975 yılına kadar sürecek diktatörlüğünü ilan etmiştir.

**Harita 2.7b:** Şubat 1939'da İspanya'da Cumhuriyetçiler ve Milliyetçiler tarafından kontrol edilen bölgeler.



**Kaynak:** (Map of the Spanish Civil War in February 1939, 2011)

1939 yılında Franco'nun diktatörlüğü ile İspanya'da totaliter bir rejime geçilmiş, İngiltere ve Fransa tarafından hemen tanınmıştır. Bu rejim iç savaş boyunca desteğini aldığı Nazi Almanya'sı ve Faşist İtalya ile benzerlik göstermektedir. Bu rejim içerisinde Franco, demokasi ve demokrasi ile ilgili diğer liberal parlamenter sistemlere karşı olduğu için tüm güçleri elinde toplayarak kendisine verdiği 'caudillaje' unvanıyla hem devletin hem de hükümetin başına geçmiştir (Martínez, 2012: 249). Franco döneminde meclis yani cortes oldukça pasif kalmış, İspanyol Falange Ulusal Meclisi \* (FET) ve JONS meclise nispeten daha aktif bir rol üstlenmiştir (Martínez, 2012: 250). Dahası, Franco'nun iktidarı devletin siyasi kurumları tarafından oluşturulmuş bir anayasaya ya da anayasal bir zemine dayanmamaktadır.

Franco'nun böylesi bir güçle iktidara geçmesinin hemen ardından eski rejim yanlılarını tutuklatıp idam ettirmiştir. İspanya'nın yaşadığı iç savaş boyunca kaybettiği asker sayısı 200,000\*\* kadardır (Hochschild, 2012).

Buna karşın 200,000<sup>†</sup> kadar sivil savaş sırasında bombalama gibi nedenlerle ölmüş, 30,000 kadar kişi de savaştan hemen sonra idam edilmiştir (Creative Commons Attribution, 2014:392). Toplamda yaklaşık olarak 500,000 kadar kişinin öldüğü düşünülmektedir (Jackson G, 1989:18).

İspanya iç savaştan maddi açıdan sıfırı tüketmiş, bitik bir ülke olarak çıkmıştır. 1940'lı yıllar "açlık yılları" olarak tasvir edilmektedir. Ayrıca Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı yaşandığından ve Avrupa'daki birçok ülke ve ABD, diktatörlük nedeniyle İspanya ile ticaret yapmaktan ve ortak bir siyaset izlemekten kaçınmıştır. Franco savaşın sonlarına doğru Mihver Devletlerin kaybedeceğini öngörüp İtalya ve Almanya'dan uzaklaşsa da 1957 yılına kadar sürecek otarşi uygulamak zorunda kalmıştır.

İkinci Dünya Savaşının bitmesinin ardından SSCB'den yayılan komünizmin Avrupa ve ABD tarafından tehdit olarak algılanmasının yanında, Franco'nun milli Katoliklik ideolojisinin sosyalizm ve komünizm gibi sistemleri de reddetmesi

---

(\*) Consejo Nacional de Falange Española

(\*\*) Yaklaşık olarak milliyetçilerden 90,000 asker, cumhuriyetçilerden 110,000 kadar asker ölmüştür (Hochschild, 2012; Creative Commons Attribution, 2014: 392).

(<sup>†</sup>) Bu rakamın 75,000 kadarı milliyetçiler tarafından, 55,000 kadarı cumhuriyetçiler tarafından idam edilmiştir. Diğerlerininse ölüme sebep olabilecek yaralanma, hastalanma vb sebeplerle olduğu düşünülmektedir (Jackson G, 1989:18; Commons Attribution, 2014:392).

nedeniyle İspanya uluslararası sistemde kabul edilir hale gelmeye başlamıştır. Ancak bu kabul edilirlilik Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kriterlerini karşılayacak düzeyde olmadığından, AET'ye kabul edilmeye yeterli olmamıştır (Powell, 2015: 5). Bu nedenle 1950'lerin sonlarında kendi kendine yeterlilik politikasından uzaklaşmaya başlamıştır (Landrin, 2006: 45).

1960'lar, İspanya'nın bir önceki on yılın meyvelerini toplamaya başladığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde İspanya ekonomik olarak gelişmiş ve refah seviyesi yükselmiştir (Powell, 2015: 9-10). Aynı zamanda endüstrileşmeye bağlı olarak köyden kente ve diğer ülkelere göçler yaşanmıştır. Ancak bu gelişmeler İspanya'nın önceki yıllarda içinde olduğu durumla kıyaslandığında gözlenmektedir, yine de bu dönemde komşularının oldukça gerisindedir.

1970'li yıllar İspanya için bir önceki on yıla kıyasla daha zor geçmiştir. Bir yandan muhalif seslerin yavaş yavaş kendisini duyurmaya başladığı Franco'nun diktatörlüğü hâlâ devam ederken diğer yandan İspanya kendisini AET gibi demokratik oluşumlara kabul ettirmeye çalışmıştır (Moreno, Arriba ve Serrano, 2018: 4). Bu amaçla 1970 yılında AET ile gümrük vergileri ve kota uygulamaları ile ilgili imtiyaz antlaşması imzalanmıştır (Powell, The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986, 2015). Ancak bu antlaşmanın meyveleri AET'nin 1973 genişlemesi ile toplanmaya başlansa da küresel ölçekte 1974 Dünya Petrol Krizi İspanya'yı da etkilemiştir. Diğer yandan ülke içerisinde Bask milliyetçisi terör örgütü Euskadi Ta Askatasuna (ETA) silahlı faaliyetlerine başlamıştır.

1975 yılı İspanya tarihi açısından, Franco'nun ölümü nedeniyle dönüm noktasıdır. Ölümünden sonra Franco tarafından halef ilan edilen, 1931'de sürgüne gönderilen 13. Alfonso'nun torunu Juan Carlos İspanya kralı olmuştur.

Juan Carlos, taç giyme töreninden iki gün sonra, üyelerinin sahip olması gereken demokratik ölçütlerin bulunduğu AK ve AET gibi Avrupa kurumları ile işbirliği ve entegrasyonu taahhüt etmiş, İspanya'nın demokrasiye geçişinin sinyallerini vermiştir (Powell, 2015:12).

İlk reform denemesi Başbakan Arias Navarro'nun girişimiyle gerçekleştirilmeye çalışılmış ancak başarılı olamamıştır. Başarısızlığının ardındaki neden Cortes'in doğrudan demokrasi ile oluşturulmadığı ve İspanya Komünist Partisi

(PCE)\* bazı partilerin reform kapsamı dışında bırakılmasıdır (Powell , 2016:45). Bu nedenle 1976 yılında kaydedilen gösteri ve miting sayısı on yedi binin üzerindedir. Onlarca sivilin polisle girdiği çatışma sonucu hayatını kaybetmesi üzerine Navarro görevinden alınıp yerine Adolfo Suárez atanmıştır.

Reform çalışmaları Suárez ile devam ederken 15 Aralık 1976'da yapılan bir referandumla, yapılması planlanan siyasi reformların meşru zemini sağlanmaya çalışılmıştır. Siyasi katılımın %77,4 olduğu referandumda %94,2 oranında evet çıkmıştır (El Mundo, 2018). Böylece 1978 Anayasasına giden yolun önü açılmıştır.

Anayasa meclisi tarafından 31 Ocak 1978'de yazılıp 6 Aralık 1978'de halkoyuna sunulmuş ve 28 Aralık 1978'te yürürlüğe konmuş yeni İspanyol Anayasası anayasal monarşi çerçevesinde devlet başkanı ve hükümet başkanı kavramlarını ayrı olarak tanımlamıştır (Fusi, 1992: 18). Bu dağılımda İspanyol anayasal tarihinde ilk defa krala yürütme yetkisi tanınmamıştır (Fusi, 1992: 24). Dahası, 1931 Anayasasına kıyasla yasama gücü çift meclisli bir hale dönüştürülmüştür ve yürütme yetkisi hükümet başkanına ait olup kral yalnızca hükümet başkanının eylemlerini uygun bulmaktadır. Meclisin işlevi yasama kanadını oluşturup halk adına devleti yönetmek iken, senatoda bölgesel topluluklar temsil edilmektedir (Thomas, 2012).

Anayasa'nın 1. bölümünün 1. maddesinin ilk fıkrasında İspanya'yı adaleti, eşitliği, özgürlüğü savunan sosyal ve demokratik bir hukuk devleti olarak tanımlamış, ikinci fıkrasında İspanya'da egemenliğin ulusa ait olduğu belirtilmiş, üçüncü fıkrasında İspanya'nın yönetim biçiminin anayasal monarşi olduğu ifade edilmiştir (Constitución Española, 1978).

İkinci madde, hem İspanya'daki otonom toplulukların kendilerini yönetme hakkını güvence altına almış hem de İspanya'nın bölünmez milli bütünlüğünü vurgulamıştır (Constitución Española, 1978).

Üçüncü maddenin ilk fıkrası Castellano'yu İspanyol ulusal dili olarak tanımlamakta ve tüm vatandaşların bilmesi gerektiğini dikte etmekte, buna karşın aynı maddenin ikinci fıkrası otonom toplulukların ikinci bir dili resmi dil olarak kullanabileceklerini vurgulamaktadır (Constitución Española, 1978).

---

(\*) Partido Comunista de España

Bölümün diğer maddeleri vatandaşlara tanınan temel hak ve özgürlüklerle, vatandaşların sorumlulukları, bu hakların anayasal garantisi ve hak ve özgürlüklerin kısıtlanması ile ilgili maddeleri içermektedir (Constitución Española, 1978). Temel haklar ve özgürlüklerle ilgili maddeler BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne uygun olarak yorumlanmıştır (Aktoprak, 2010:308).

Anayasa'nın ikinci bölümü tahtın yetkilerini tanımlamış, üçüncü bölümünde genel meclisin yapısı ve işleyişi, dördüncü bölümünde hükümet ve idare, beşinci bölümünde meclis ve hükümet arasındaki ilişki, altıncı bölümünde yargılama yetkisi, yedinci bölümünde ekonomi ve sekizinci bölümünde de ülkenin bölgesel örgütlenmesi işlenmiştir.

Sekizinci bölümünün üçüncü kısmındaki 143. maddenin birinci bendinde tarihi, kültürel ve ekonomik özellikleri göre ayrılmış bölgelere öz yönetim tanınabileceği ifadesi yer almaktadır. Aynı maddenin ikinci ve üçüncü bentlerinde bu hakların nasıl kullanılacağına şarta bağlanmıştır. 144. madde, bir bölgenin öz yönetim hakkını kazanabilmesinde meclisin yetkili olduğunu tanımlamaktadır ve 145. maddede özerk bölgelerin konfederasyon kuramayacaklarını ifade etmektedir. 146. ve 147. maddelerde sırayla şekil bakımından özerklik yasasının içermesi gereken unsurlar ve özerk yönetim ilkesi çerçevesinde bölgelere devredilecek yetkiler tanımlanmıştır (Constitución Española, 1978). Aynı zamanda otonom bölgelerin özerk yönetiminden doğan kurumlar olduğunu ve devletin koruması altında olduğu vurgulanmıştır. 148. maddenin bentlerinde, otonom bölgelerin yetkili olabileceği konular listelenmiştir (Constitución Española, 1978). Ancak burada sayılan devredilecek yetkiler çerçeve niteliğindedir, aynı madde otonom bölgelerin beşer yıl arayla sahip oldukları yetkileri genişletmek için başvuruda bulunabileceğinin de altını çizmektedir. Buna karşın, 149. maddede devletin otonom bölgelerin üzerinde, egemenlik haklarından kaynaklanan üstünlüğünün olduğu alanlar bulunmaktadır. Bu hakların başlıcaları, para basılmasına karar verme yetkisi, İspanya'ya yabancıların giriş ve çıkışları, yargı yetkisi, uluslararası ilişkiler, silahlı kuvvetler, gümrük denetimi, idare özel hukukundan doğan konulardır (Tacar, 1996:116). 150. madde yargıya, 151. ve 152. madde otonom bölgelerin kanun koyma yetkilerine ilişkindir. 153. maddede otonom bölgeler üzerindeki anayasa denetimi ve

154. maddede otonom bölge ve merkezi hükümet arası ilişkileri düzenlemeye yöneliktir.

Bu bölüm içerisinde en önemli olan maddelerdir birisi 155. maddedir. Bu maddede “*Bir otonom bölgenin, Anayasa’nın ya da otonom bölgelerle ilgili diğer kanunları ihlal etmesi ve kendisine dayatılan sorumlulukları yerine getirememesi ya da İspanya’nın genel menfaatine aykırı bir durumun varlığı dair kuvvetli şüphelerin bulunması durumunda...*” kamu menfaatini sağlamak adına tedbir alabileceği ifade edilmektedir (Constitución Española, 1978). Aynı zamanda böyle bir durumun varlığı halinde, bölgesel yönetimlerdeki siyasi sorumlulara soruşturma açma yetkisini tanımaktadır.

Diğer maddeler, mali meseleler ve kaynakların yönetimini kapsamaktadır ve aynı zamanda Anayasa’nın ek bölümünde yargılama yetkisi ile ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.

Buraya kadar olan kısım yorumlandığında İspanyol kimliğinin farklı ulusları içerisinde barından bir üst kimlik olduğu ve bu ulusların otonom topluluklar olarak İspanya’ya ait oldukları anlaşılmaktadır. İspanyol Anayasasına göre, özerk topluluklar İspanya’nın çeşitliliklerden oluşmuş bütünlüğüne ait olup İspanya’dan bağımsızlık kararı almaya yetkili değildir. Çevrede güçlü azınlık kimliklerinin olmasına rağmen, İspanya’nın etnokültürel olarak örgütlenmiş federal bir yapıya ile kendini tanımlamaması yakın gelecekte yaşayacak olduğu sorunların nedenidir (Lanz, 2016).

Buna rağmen, 1978 Anayasası iki farklı iki görüş tarafından, farklı sembollerle ve farklı tarih yorumlarıyla şekillendirilmeye çalışılan İspanyol kimliğinin iki farklı kutbu arasında köprü görevi görmektedir (Torrecilla, 2009:13). Bu köprü temellerini Franco döneminde baskı altında yaşayan, hakları ve özgürlükleri kısıtlanmış sağ ve sol kanadın daha demokratik bir İspanya için birlikte çalışmasından almaktadır. Bu çalışma sonucu İspanya her ne kadar daha önceki dönemlerinde de girişimler göstermiş olsa da, tarihinde ilk kez orta sınıfa siyasi bağlamda kendini ifade edebilme hakkı verilmiştir.

1978 Anayasasının kabul edilmesinden sonra İspanya hızlı bir şekilde demokrasiye geçiş yapmış ve bu doğrultuda kendi kurumlarını güncellemiştir. Özellikle Franco döneminde hem baskı politikalarına bir son vermiş hem de

dışlandığı uluslararası sisteme geri dönmüştür. Böylece bu anayasa ile kültürel, bölgesel, tarihi ve dilsel farklılıkları tanımış, onların kendi kendilerini yönetmesini anayasal şarta bağlamış ve demokrasiyi pekiştirmiştir (Moreno, Arriba ve Serrano, 2018:7).

Bu sayede, Franco'nun ölümünden sonra İspanya demokrasi yolunda attığı adımlar nedeniyle önce AK'ye üye olabilmiş, bu üyeliğin ekonomik açıdan sağladığı avantajlar hem üyelik öncesi dönemdeki bozuk ekonomisini geliştirmesine imkân sağlamışken hem de önce 1982 yılında Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütüne (NATO) katılımına daha sonra da 1986 yılında AB'ye üye olmasına zemin hazırlamıştır (Powell, 2015:17-20).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### KATALAN SİYASİ TARİHİ, “KATALANİZM” VE KATALAN BAĞIMSIZLIK ARAYIŞI

#### 3.1. Katalan Siyasi Tarihi

Katalunya\* günümüzde İspanya siyasi sınırları içerisinde bulunmaktadır ve İspanya'daki 17 özerk bölgeden biridir. Coğrafi olarak İber Yarımadasının kuzeydoğusunda, Fransa ve Andorra'nın güneyinde bulunup bu ülkelerle İspanya sınırını oluşturmaktadır. Katalonya'nın güneyinde Valensiya\*\* batısında Aragon özerk bölgeleri bulunmaktadır.

Katalonya bölgesinin başlıca şehirleri Barcelona, Tarragona, Lleida, Girona'dır. Barcelona, bölgedeki en gelişmiş şehir olup başkent görevi görmektedir ve İspanya içerisindeki en büyük ikinci şehirdir. Katalonya'nın 2016 verilerine göre nüfusu 7,5 milyonun biraz üzerindedir ve bu bölgenin nüfusu, toplam İspanya nüfusunun %16'sı kadardır.

MÖ 5. yy dolaylarında halk Latincesinden farklı bir yönde evrilen Katalanca, bölgenin resmi dilidir ve Katalonya dışında Balear Adaları, Valensiya, Andorra ve İtalya'ya ait Sardinya Adasında ve Fransa'nın güneybatısında konuşulmaktadır (Woodvine, 2015:1-2). Dünya üzerinde bu dili konuşabilen on milyondan fazla insan olduğu tahmin edilmektedir.

MÖ 3. yy'da Katalonya Romalılar tarafından istila edilmiştir ve Katalan kültürü üzerindeki etkileri günümüzde bile devam etmektedir. Batı Roma İmparatorluğunun çöküşünün ardından, Katalonya Vizigotların istilasına uğramış ve MS 8. yy'nin sonlarına kadar Vizigotların yönetiminde kalmıştır (Elmahdi, 2013:6).

MS 8. yy'da başlayan Müslüman akınlarının 9. yy'da Fransa ve İspanya arasındaki sınırı oluşturan Pirene Dağlarına dayanması nedeniyle Frank Kralı Şarlman\*\*\* tarafından bölgedeki dağınık haldeki Katalan kontlukları bir araya getirilip Müslümanlara karşı tampon bölge olarak oluşturulmuş ve “*Marca Hispana*” olarak adlandırılmıştır (Atakan, 2009: 10).

---

(\*) Katalan dilinde “Catalunya, İspanyolcada Cataluña, İngilizcede ise Catalonia olarak anılmaktadır.  
(\*\*) İspanyolcada “Comunidad Valenciana, İngilizcede Valencian Community olarak geçmekte olup “Valensiya Özerk Bölgesini” ifade etmektedir.  
(\*\*\*)İngilizce kaynaklarda Charlemagne olarak anılmaktadır.



Katalonya'da anayasal hareketler erken dönemde, 1060 yılında Barcelona Kontu 1. Ramon Berenguer tarafından *Usatges de Barcelona* adıyla, bir dizi temel hak ve kanunların çıkarılmasıyla başlamıştır.

1137'de Barcelona Kontu 4. Ramon Berenguer'un ve Aragon Krallığının varisi Petronilla'nın evlenmesi ile Aragon-Katalonya Krallığı ortaya çıkmıştır (Minahan, 2002:404). Buna rağmen bu iki feodal birimin yönetimleri birleşmemiş yalnızca aynı monark tarafından yönetilen iki farklı bölge olma statüsünü sürdürmüştür. Bu birleşmeden sonra 1150 yılında *Usatges* ile Katalanlara ait gelenek ve görenekleri yasal olarak güvence altına alınmıştır (Guibernau, 2013:9). Bunu yanında, 1283 yılında Aragon Kralı 3. Peter'in Katalan Meclisi *Cortes Catalanes*'i açmasıyla Katalonya, parlamenter monarşi ile yönetilmiştir.

1200'lü ve 1300'lü yıllarda Katalanlar, Akdeniz'deki varlıklarını arttırmayı amaçlamış ve genişleme politikası gütmüştür. Bu amaçla Valensiya ve Balear Adalarını fethetmiş ve buralara yerleşmişlerdir (Minahan,2002:404). Katalanların Aragon Krallığı ile birlikte genişlemesi, Katalancanın geçerli bir dil olmasına neden olmuştur. Hem Balear Adalarının, hem Valensiya'nın hem Aragon Krallığının bayraklarında günümüzde Katalanlar tarafından kullanılan bayrağın renklerini ve biçimini paylaşması dikkat çekicidir (Elmahdi, 2013:7).

Bu yıllarda Katalonya gerek yönetim biçimiyle gerekse sahip olduğu ekonomik refah ve gelişmiş ticaretiyle Avrupa'daki en iyi sistemlerden birisi haline gelmiştir (Payne 1971:15). Bununla birlikte, bu iyi sistem 1400'lü yıllara gelindiğinde yozlaşmaya başlamış, Katalonya hem ekonomik açıdan zayıflamış ve sahip olduğu insan gücünü yitirmiş hem de kentlerinde şiddetli sosyal sınıf çatışmalarının yaşandığı, kırsalında köleliğin yaygın olduğu kaotik bir ortam haline gelmiştir. Dolayısı ile bu durum Kastilya'nın Katalonya üzerinde hegemonya sağlamaya başlamasında temel etkidir (Payne, 1971:15).

1469 yılında Aragon Kralı II. Fernando ile Kastilya Kraliçesi Isabel'in evlenmesi ile de Katalonya, Kastilya-Aragon Krallığının bir parçasına haline gelmiştir. Isabel'in ölümünden sonra, Portekiz dışındaki tüm İber Yarımadası II. Fernando tarafından fethedilmiş ve yine Katalonya ortaya çıkan İspanya Krallığına ait olmuştur (Mastrovito, 1993: 42). Bu bütünlük içerisinde Katalonya'nın Aragon Krallığı'nda sahip olduğu haklara dokunulmamış, özerk statüsü sürdürülmüştür.

Birleşik İspanya Krallığının tarih sahnesine adım atmasından sonra krallık kendi altın çağını yaşıyorken, Akdeniz’de yaşanan sorunlar ve Katalan parlamenter sisteminin aksayan yönleri nedeniyle ortaya çıkan isyanlar gibi kendi iç meseleleri ile uğraşmak zorunda kalmış ve henüz dünya ticaretine uyum sağlayamamıştır (Payne, 1971:16).

1640 yılında Katalonya ilk kez İspanya’ya karşı ayaklanmış ve bağımsızlık arayışına girmiştir. Bu ayaklanmanın altında herhangi bir ideoloji etrafında şekillenmiş milliyetçi düşünce yoktur. Nedeni yalnızca 1618-1648 Otuz Yıl Savaşlarının artan mali yükünün vergi olarak Katalonya’ya dayatılmak istenmesidir (Phillips ve Phillips, 2012:175).

Bu bağımsızlık girişimi başarılı olamamış, 1651 Barcelona Kuşatması ile Katalanlar İspanya egemenliğine girmiş, kısa bir süre sonra da 1635-1659 Fransız-İspanyol Savaşı sonunda, Pirene Antlaşması ile Katalonya bölünmüş, Roussillon, Conflent, Vallespir ve Cerdanya’nın bir kısmı Fransa’ya verilmiştir (Balcell, 2013:467). Böylece Katalanlar, hem Fransa hem de İspanya sınırları içerisinde var olmaya başlamıştır. Yine de hem yaşadıkları bölgede hem de siyasi olarak birleşmenin olduğu yerlerde kendi kültürel kimliklerini muhafaza etmede başarılı olmuşlardır (Smith A, 2009:98).

1702-1714 İspanyol Veraset Savaşları sırasında Katalonya ikinci kez, 1705 yılında İspanya’dan kopmak için bağımsızlık girişiminde bulunmuştur (Minahan, 2002:405). Üstelik Katalonya’nın da dahil olduğu Aragon Krallığı savaş sırasında Bourbonlara karşı Habsburg Hanedanını desteklemiştir. Ancak Bourbonların zaferinden sonra bizzat 5. Felipe tarafından Katalonya’ya baskı politikası uygulanmış, anayasaları feshedilerek Katalanca yasaklanmış ve Katalonya özerk statüsünü yitirmiştir.

Veraset Savaşları, iki ulusal sembolü oluşturması nedeniyle Katalonya açısından önemlidir. Bu semboller Katalan kuvvetlerinin İspanya karşısındaki mağlubiyetine direnen Rafael Casanova ve bu mağlubiyetin gerçekleştiği 11 Eylül günüdür. 11 Eylül günü Katalonya’da ulusal bayram\* olarak kutlanmaktadır.

---

(\*) *Diada Nacional de Catalunya* ya da kısaca *Diada* olarak anılmaktadır.

1768 yılında, 3. Carlos tarafından eğitim alanında yapılan reformlarla İspanyolca resmi eğitim dili haline getirilmiştir. Bu reformla birlikte İspanyolca kültür dili haline gelirken Katalancanın kullanım alanı daralmıştır. Böylece 5. Felipe'nin Katalancanın gelişiminin önüne koyduğu engel, 3. Carlos tarafından bir adım daha ileriye götürülmüştür (Penny, 2013:8).

Katalonya bu dönemde dil ve kültür alanında gerilese de tarım ve ticaret açısından büyük gelişim göstermiş ve dünya ticaretine entegre olmuştur (Mastrovito, 1993: 51). Bu dönemde hem tarım hem de ticaret önceki dönemlerin üzerine çıkmış ve Katalonya'ya gözle görülür bir refah getirmiştir (Payne, 1971:16). Özellikle Amerika'ya ihraç edilen şarap ve konyak bölgenin ekonomik açıdan gelişmesine zemin hazırlamışken, Amerika'dan ithal edilen pamukla da Katalonya'daki tekstil sektörünün gelişimine zemin hazırlamıştır. Tekstil sektörünün gelişmesi hem bölgeye yapılan işçi göçlerinin artmasına hem de bölgenin endüstrileşmesine neden olmuştur.

Endüstriyel gelişimle birlikte Katalan toplumunun yapısı da değişmeye başlamış, Katalonya'da endüstrileşen Avrupa'nın yaşadığı sosyal dönüşümleri yaşamıştır. Bu dönüşümle kırsaldan merkeze yoğun popülasyon göçü yaşanmış böylece işçi sınıfı oluşmuştur. İlerleyen dönemde çalışma saatleri, sosyal güvenlik, fabrikaların koşulları gibi sosyal sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Penny, 2013: 8). Aynı zamanda bu dönüşüm İspanya ve Katalonya arasındaki farkları belirginleştirmiştir. Örneğin Katalonya hızlı bir şekilde sanayileşirken merkezdeki hizmet sektörünün geliştiği Madrid ve doğusunda maden sanayisinin geliştiği Bask Bölgesi dışında kalan bölgeler kırsaldır.

### **3.2.Katalan Milliyetçiliğinin Yükselişi “Katalanizm”**

Son yıllarda Katalonya'nın bağımsızlık talebi ivme kazansa da bu talebin köklerini iki yüz yıl öncesine kadar dayandırmak mümkündür. Katalanizm, Katalonya için daha fazla siyasal özerkliği ya da tam bağımsızlığı amaçlayan bir siyasi hareket olarak tanımlanmaktadır.

Hem siyasi hem de kültürel olarak Katalanizm, kendi kendine ortaya çıkmamış, içerisinde bulunulan dönemdeki yaşanan gelişmelerin ışığında birtakım olaylardan etkilenerek aydınlar tarafından şekillendirilmiş ve bir arayışın sonucu olup sorun çözme odaklıdır. Dil ve kültürün karşılaştığı baskı bu sorunlardan yalnızca biri olup bunun yanı sıra hukuk gibi diğer araçlar da bulunmaktadır. Her ne

kadar kültürel ve siyasi olarak bir ayrıma gidilse de her ikisi de bir bütünün iki parçasıdır.

19. yüzyılın başlarında edebi alanda işlenen birlik düşüncesi ideolojik anlamda toplumun düşünce yapısını geliştirmiş ve kültürel Katalanizmin gelişmesine neden olmuştur (Balcells, 2013:86). Bu bağlamda bu dönemde yaşayan aydınlar ülkenin tarihi, folkloru ve dili aracılığıyla kolektif kimlik bilincini yerleştirmeye çalışırken diğer yandan da Avusturya-Macaristan, İrlanda ve Çek milliyetçiliklerini inceleyerek gerek hem kurumlarını oluşturma gayreti içerisinde bulunmuş hem de bu kurumların oluşabilmesi için gereken zeminin sağlanması için merkeze baskı yapmaya çalışmışlardır.

### 3.2.1. Kültürel Katalanizmin Ortaya Çıkışı

Katalonya’da kültürel milliyetçiliğin ortaya çıkışı çoğunlukla “Renaixença” olarak ifade edilir ve Katalan dilinin yeniden yükselişe geçip Katalonya’nın ekonomik olarak refah içerisinde olduğu yıllarla paralellik göstermektedir (Payne, 1971:18).

Bu yıllarda Katalonya’nın endüstriyel anlamda yaşadığı bu gelişim ile birlikte 3. Carlos’un Katalan dilinin ve edebiyatının gerilemesine neden olan engellemeleri de yavaş yavaş aşılmaya başlanmıştır. Josep Pau Ballot tarafından 1813 yılında yayımlanan “Katalancanın Dilbilgisi ve Övülmesi”<sup>\*</sup> ile Katalan dili yeniden gün yüzüne çıkmıştır<sup>\*\*</sup>. 1830’larda aydınlar tarafından şiirler Katalanca yazılmaya başlanmış ve eski bir ortaçağ geleneği olan şiir yarışması Jocs Florals’ın canlanmasına zemin hazırlamıştır (Mastrovito, 1993:52).

Bu dönemde öne çıkan diğer isimler arasında Innocenci López i Bernagosi ve Frederic Soler i Hubert gibi Katalan aydınları bulunmaktadır (Madaula, 2017:36). Bu aydınlar günlük hayatta konuşulması yasak olmasına rağmen yayınları ile dilin canlı kalmasına katkıda bulunmuştur. Öne çıkan eserleri arasında Frederic Soler’in drama türündeki “*L’esquella de la torratxa*” adlı eseri ve Innocenci López i Bernagosi’nin kuruculuğunu üstlendiği “*La Campana de Gràcia*” isimli gazete bulunmaktadır.

---

(\*) “Gramática y apología de la llengua catalana”

(\*\*) Katalancanın yeniden edebiyat dili olduğu bu döneme Renaixença Catalan denmektedir.

Böylece Rönesans döneminde Katalanizmin amacının dilin kullanılmasının sağlanmasını olduğunu söylemek mümkündür. Bu devamlılıkla dilin yok olmasının önüne geçilmiş, devamlılığı ve gelişimi amaçlanmıştır (Woodvine, 2015:4).

Katalanlar bir yandan “Renaixença” dil ve kültürel özelliklerinin gelişimini sağlarken diğer yandan da “*vigatanisme*” ile bu bileşenlere ulusal nitelik kazandırmışlardır. “Vigatanisme”, Katalanların aynı yüzyılın başlarında, din adamlarını ve aydınlar aracılığı ile Katalanlara ait kültürel değerlerin övüldüğü siyasi ve kültürel bir akımdır. Nitekim ilerleyen dönemlerde, Primo De Rivera diktatörlüğünü ilan ettiğinde Katalan din adamlarının bu dilde vaazlar vermesini yasaklamıştır (Aktoprak, 2010:275).

Dildeki bu uyanışla birlikte, İspanya ve Katalonya arasındaki fark belirginleşmiş ve Katalanlar kendi siyasi tarihleri ile daha ilgili hale gelmişlerdir (Mastrovito, 1993). Aynı zamanda bu dirilişle birlikte Katalanca artık bölgesel bir sembol olmaktan çıkıp ulusal bir sembol haline gelmiş, diğer bir ifade ediş şekliyle ulusu oluşturan temel unsurlardan olan dil nitelik kazanmış, hem edebiyat ve kültür hem de yönetim dili haline gelmiştir (Aktoprak, 2010:270; Payne, 1971:18).

Katalonya bu dönemde, ulusal dilde önemli gelişmeler yaşarken, diğer yandan İspanya’da yaşanan siyasi gelişmelerden olumsuz yönde etkilenmiştir. Çünkü 1850’li yıllarda İspanya milli eğitim sistemine geçmiş ve İspanyolca eğitim dili haline gelmiştir (Mangan, 2014:8). “Renaixença” ile her ne kadar Katalanca dilde bir canlanma yaşamış olsa da İspanyolcanın milli eğitim dili olmasıyla bu canlanma sınırlı olarak kalmıştır. Bu da bir sefer daha İspanyolcanın Katalancanın önüne geçtiği anlamına gelmektedir.

Katalonya’nın Rönesans ile yaşadığı bu kültürel uyanış, İspanya’nın ulus devlet olmasına engel olacak etnik milliyetçilikleri kabul etmesine neden olacak zemini hazırlamıştır (Smith A, 2009:98). Ancak yine de bu dönemde Katalonya’da herhangi bir devlet olma ya da bağımsızlık arayışları olmadığı için, bunun yalnızca merkezi hükümet tarafından uygulanmak istenen merkezileşme ve homojen bir yapı oluşturma çabalarına karşı gösterilen bir direnç olduğunun altını çizmek gerekmektedir (Madaula, 2017:37).

### 3.2.2. Siyasi Katalanizmin Ortaya Çıkışı

Her ne kadar kültürel Katalanizm, Katalan Edebiyatı içerisinde Romantik bir dönem olarak değerlendirilse de içerik olarak devletsiz uluslar bağlamında kendi kendine yönetebilen bir Katalan toplumunun arayışında olan aydınların yetişmesine neden olmuştur (Balcells, 2013:85).

Diğer yandan bakıldığında kitleleri peşinde sürüklemesi politik bir hareketin varlığı bakımından işarettir (Madaula, 2017:38). Katalanizmin kültürel boyutu olmadan politik bir ideoloji haline dönüşmesinin pek de mümkün olmadığını belirtmek gerekmektedir.

Bu dönemde bu ideolojiyi şekillendiren en önemli figürlerden biri hukukçu ve gazeteci olan Valentí Almirall'dir ve Madrid Hükümeti'nin merkezîyetçiliğine karşı bir görüşe sahip olmuştur. Bu dönemde Katalanizmin ayrılıkçı bir ideolojisi yoktur ve hem Madrid'teki cumhuriyetçilerden hem de monarşi yanlılarından ayrı olarak ve onların baskısı olmadan Katalonya'nın yönetilmesini amaçlamıştır (Balcells, 2013:85-86). Bu bağlamda Almirall federal bir İspanya örgütlenmesi ve bu federal yapı içerisinde Madrid'e bağlı bir Katalonya düşüncesine daha yakındır (Payne, 1971:19). Bu doğrultuda 1882 yılında "Centre Català'yı" kurmuş ve 1886 yılında ideolojisini ifade edebilmek için "Lo Catalanisme" yayınlanmış ve 1897'de ilk Katalanca gazete olan El diari Català'yı çıkartmıştır.

Centre Català ilk olarak yargı ve eğitim gibi kurumlarda Katalancanın resmi olarak kullanılmasını ve Kastilya medeni hukuku yerine Katalan geleneklerine uygun bir hukukun oluşturulmasını savunmuştur. Çünkü 1889 tarihli İspanyol Medeni Hukukunun 15. maddesi Katalan Medeni Hukuku ile çatışmaktadır. Bu nedenle 1891 yılında Katalanların siyasi taleplerini daha iyi ifade edebilmek için politik bir oluşum olan Unió Catalanista kurulmuştur (Marcer ve Buffery, 2011:327). Unió Catalanista bu amaçla Manresa'da toplantılar düzenleyip siyasi Katalanizmin başlangıcı olarak ve bölgesel Katalan Anayasası olarak kabul edilen Bases de Manresa'yı oluşturmuştur (Marcer ve Buffery, 2011:327).

Birçok araştırma bu dönemde Katalonya'nın aslında kendi dilini muhafaza etme ve kendi geleneklerini sürdürme ideolojisi etrafında şekillenmiş bir milliyetçilik duygusu ile hareket ettiğini ifade etmektedir. Durum dışarıdan bakıldığında dil eksenli görülse de aslında iç yüzünde Katalonya'nın kendi dilini konuşan, kendileri

tarafından yönetilen, kendi kültürü ile uyumlu, kendi kurumlarını oluşturmaya çalıştığı söylenebilir.

Bu bağlamda da dönemin kimlik algısının yalnızca dili korumak ve muhafaza etmek olduğunu söylemek eksik kalacaktır. Katalan dili bu dönemde Katalanlara ait Katalan kurumlarının oluşturulmasında araçsaldır. Ancak buna karşın, bu dönemde Barselona Üniversitesi de dâhil olmak üzere İspanya’da Katalan dili ve edebiyatı ya da tarihi gibi bölümlerin açılmasına izin verilmemektedir.

Yirminci yüzyılın başlarında Katalonya içerisindeki milliyetçi politikalar daha aktif bir hale gelmeye başlamıştır (Etherington, 2003:139). Bu milliyetçi politikaların temelinde İspanya’da yaşanan siyasi gelişmeler bulunmaktadır. 19. yüzyılın sonunda, 1897’de İspanya imparatorluk kimliğini yitirmiş ve Amerika kıtasındaki kolonilerini kaybetmiştir, bu da dolaylı olarak Katalan ekonomisinin zarar görmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle Katalonya’nın karar alıp verme sürecinde önemli bir yeri olan siyasi burjuvazi merkeze sırtını dönmüştür (Lanz, 2016:38, Aktoprak, 2010:271). Dönemin önemli gelişmelerinden birisi 1899 yılında Katalanca yayın yapan ve Enric Prat de la Riba’nın girişimi ile çıkartılan *Veu de Catalunya* gazetesi çıkarılmaya başlanması ve 1901 yılında Katalonya’nın ilk partisi olan, muhafazakâr ve sağ görüşteki Katalonya Bölgeselci Birlik (LRC)\* partisinin kurulmasıdır (Mangan, 2014:9).

Enric Prat de la Riba’nın girişimi ile daha sonra da Katalonya’nın dört şehri olan Barcelona, Girona, Lleida ve Tarragona’nın yerel yönetimlerinin\*\* bir araya gelerek oluşturacakları *Mancomunitat de Catalunya* ile yönetim yetkilerini arttırmaya ve merkezin baskılarını azaltmaya çalışacaktır.

Her ne kadar 1908 yılında kurulması tasarlansa da, Mancomunitat’ın açılması için gerekli olan bürokrasi 1914 yılında aşılabilmiş ve bu tarihten sonra Mancomunitat kendisini öncelikli olarak okulların inşa edilip kütüphanelerin açılması, telefon hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve yeni yolların inşası gibi konulara adanmıştır (Mancomunitat De Catalunya, 2015). Ancak özellikle yoğunlaştığı alan eğitim, dil ve kültür olmuştur. Bu amaçla Katalan Dili Enstitüsü\*\*\*, Katalonya

---

(\*) Lliga Regionalista de Catalunya

(\*\*) Yerel yönetim birimlerine “diputaci3n” denmektedir.

(\*\*\*) Institut d'Estudis Catalans

Kütüphanesi\*, Güzel Sanatlar Fakültesi\*\*, Endüstri Okulu\*\*\* ve Yerel Yönetimler Okulu\*\*\*\* gibi okullar açılmıştır.

Bağlamsal olarak değerlendirildiğinde, Mancomunitat'ın hem bölgesel bir yönetim olarak hareket ettiği hem de Katalonya'nın bu servislere ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu da yirminci yüzyıl başlarındaki Katalonya'yı sosyo-ekonomik açıdan anlamamızda ipucu sağlamaktadır.

Katalonya'nın yaşadığı bu dönüşümler, İspanya'nın 1923-1930 yılları arasında Primo De Rivera diktatörlüğü tecrübe etmesi nedeniyle sekteye uğramıştır. Mancomunitat Primo De Rivera döneminde lağvedilmiştir. Aynı zamanda Katalanca ve Katalan kültürüne ait semboller yasaklanmıştır.

1931-1939 yılları arasındaki İkinci Cumhuriyet Dönemi, gerek Katalanlara özerklik hakkı tanıdığı için gerekse devlet örgütlenmesinin üniter ve federal devlet arasında kalan bölgesel bir modelde olması sebebiyle milliyetçi söylemlerin daha az olduğu bir dönemdir (Moreno, Arriba ve Serrano, 2018: 3). Aynı zamanda 1932 Özerklik Yasası ile Katalonya'nın özerkliğini yeniden tanımış ve Katalanca resmi dil statüsünü yeniden kazanmıştır (Mangan, 2014:10). Ancak Katalancanın ve Katalonya'nın sahip olduğu bu haklar fazla uzun sürmemiş, 1936-1939 İspanyol İç Savaşının ardından Franco'nun diktatörlüğünü ilan etmesiyle Katalanlara tanınan haklar feshedilmiştir tüm siyasi ve kültürel kurumları kapatılmıştır (Chriswell, 2014:23).

1939-1975 Franco Döneminde Katalanca karşı çok daha sert yaptırımlarla karşılaşmıştır. Bu durumun temel sebeplerinden birisi, Katalonya'nın, Franco rejiminin karşı olduğu cumhuriyetçi bir çizgisinin olmasıdır. Buna karşın Franco'nun dönemi bölgesel kimlikleri tanımayan, merkezci ve baskıcı özellikleri bulunmaktadır. Öyle ki Katalonya'daki demografik yapının homojenleşebilmesi için bizzat Franco tarafından İspanya'dan Katalonya'ya göç politikası uygulanmıştır (Lanz, 2016:39). Ek olarak Katalancanın halka açık alanlarda konuşulması, Katalanca yayınların okunması ve yazılması yasaklanmıştır. Kişi adları, sokak tabelaları ve sokak isimleri, tabelalar ve hatta mezar taşları bile İspanyolcaya

---

(\*) Biblioteca de Catalunya

(\*\*) Escola Superior de Belles Arts

(\*\*\*) Escola Industrial

(\*\*\*\*) Escola de l'Administració Local



çevrilmiştir (Fainé, 2017:45-46). Bu nedenle bu dönem Katalan milliyetçiliğinin gelişmesindeki en önemli dönem olarak görülmektedir (Olesen, 2008: 29).

Her ne kadar Franco döneminde Katalanlar Franco'nun çevresel farklılıkları törpülemeye yönelik merkezîyetçi politikaları nedeniyle baskı altında kalmış ve kültürleri tehlike altına girmiş olsa da, Katalan kimliği yok olmamış ve gizlice yaşatılmıştır (Mangan, 2014:11).

Franco'nun 1975'teki ölümünün ardından Katalonya daha özerk ve görece daha bağımsızlaşmıştır (Olesen, 2008: 30). Özellikle Katalancaya uygulanan yasaklar kaldırılmıştır. 1978 Anayasasının kabul edilmesinden bir yıl sonra Katalan Özerklik Yasası ile Katalanlara özerklik tanınmıştır. Özerklik yasası Katalancayı bölgenin resmi dili olarak belirleyip Generalitat'ı de yerel hükümet olarak tanımıştır (Madaula, 2017:38). Böylece Generalitat birçok alanda kendi başına karar almaya başlamıştır. Ancak buna rağmen vergi gibi kamu politikalarında yine merkezi hükümete bağlı kalmaya devam etmiştir.

Özerkliğini kazandıktan sonra da Katalonya, mevcut kimliğini koruma politikalarını anadil kavramı üzerinden yürütmeye devam etmiştir. Bu amaçla Generalitat, ilk olarak 1978'de Katalan Eğitim Hizmetlerini (SEDEC)\* kurmuş ve bu kurum anadilde eğitimin uygulandığı bir eğitim modelini 1983 yılında yürürlüğe koymuştur. Böylece Katalonya'da her seviyede okullar Katalanca eğitim vermeye başlamıştır (Fainé, 2017:42).

Franco sonrası dönemin özelliklerinden bir diğeri, İspanya'nın demokrasiye geçiş süreci içerisinde milliyetçi düşüncenin radikalleşmesidir. Bask bölgesinde etkili olan ETA'nın yanı sıra Katalonya'da diğeri bir silahlı terörist grup olan Terra Lliure, 1978 yılında faaliyete geçmiş ve Marksist, milliyetçi ve ayrılıkçı ideoloji etrafında örgütlenmiştir (Chriswell, 2014:26-27). Yaklaşık 125 kadar saldırı girişiminde bulunmuş ve 17 yıl kadar faal kaldıktan sonra 1995 yılında 300 kadar üyesinin tutuklanması ile birlikte kendiliğinden dağılmıştır (Chriswell, 2014:28).

Daha sonraki dönemde, Katalan bağımsızlık talebinin başlangıç noktasını oluşturan, özerklik yasasının genişletilmesi girişiminin merkez hükümet tarafından engellenmek istenmesi ve bunun neden olduğu olaylar yaşanacaktır.

---

(\*) Servei d'Ensenyament del Català

### 3.2.3. Katalan Bağımsızlık Hareketinin Yükselişi

Katalonya’da mevcut özerklik yasasının kapsamındaki hakların genişletilmesi için meclis içerisindeki tartışmalar 2000’in ilk yıllarına denk gelse de beş sene boyunca Katalonya Sosyalist Parti (PSC)\* ve Katalonya Cumhuriyetçi Sol (ERC)\*\* ile Yönelim ve Birlik Partisi (CİU)\*\*\* muhalefeti yüzünden önemli bir adım atamamıştır (Thomas, 2012:29-30).

Özerklik yasası kapsamındaki yetkilerin genişletilmesi için gereken yasal düzenleme 2006 yılında tamamlanmış ve Katalonya, 1979 Özerklik Yasasında elde ettiği imtiyazların genişletilmesi için, kendilerini ulus olarak tanımladıkları, mali konularda kendilerine daha çok yetki tanıyan yeni bir özerklik yasası hazırlamıştır. Başlangıçta bu özerklik yasası İspanyol parlamentosu tarafından kabul edilse de daha sonra İspanyol Halk Partisi\*\*\*\* (PP) tarafından yasanın iptal edilmesi için anayasa mahkemesine başvuruda bulunulmuştur (Marinzel, 2014:5-6). 2010 yılında Anayasa Mahkemesinin, Katalonya’nın özerklik yasasındaki kendisini ulus olarak tanımladığı maddenin anayasaya aykırı olduğuna karar vermiş ve geçirilmek istenen yasanın ilgili maddelerinin bu bağlamda yeniden gözden geçirilmesini istemiştir.

Anayasa Mahkemesinin 2010’daki bu kararı başta Barcelona olmak üzere Katalonya’nın tüm şehirlerinde tepkiyle karşılanmış ve bir dizi milliyetçi protestolara sebep olmuştur. Bu protestolar Nisan 2011 dolaylarında şiddetini arttırmış ve aynı dönemde Katalonya, İspanya’nın milli geleneklerinden olan ‘boğa güreşini’ yasadışı ilan etmiştir (Connolly, 2013:58).

Katalonya’nın merkez hükümeti ile yaşadığı bu gerginlik, sağ kanattaki CİU ile sol kanattaki PSC ve Katalonya Yeşiller’in (ICV-EUA)\*\*\*\*\* Madrid’e karşı birlik olmasına neden olmuş ve CİU seçimlerden en çok koltuğa sahip olarak ayrılmıştır (Smith B, 2017:4).

Bu bilgilerin zemininde, Katalan Parlamentosu Ocak 2013’te kendi geleceklerine karar verme ve daha iyi bir demokrasi için Katalanların çoğunluğunun iradelerine dayanarak bağımsızlık sürecini başlattıklarını duyurmuştur (Evans,

---

(\*) Partit dels Socialistes de Catalunya

(\*\*) Esquerra Republicana de Catalunya

(\*\*\*) Convergència i Unió

(\*\*\*\*) El Partido Popular

(\*\*\*\*\* )Iniciativa per a Catalunya Verds-Estats Units i Esquerra Alternativa

2013:8). Bu amaçla, 2014 yılına gelindiğinde, Artur Mas Kasım ayında bir referandum gerçekleştirmek için kararname çıkarmıştır ve bu kararname 19 Eylül'de parlamento tarafından onaylanmıştır (Aydın, 2017:543). Bu kararname merkezin tepkisini çekmiş ve iptali için Anayasa Mahkemesine itirazda bulunulmuştur ancak tüm itirazlara rağmen Kasım 2014 Katalonya referandumu gerçekleştirmiştir.

Katılımın %37 kadar olduğu bu referandumda halka yöneltilen iki soru bulunmaktadır. Bu sorularda halkın Katalonya'nın bir devlet olmasını isteyip istemediği, şayet isteniyorsa bu devletin bağımsız olmasını isteyip istemedikleri sorulmuştur (Aydın, 2017:543-544). Seçim sonuçlarına göre her iki soruya da evet cevabını vererek tam bağımsız bir Katalonya isteyen katılımcıların oranı %80 kadardır (Smith B, 2017:5). Buna karşın devlet olmayı amaçlayan ancak bağımsız olmak istemeyen 10% kadar seçmen ve yaklaşık bağımsızlık düşüncesine karşı olan %5 kadar seçmen oy kullanmıştır.

Referandum sonuçları merkez sağdaki CİU'nun ideolojik olarak bölünmesine neden olmuştur. Parti içerisinde bir grup İspanya'dan tam bağımsızlık düşüncesini destekliyorken diğer bir grup federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde bağımsız bir devlet gibi daha fazla özerklik düşüncesini savunmuştur. Bu nedenle CİU ayrılma kararı almış ve bağımsızlığı destekleyen sol kanattaki cumhuriyetçilerle birleşip Evet İçin Beraber\* (JxSí) Partisi kurulmuştur (Smith B, 2017:5).

JxSí 2015 yılındaki bölgesel seçimleri kazanmış ve bağımsızlık yeniden gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda JxSí, gelecekteki 18 ayı kapsayan bir yol haritası çıkarmış, bağımsızlık sürecinin başlangıcını 9 Kasım 2015 olarak duyurmuştur (Sanjaume-Calvet, 2016). Ancak JxSí ve Halk Birliği Adayları (CUP)\*\* arasında yaşanan ideolojik çalışmalar nedeniyle çıkmaza girmiştir ve nihayet üç aylık bir gerilimden sonra partiler mutabakata varabilmiştir.

2017 yılında Artur Mas, 2014 Referandumunu düzenlediği için iki yıllığına kamu görevinden alınmış ve Katalonya üzerindeki Madrid baskısı artmıştır. Buna karşın Ekim 2017'de yeniden bir referandum düzenlenmiştir.

---

(\*) Junts pel Sí

(\*\*) Candidatura d'Unitat Popular

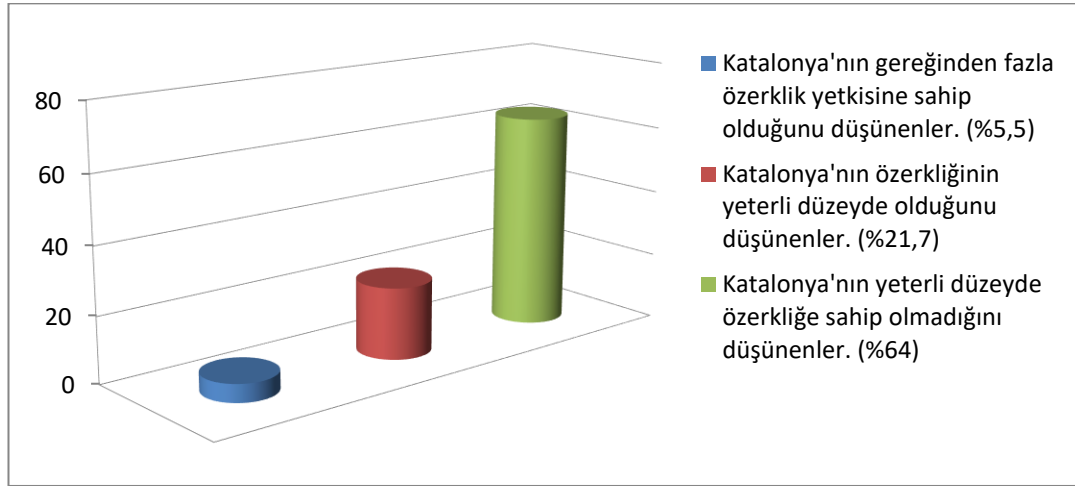
### 3.3. Anketler ve Kamuoyu Araştırmaları

Görüş Araştırma Merkezi (CEO)\*, her yıl, 18 yaş üzeri, Katalonya’da ikamet eden yaklaşık 1,100 kadar İspanya vatandaşıyla oluşturulan bir örneklem grubu üzerinde anket çalışması gerçekleştirmektedir. Her yıl çalışmalarını tekrarlayarak Katalanların bağımsızlıkla ilgili ve Katalonya’daki mevcut siyasi durumla ilgili düşüncelerini ölçmeyi amaçlamaktadır.

#### 3.3.1. 2014 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

2014 yılında 1100 kişi üzerinde gerçekleştirilen ve güvenilirlik katsayısı %95 olan araştırmanın sonuçlarına göre örneklem grubunun %5,5’i Katalonya’nın gerektiğinden fazla özerklik yetkisinin olduğunu, %21,7’si yeterli düzeyde bir özerkliğe sahip olduğunu, %64’ü sahip olduğu özerklik yetkilerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların %6,8’i herhangi bir fikir beyan etmemiş, %2’si herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.1a:** “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2014)”



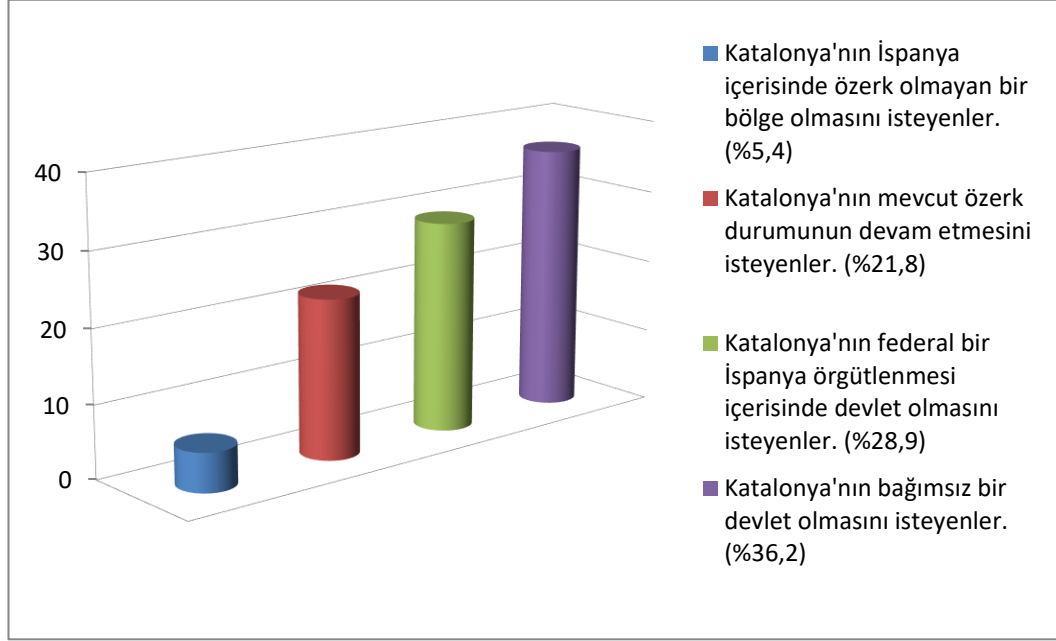
Kaynak: (Centre d'Estudis d'Opinió, 2014)

Katılımcıların %5,4’ü Katalonya’nın İspanya içerisinde özerk olmayan bir bölge olmasını istediklerini, %21,8’i mevcut özerklik durumunun devam etmesini istediklerini, %28,9’u federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde kendi devletlerinin olmasını istediklerini, %36,2’si de bağımsız bir Katalan devleti istediklerini

(\*) Centre d'Estudis d'Opinió

belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların %5,2'si herhangi bir fikir beyan etmemiş, %2,5'i herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

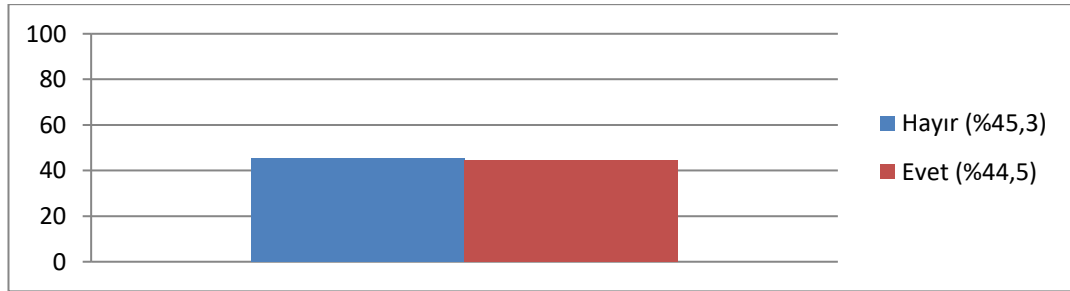
**Grafik 3.3.1b:** “Katalonya'nın bağımsız 'devlet/federal devlet/özerk bölge/özerk olmayan bölge' olmasını istiyorum. (2014)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2014)

Ek olarak, anket çalışmasında kullanıcılara doğrudan “Katalonya'nın İspanya'dan bağımsız olmak isteyip istemedikleri” sorulmuştur. Bu soruya örneklem grubunun %44,5'i evet cevabını vermişken %45,3'ü hayır cevabını vermiştir. Buna karşın katılımcıların %7,5'i herhangi bir fikir beyan etmemiş, %2,8'i de herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.1c:** “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2014)”



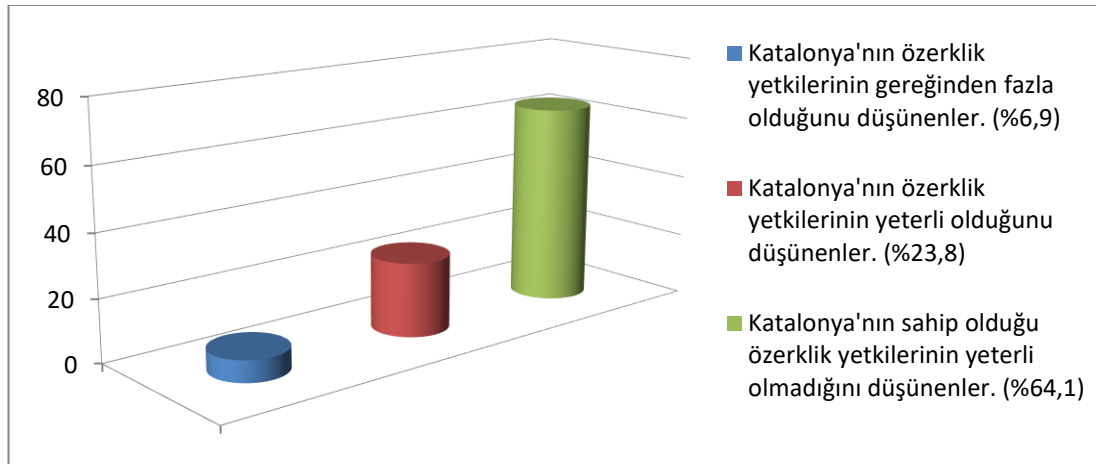
**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2014)

### 3.3.2. 2015 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

CEO, 2015 yılında Katalonya'da ikamet eden 1,050 İspanyol vatandaşı ile oluşturduğu örneklem grubu üzerinde bir önceki yıl uyguladığı anket çalışmasını yinelemiştir. Araştırmanın güvenilirlik katsayısı %95'tir.

Örneklem grubunun %6,9'unun Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin gereğinden fazla olduğu görüşünde olduğu, %23,8'inin Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin yeterli olduğunu düşündüğü, %64,1'inin Katalonya'nın özerklik yetkilerinin olması gerekenden daha az olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Bu araştırmada örneklem grubunun %3,6'sı bu soruya herhangi bir cevap vermemişken %1,6'sı da herhangi bir cevap vermekten kaçınmıştır.

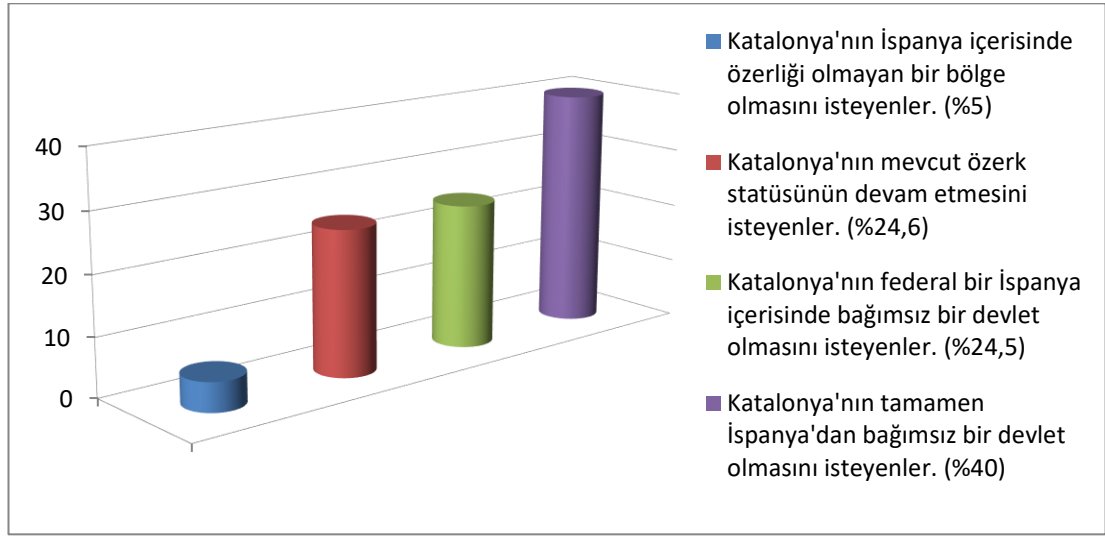
**Grafik 3.3.2a:** “Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin 'aşırı/kararında/yetersiz' olduğunu düşünüyorum. (2015)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2015)

Aynı araştırma, Katalonya'nın İspanya içerisindeki statüsünün ne olması gerektiğine konusunda Katalanların ne düşündüğünü de analiz etmiştir. Bu analizin saptamalarına göre örneklem grubunun %5'i Katalonya'nın İspanya içerisinde özerklik yetkisi bulunmayan bir bölge olması gerektiğini, %24,6'sı şu andaki mevcut durumunu sürdürmesi gerektiğini, %24,5'i federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde bir devlet olması gerektiğini, %40'ıysa bağımsız bir devlet olması gerektiğini belirtmiştir. Buna karşın örneklem grubunun %4'ü herhangi bir cevap vermemiş, %1,9'u herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

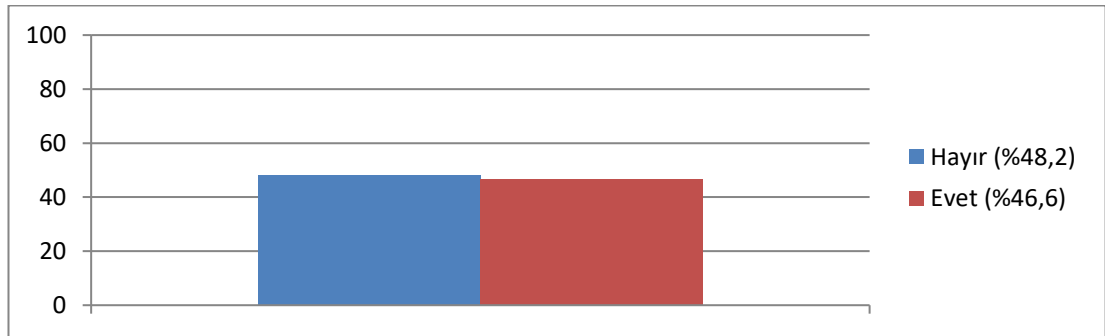
**Grafik 3.3.2b:** “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2015)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2015)

Araştırmanın başka bir sorusu Katanların İspanya'dan bağımsız bir devlet kurmak isteyip istemediklerini analiz etmeye yönelik doğrudan sorulmuştur. Örneklem grubunun %46,6'sı bu soruya evet cevabını vermişken, %48,2'si hayır cevabını vermiştir. Buna karşın katılımcıların %3,6'sı herhangi bir fikri olmadığını beyan etmiş, %1,6'sı da herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.2c:** “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2015)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2015)

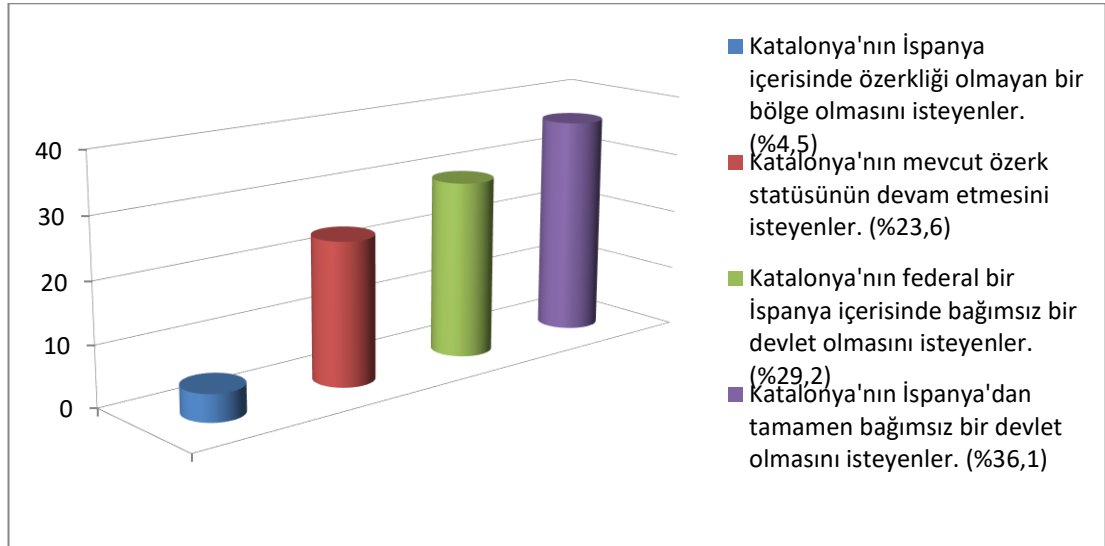
### 3.3.3. 2016 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

2016 CEO 1,047 kişiden örneklem grubu oluşturulmuş ve bu örneklem grubuna anket yeniden uygulanmıştır. Katalonya'da ikamet eden İspanyol

vatandaşları örneklem grubu kapsamına alınmıştır. Araştırmanın güvenilirlik katsayısı %95'tir.

Bu araştırmanın sonuçlarına göre nüfusun %4,5'i Katalonya'nın İspanya içerisinde özerklik yetkisi olmayan herhangi bir bölge olması gerektiğini belirtmişken, nüfusun %23,6'sı özerklik statüsünün devam etmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna karşın %29,2'si federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde bağımsız bir devlet olması gerektiğini, %36,1'i ise bağımsız bir devlet olması gerektiğini belirtmiştir. %3,4 herhangi bir fikir beyan etmemişken %3,2 herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.3a:** “Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2016)”

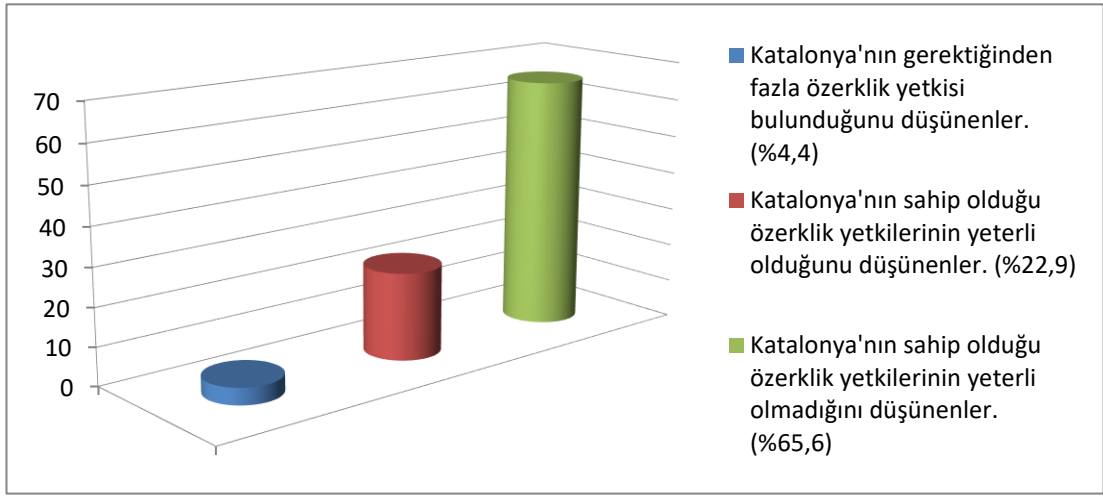


**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2016)

Araştırmanın diğer bir sorusu, Katalanların sahip oldukları özerklik açısından memnuniyet düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Örneklem grubunun %4,4'ü Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin gereğinden fazla olduğunu %22,9'u yeterli düzeyde olduğunu belirtmiştir. Buna karşın, %65,6'sı sahip olunan özerklik yetkilerinin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %4,4'ü herhangi bir fikir beyan etmemiş, %2,7'si herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.



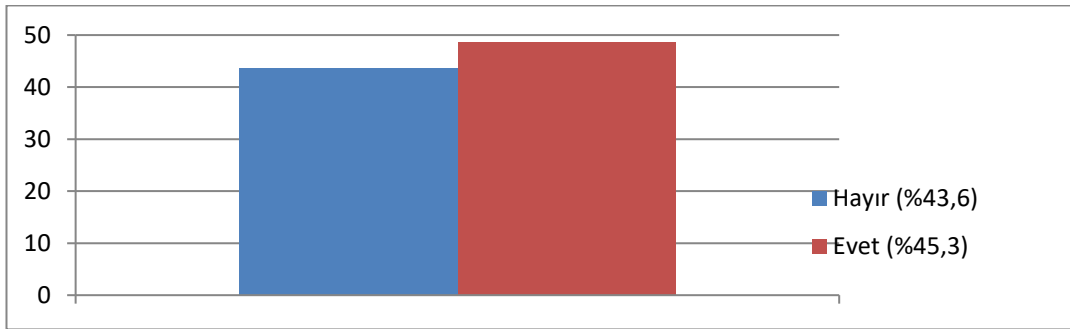
**Grafik 3.3.3b:** “Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum. (2016)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2016)

Araştırmanın başka bir sorusu Katalanlara doğrudan İspanya'dan bağımsız bir devlet kurmak isteyip istemediklerini sormuştur. Katılımcıların %45,3'ü bu soruya evet yanıtını vermişken, %46,8'i hayır yanıtını vermiş, %4,6'sı herhangi bir cevap vermemiş ve %3,2'si de herhangi bir yanıt vermekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.3c:** “Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2016)”



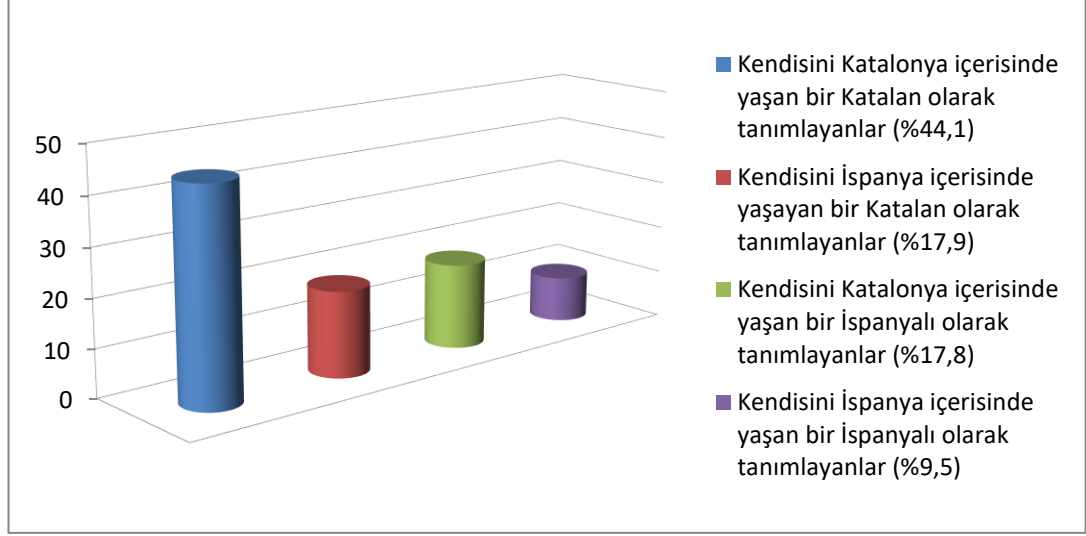
**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2016)

### 3.3.4. 2017 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

2017'de CEO tarafından yürütülen diğer bir araştırmanın sonuçlarına göre, araştırmanın aidiyet hissini ölçmeye yönelik bölümünde, katılımcıların %44,1'i kendisini Katalonya içerisinde yaşayan bir Katalan, %17,9'u İspanya içerisinde

yaşan bir Katalan, %17,8'i Katalonya içerisinde yaşan bir İspanyalı, %9,5'i İspanya içerisinde yaşan bir İspanyalı olarak tanımlamıştır.

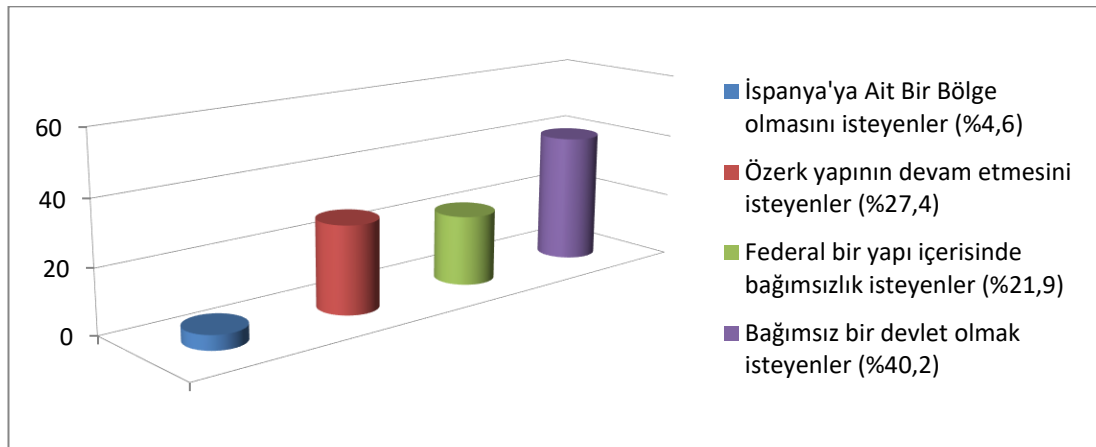
**Grafik3.3.4a:** “Kendimi ... olarak tanımlıyorum.” (2017)



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2017)

Aynı araştırmada nüfusun %40,2'si Katalonya'nın tam bağımsızlığını destekliyorken, %21,9'u federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde bağımsız bir Katalonya düşüncesini savunmaktadır. Buna karşın, nüfusun %27,4'ü Katalonya'nın mevcut durumu olan özerkliğin devam etmesini destekliyorken, %4,6'sı İspanya'ya ait özerk statüsü olmayan herhangi bir bölge olmasını gerektiğini düşünmektedir. Katılımcıların %4,7'si herhangi bir fikir beyan etmemiş, %1,2'si de herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

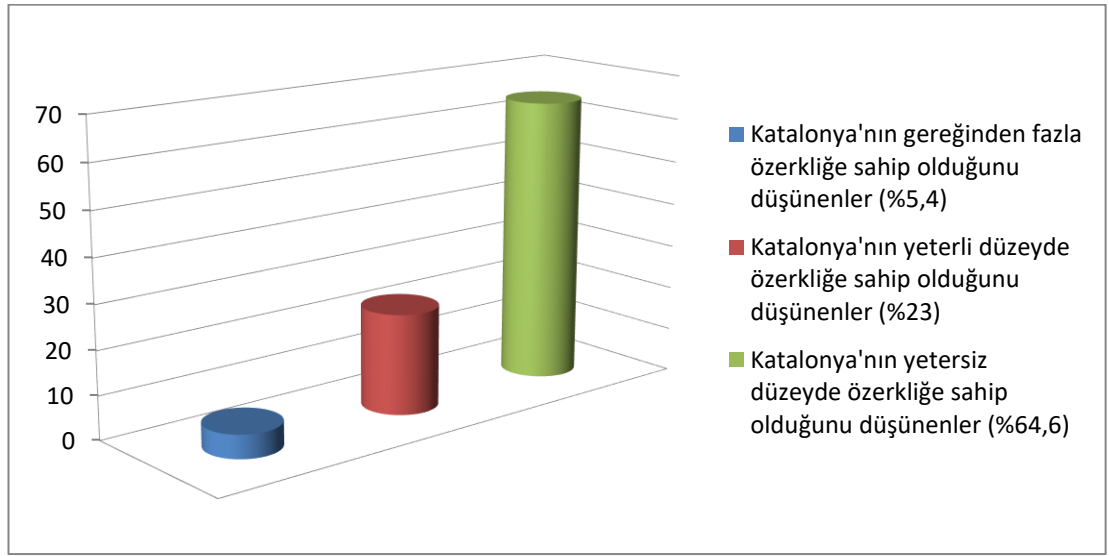
**Grafik 3.3.4b:** “Katalonya'nın bağımsız 'devlet/federal devlet/özerk bölge/özerk olmayan bölge' olmasını istiyorum. (2017)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2017)

CEO, aynı araştırmada Katalanların sahip oldukları özerk yönetim yönünden memnuniyet düzeylerini de analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına nüfusun %5,4'ü Katalonya'nın sahip olduğu yetkilerin gereğinden fazla olduğunu düşünmektedir. Buna karşın nüfusun %23'ü bu yetkilerin yeterli olduğunu belirtmişken %64,6'sı da sahip oldukları özerk yetkilerin yeterli olmadığını ifade etmiştir.

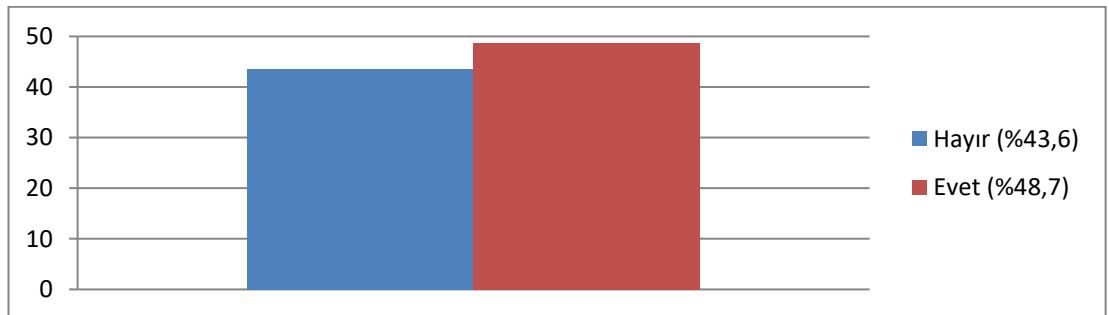
**Grafik 3.3.4c:** “*Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin 'aşırı/kararında/yetersiz' olduğunu düşünüyorum. (2017)*”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2017)

Araştırmanın Katalanlara doğrudan bağımsızlık talep edip etmediklerini sorduğu soruda katılımcıların %48,7'si evet, %43,6'sı hayır cevabını vermiştir. Buna karşın katılımcıların %6,5'i herhangi bir cevap vermemişken %1,3'ü herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.4d:** “*Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2017)*”

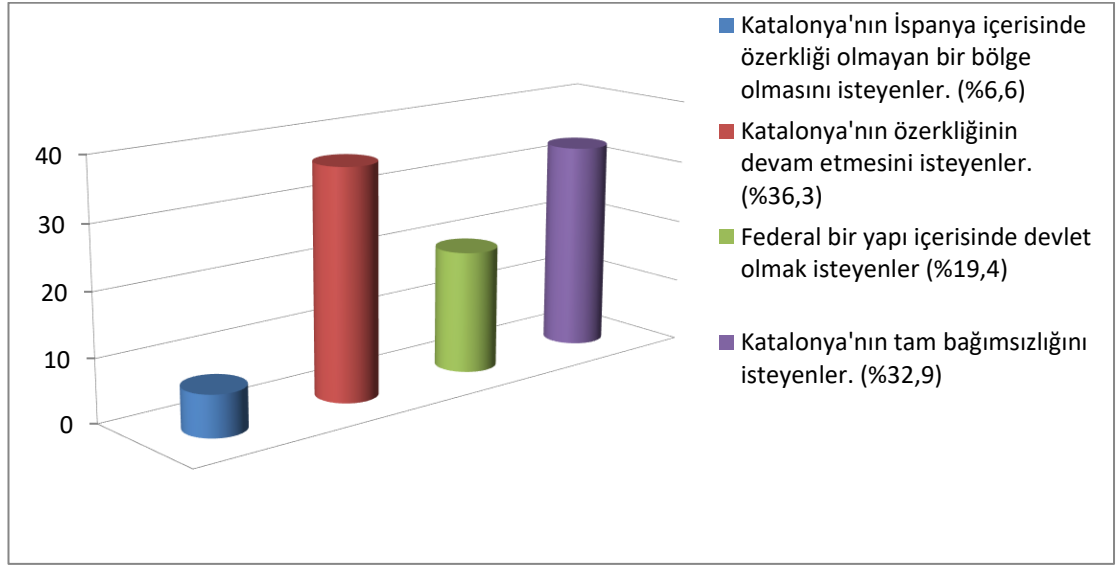


**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2017)

### 3.3.5. 2018 Yılı Anket Sonuçlarının Katalan Bağımsızlık Arayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Anket, 2018 yılında tekrarlı olarak aynı sorularla 1200 kişi üzerinde yeniden uygulanmıştır. Araştırmanın güvenilirlik katsayısı %95'tir. Bu sonuçlara göre, katılımcıların %6,6'sı Katalonya'nın İspanya içerisinde özerkliği olmayan bir bölge olmasını istediğini, %36,3'ü mevcut düzeninin devamını, yani İspanya içerisinde otonom bir bölge olmasını istediklerini, %19,4'ü federal bir İspanya örgütlenmesi içerisinde devlet olmak istediklerini, %32,9'u da tam bağımsız bir devlet olmak istediklerini belirtmiştir. Katılımcıların %2,8'i herhangi bir cevap vermemiş, %2'siyse herhangi bir cevap vermekten kaçınmıştır.

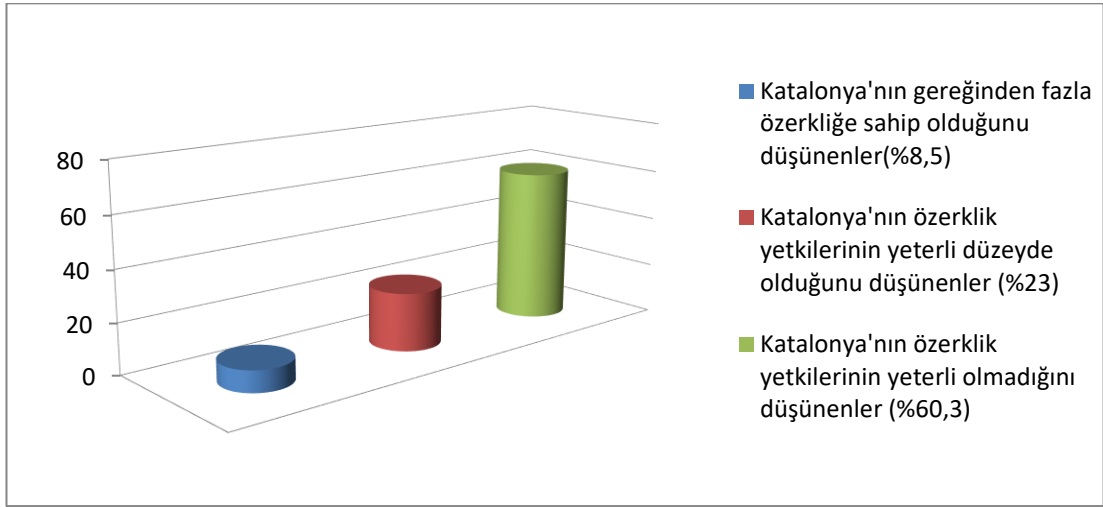
**Grafik 3.3.5a:** “Katalonya'nın bağımsız 'devlet/federal devlet/özerk bölge/özerk olmayan bölge' olmasını istiyorum. (2018)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2018)

Araştırmanın, Katalanların sahip oldukları özerklik yetkilerinden memnuniyet düzeylerini ölçmeyi amaçladığı soruda, katılımcıların %8,5'i, Katalanların sahip oldukları özerklik yetkilerinin gereğinden fazla olduğunu, %23'ü yeterli düzeyde olduğunu, %60,3'ü yetersiz düzeyde olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %6,1'i herhangi bir fikir beyan etmemiş, %2,2'si herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

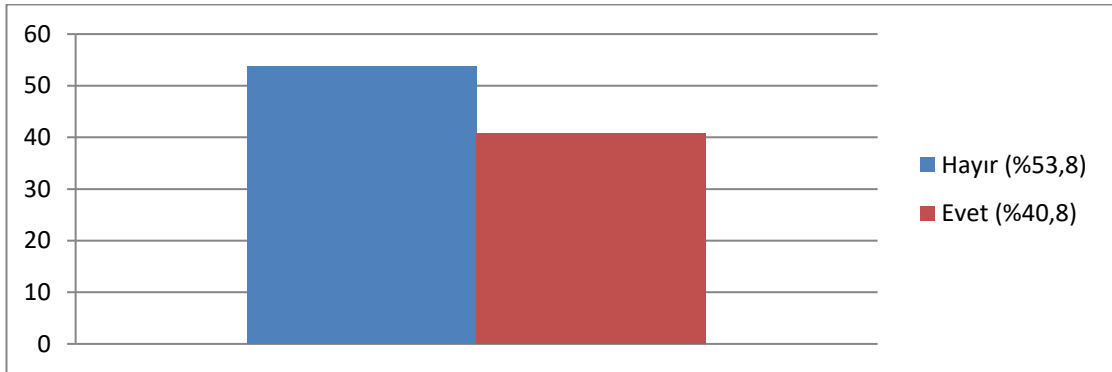
**Grafik 3.3.5b:**“ *“Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin 'aşırı/kararında/yetersiz' olduğunu düşünüyorum. (2018)”*



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2018)

Katılımcıların doğrudan bağımsızlık talep etmediklerini soran soru, 2018 yılında %40,8 oranında evet olarak, %53,8 oranında hayır olarak yanıtlanmıştır. Buna karşın katılımcıların %3'ü herhangi bir cevap vermemiş, %2,3'ü de herhangi bir fikir beyan etmekten kaçınmıştır.

**Grafik 3.3.5c:** *“Katalonya'nın bağımsız olmasını istiyorum.(Evet/Hayır) (2018)”*

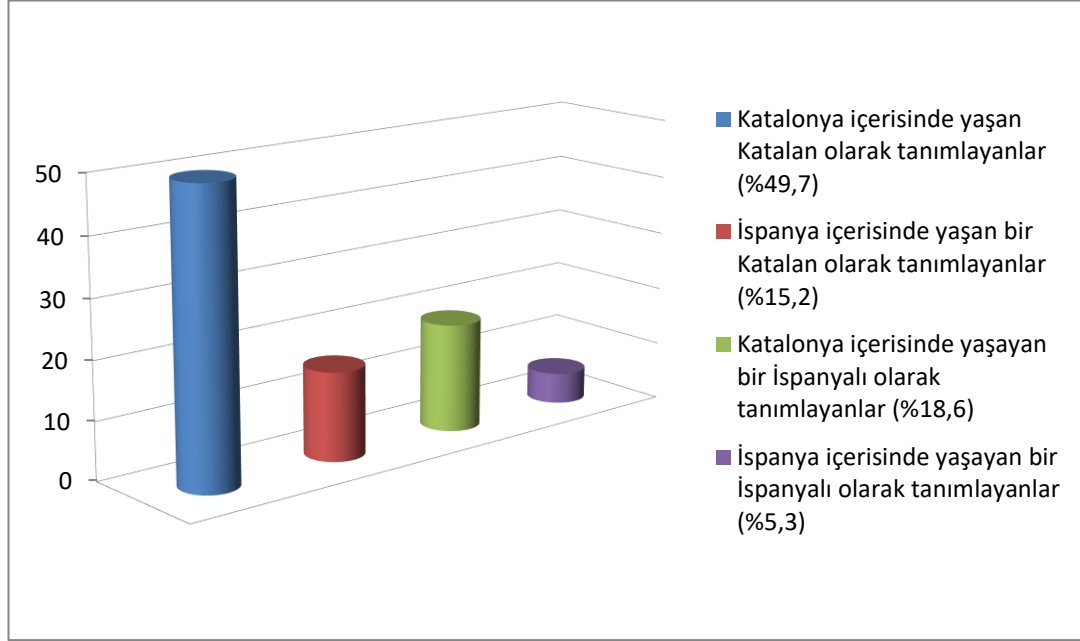


**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2018)

2018 yılında aidiyet duygusunu ölçme amaçlı, Katalonya'daki vatandaşlara kendilerini nasıl tanımladıkları sorulmuştur. Bu ölçümün sonuçlara göre katılımcıların %49,7'si kendisini Katalonya içerisinde yaşayan bir Katalan olarak, %15,2'si ise İspanya içerisinde yaşan bir Katalan olarak tanımlamıştır tanımlamıştır. Buna karşın, katılımcıların 18,6'sı kendisini Katalonya içerisinde yaşayan bir İspanyالی

olarak tanımlamışken, katılımcıların %5,3'ü kendisini İspanya içerisinde yaşanan bir İspanyalı olarak tanımladığını belirtmiştir.

**Grafik 3.3.5d:** “Kendimi ..... olarak tanımlıyorum. (2018)”



**Kaynak:** (Centre d'Estudis d'Opinió, 2018)

### 3.3.6. İki Kutuplu Toplum Yapısı İçerisinde Bağımsızlığı Savunan Katalanların İddiaları ve Bağımsızlık Karşıtı İddialar

2014 yılında Katalonya'da gerçekleştirilen seçimlerde katılımcıların %90'ı Katalonya'nın bir devlet olması gerektiği lehinde ve %80'inin bu devletin bağımsız olması gerektiği lehinde oy kullanmıştır. 2017 yılında, seçimler yeniden tekrarlandığında bu oran yuvarlak olarak %92 seviyesine yükselmiştir. Ancak bu seçimlerde katılımların %50'nin altında kalmasından dolayı Katalanların gerçekten iradelerini yansıtmayıp yansıtmadığı konusunda güvenilir değildir.

Bu nedenle araştırmanın önceki bölümündeki grafikleri yorumlayarak Katalanların, Katalonya'nın İspanya'dan bağımsızlığını destekleyenler ve desteklemeyenler olmak üzere ikiye ayrıldığını söylemek mümkündür. Bağımsızlık karşıtı olan Katalanlar “Katalonya'nın özerk bir bölge olarak statüsünün devam etmesini isteyenler” ve de “Katalonya'nın özerklik yetkisi bulunmayan bir bölge olmasını isteyenler” olmak üzere, bağımsızlık düşüncesini destekleyenler ise “Federatif bir İspanya örgütlenmesi içerisinde federal bir devlet olmak isteyenler” ile

“Tam bağımsız bir Katalonya isteyenler” olmak üzere iki alt gruba ayrılabilir. Ancak genel olarak iki karşıt kutup üzerinde durulacaktır.

Guibernau, Katalanların bağımsızlık düşüncelerinin altındaki nedenleri duygusal ve mantıksal nedenler olmak üzere iki gruba ayırmaktadır (Guibernau, 2003: 22). Bu ayırmda, daha iyi ekonomik kalkınma, vergiler, devlet tarafından getirilen sınırlamaların aşılması, daha iyi bir demokrasi için daha fazla özerklik için bağımsızlık ideolojisinin savunan görece daha nesnel sebepler mantıksal olarak kategorize ediliyorken biz ve öteki olarak aidiyet hissine atıf yapan, topluluğun dışında kalanların –Katalan olmayanların- dışsallaştırıldığı nedenlere bağlı olanlar da duygusal nedenler olarak sınıflandırılmıştır. Gibernau her iki alt kategorinin de dolaylı olarak birbiri ile kesiştiğini ve de her ikisinin de sıklıkla kullanıldığını ifade etmektedir.

Birçok Katalan, ödedikleri vergiye kıyasla çok daha az yatırım aldıklarını düşündüğünden dolayı bağımsızlık ideolojisini desteklemektedir. Çünkü Katalonya, İspanya içerisindeki en varlıklı bölgelerden birisi olmasına rağmen bölgedeki vergileri toplama yetkileri bulunmamaktadır. İspanya içerisindeki gayrisafi milli hasılasının yaklaşık olarak %20’sini Katalonya’dan toplanan vergiler oluşturuyorken, buna karşın bölgenin hükümetten aldığı yatırım İspanya’nın bölgelerine yaptığı toplam yatırımların %9’u kadardır (Pettem, 2014). Buna ek olarak, bir yandan İspanya’nın 2008’de ekonomik krize girmesinin ardından Madrid’in Katalonya’dan kamu harcamalarını azaltması yönündeki baskısına karşın Başbakan Mariano Rajoy’un Katalan lider Artur Mas i Gavarró’nun vergi gelirlerinin dağıtım konusundaki talebini geri çevirmesi üzerine Katalanların bağımsızlık talepleri artmıştır (Connolly, 2013:59). Bu nedenle Katalanlar bağımsız devletlerinin olmasından ekonomik olarak fayda sağlayacaklarını düşünmektedir (Guibernau, 2003:23; Marinzel, 2014:7-8). Ancak diğer bir kesim vergilendirme sisteminin makul olduğunu ve bağımsızlık harekâtının doğru olmadığını, aynı zamanda Katalanların, Avrupa’nın herhangi bir yerindeki özerk bölgelerden daha fazla yetkiye ve özgürlüğe sahip olduklarını savunmaktadır (Victory Briefs, 2018:97).

Bununla birlikte Katalanlar, Katalonya’nın İspanya olmadığını ve İspanyolca konuşmadıklarını ve ayrı bir dillerinin olduğunu, boğa güreşi gibi İspanyol ulusuna ait milli bir gelenek olarak bilinen boğa güreşlerinin Katalonya’da yasak olduğunu ve

farklı bir tarihlerinin olduğunu vurgulamaktadır. Kültürel, dilsel ve tarihi farklılıklar birçok kimsenin başlangıç noktası olarak belirlediği ayrılıkçı hareketi yalnızca desteklemektedir. Katalan bağımsızlık harekâtının temelinde vergilendirme politikaları ve kamu hizmetleri bulursa da, yukarıdaki analizlerin ışığında, bağımsızlık harekâtının son yaşanan gelişmelerle birlikte politikleşmeye başladığını söylemek mümkündür.

Buna karşın ayrılıkçı harekâtı desteklemeyenler İspanya ve Katalonya arasında farklılıklardan çok daha fazla benzerlikler olduğunu ve kültürel farklılıkların bağımsız bir devlet kurmak için yeterli olmadığını savunmaktadır. Bu düşünceye göre kültürel farklılıkların bağımsız bir devlet kurmayı gerektirdiği noktada İspanya da dâhil olmak üzere Avrupa'da diğer birçok ülkenin daha fazla bölünmesi gerekmektedir. Katalan bağımsızlığının AB'nin dengesini bozma ve bağımsızlık hareketinin Avrupa içerisinde domino etkisi yaratma potansiyeli bulunmaktadır (Namen, 2016:45).

Ayrılıkçı Katalanlar, İspanya'nın tarih boyunca Katalanlara baskı politikası uyguladığını ve bu nedenle farklı bir ideoloji etrafında şekillenen yeni bir Katalanlara baskı politikasının her zaman olası olduğunu, bağımsızlığın da bu nedenle gerekli olduğunu savunmaktadır (Lanz, 2016:33;Guibernau, 2003:24).

Bununla birlikte birlik düşüncesini savunan Katalanlar, baskı döneminin geçmişte kaldığını, Katalanlara İspanya'nın geri kalanındakilere davranıldığı gibi davranıldığını ifade etmektedir. Ek olarak, bağımsızlık düşüncesinin yasal bir zemini olmadığını, anayasanın bölgelerin bağımsızlık ile ilgili kararlar almada yetkisiz olduğunu bu bağlamda bağımsızlık referandumunun da yok hükmünde olduğunu savunmaktadır (Victory Briefs, 2018:100).

Anayasanın ihlal edildiği düşüncesine karşı, ayrılık harekâtını destekleyenler, Anayasanın bireyleri özgür olarak tanımladığını bu bağlamda özgür bireylerin kendisini yönetecek insanları seçme ve kendi devletlerini kurmada geleceklerini tayin etme hakkı olduklarını ve anayasanın değiştirilebileceğini savunmaktadır (Marinzel, 2014). Ek olarak İspanya'nın Katalan referandumlarını engellemek istemesi demokrasinin temel ilkelerinin uygulanmadığı anlamına gelmektedir (Evans, 2013:11).



Buna karşın birlik fikrini savunanlar, bir şehrin ya da bir bölgenin ulus ve devlet oluşturmada yeterli olmadığını bu nedenle öz yönetimin verilebileceği ölçütle Katalonya'nın bağdaşmadığını savunmaktadır. Bu nedenle birlik düşüncesini savunanlar, bağımsızlığın hem karışıklığa sebep olabileceğini hem de AB içerisinde parçalanmalara neden olabileceğini ifade etmektedir (Namen, 2016:45).

Tarihi açıdan yorumlandığında, Katalanlar, kendilerini İspanya'dan ayrı ve farklı olarak tanımladıklarını, geleneksel olarak kendi kanunları ile yönetildiklerini ve de bağımsızlık ideolojilerinin kendi özlerine dönmek olduğunu vurgulamaktadır.

Katalan bağımsızlığına karşı çıkanlarsa bunun mantıklı bir nedene dayanmayan kurgu (Faes, 2014:25) ve sonradan icat edilmiş bir ideoloji olduğunu, bu ideolojinin de Katalan okulları ve medya aracılığı ile insanlara empoze edildiğini ve kamuoyu yarattığını savunmaktadır.

İspanya iddialarını anayasa ile temellendirip Katalanlara kıyasla daha sağlam bir zemine oturtsa da 2017 Bağımsızlık Referandumunda, seçim sandıklarına el konulması ve seçmenlerin polis tarafından tutuklanması gibi Katalan seçmenlere yönelik polis şiddeti İspanya'nın uluslararası saygınlığını zedelemiş ve Katalanların bağımsızlık iddialarının güçlenmesine sebep olmuştur.

Katalanlara bağımsızlık verilmesi, Madrid tarafından çevredeki diğer milliyetçilikleri tetikleyebilecek bir tehdit olarak algılanmaktadır ve bu nedenle de merkez hükümet Katalanların bağımsızlık arayışlarını desteklememektedir. İber yarımadasının kuzeydoğusunda Katalonya'nın kurulmasının Fransa'nın güneybatısındaki Katalanları harekete geçirmesi ve farklı bir bağımsızlık arayışı içerisinde olan Bask bölgesindeki milliyetçilikleri ateşleyebileceğinden çekinilmektedir (Marinzel, 2014:14-15).

#### **3.4. İspanya Hükümeti Perspektifinden Katalan Bağımsızlık Arayışının Değerlendirilmesi**

İspanya, Katalanların bağımsızlık iddialarının ve bu bağlamda gerçekleştirilen reformların anayasal olmadığı savıyla Katalan bağımsızlığına karşı çıkmaktadır. Bu argümanın temel dayanağı 1978 Anayasasıdır. Madrid Hükümetinin argümanlarını temellendirdiği 1978 Anayasası, elliden fazla Katalan temsilcinin yer aldığı anayasa komisyonu ile oluşturulmuştur (Faes, 2014:23). Buna karşın aynı

komisyonda Kastilya'yı temsil eden vekil sayısı otuz kadardır. Bu bağlamda İspaya açısından değerlendirildiğinde, özerklik Katalanların iradesini yansıtmaktadır ve bağımsızlık isteği İspanya'nın devlet bütünlüğünü tehdit eden sonradan üretilmiş bir ideolojidir. İspanya'nın meseleyi bu şekilde ele alması 1978 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle Franco öncesi dönemin izlerini silmeyi ve kendisini yeni bir devlet olarak tanımlamayı amaçladığı söylenebilir.

İspanya Hükümetinin, Katalonya tarafından gerçekleştirilen referandumların Anayasaya aykırı olduğunu ve kanuni geçerliliğinin olmadığını ileri sürmesinin altında yatan nedenlerden diğeri, referandum sonuçlarının yalnızca Katalanların bu yöndeki iradelerine dayandırılmasıdır. Oysa İspanyol Anayasasına göre bu kararın yalnızca Katalanlar tarafından değil ulusun tamamı tarafından alınması gerekmektedir. Bu nedenle, referandumun yalnızca Katalanlar tarafından alınması sadece İspanya'nın kendi kendini yönetme ya da karar verme ilkesini ihlal etmemekte aynı zamanda Westfalya'nın iki temel direği olan bölgesel bütünlük ve egemenlik haklarını da ihlal etmektedir (Connolly, 2013:67).

Hükümetin yanı sıra, İspanya'daki merkez sağ ve merkez sol partiler, her ne kadar Katalan bağımsızlığı konusunda sol daha ılımlı olsa da, Katalonya'nın bağımsızlık düşüncesini desteklememektedir. 2014 Referandumu öncesi PSOE, 1978 Anayasasının federal bir İspanya örgütlenmesine izin verecek şekilde değiştirilmesinin çevredeki ayrılıkçı hareketleri dindirebileceğini tartışmış ancak bu iddialar Başbakan Mariano Rajoy tarafından, bu amaçla yapılacak reformların ayrılma niyetinde olan Katalanları memnun etmeyeceği gerekçesi ile reddedilmiştir (Page, 2014).

Diğer yandan her ne kadar seçim sonuçları %80 gibi yüksek rakamlara dayandırılrsa da bu sonuçlar katılımın çok düşük olmasından dolayı Katalan iradesini yansıtmamaktadır. Referandumun bağlayıcı olmadığı bilmesi üzerine bağımsızlık düşüncesine karşı olan birçok vatandaş referandumu görmezden gelmiştir (Smith B, 2017:8). Dolayısı ile fikir birliğini ya da herhangi bir çoğunluğu ifade etmemektedir.

2014 yılında gerçekleştirilen referandumdan sonra, İspanya'nın Katalonya'nın bağımsızlık iddialarına tavrı sertleşmiş ve kendi iç hukukundan taviz vermeyen bir tutum sergilemiştir. 1 Ekim 2017 Referandumunun

gerçekleştirileceğinin duyurulması üzerine Parlamento İlişkileri Bakanı José Luis Ayllón, Katalanların söz konusu tarihte bir referandum gerçekleştiremeyeceklerini, gerçekleştirmek isteseler de bunun İspanya Hükümeti tarafından engelleneceğini ifade etmiştir (Smith B, 2017:8). Nitekim 2017 Referandumunda da kolluk kuvvetleri ve oy kullanmak isteyen Katalan seçmenler arasında gerginlik yaşanmış, kolluk kuvvetleri seçim sandıklarına el koymuştur.

Bu nedenle Katalonya'nın bağımsızlık kazanma politikalarına devam etmesi durumunda anayasanın 155. maddesine göre özerklik statüsünü kaybedeceği duyurulmuştur.

### **3.5. Avrupa Birliği Perspektifinden Katalan Bağımsızlık İddialarının Değerlendirilmesi**

Katalan bağımsızlığı AB'nin hukuki sebeplerine aykırı olmakla birlikte aynı zamanda oluşturmaya çalıştığı “Tek Avrupa” \* düşüncesine de aykırıdır. AB, Katalonya'nın otonom bölge olarak tanımlandığı 1978 İspanyol Anayasasının 1979 değişikliği ile tanımaktadır. Nitekim İspanya'nın AB'ye entegre olabilmesindeki en temel sebep budur. Diğer bir ifade ediş şekli ile İspanya'nın bütünlüğü AB'nin garantörlüğündedir.

Joseph H. H. Weiler, Katalanların AB'yi anlamak ve Avrupalı olabilmek için İspanya ile birleşik kalması gerektiğini vurgulamıştır (Faes, 2014:12). Diğer yandan AB de Katalonya'nın AB üyesi olan İspanya'dan ayrılmasıyla doğrudan AB'nin bir üyesi olmayacağını, Katalonya'nın üyelik için başvuruda bulunmak zorunda olduğunu ve de tüm sürecin yeniden başlayacağını belirtmektedir (Page, 2014:7). Buradan da AB'nin Katalanların bağımsızlığını değil İspanya'nın toprak bütünlüğünü desteklediği sonucuna ulaşılmaktadır (Parlamento Europeo, 2013).

Dahası, AK, 2017'de Katalanlar tarafından gerçekleştirilen referandumun yasal bir zemini olmadığını, meselenin doğrudan İspanyol Anayasasının ışığında çözülebilecek bir İspanya iç meselesini olduğunu vurgulamıştır (European Commission, 2017). AB'nin bu düşüncesinin altında self-determinasyon hakkının Katalanlar tarafından kullanılmasının mümkün olmadığı bulunmaktadır. Bu nedenle

---

(\*) “Tek Avrupa”, “Bütün Avrupa” ya da İngilizce kaynaklarda anıldığı üzere “Whole Europe”, ulus ve ulus altı kimliklerin korunup tüm Avrupa uluslarını içeren ortak bir Avrupalı kimliği yaratma ideolojisidir (Demir, 2007:116-118).

İspanya'nın egemenlik haklarına saygı duyulmaktadır. AB Komisyonu, yalnızca içerisinde bulunan dönem nedeniyle bütünlük ve istikrar gibi kavramların altını çizmemiş aynı zamanda İspanya Anayasasına uygun bir referandumla kararıyla bile Katalonya'nın AB'nin dışında kalacağını da deklare etmiştir (European Commission, 2017).

## SONUÇ

Kimlik konusu uluslararası ilişkilerde daima üzerinde anlaşmaya varılamayan bir konu olmuş ve hiçbir zaman net bir tanımı yapılamamıştır. Net bir tanımının yapılamamasından dolayı dünya üzerinde kimlik ile ilgili yürütülen politikalar belirsizlikler ve çelişkilerle doludur. Bir ülke içerisinde yaşayan ve ulusal kimliğin bir parçası olmayan azınlık grupları bir yandan korunması gereken medeniyet tarihinin bir özelliği, bir parçası ve mirası olarak görülürken aynı zamanda da ulusal bütünlük üzerinde bir tehlike olarak algılanmaktadır. Bu açmaz nedeniyle bölgesel örgütler bir yandan insan gruplarının varlıklarına ve kültürlerine saygı ve hoşgörüyü yaklaşılması gerektiğini vurgularken diğer yandan bu insan gruplarının taleplerini ellerinden geldiğince göz ardı etmeye çalışmaktadır. Özellikle söz konusu statüko ve devletlerin siyasal sınırları olduğunda, uluslararası ve uluslar üstü bölgesel örgütlenmelerin, incelendiği üzere, net bir tanım yapmaktan kaçındıkları görülmektedir.

Her ne kadar gerek devletler gerekse uluslararası örgütler ya da bölgesel aktörler azınlık gruplarından yükselen sesleri görmezden gelme eğiliminde olsa da kolektif kimlik tanımı ulusal, kültürel ya da etnik, ölçeği her ne olursa olsun insanla ilgilidir. Bu nedenle saygı gösterilmesi, korunması ve ihtiyaçlarına kulak verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda bu yönü ile ulusal kimlik içerisinde dâhil olmayan kolektif kimliklere tanınan haklar, söz konusu ülke içerisinde demokrasi kavramının ne kadar ileri düzeyde olduğu konusunda ipuçları vermektedir. Dünya üzerinde genel eğilim, ulusal kimliğin tanımlamadığı ve ulusal kimliğe öteki olan azınlık gruplarına sınırları belli çerçevede haklar tanımlanmışken aynı zamanda bu hakların kullanılması sömürge altında olmak, işgal altında olmak ya da baskıcı rejimlere karşı kendi kaderini tayin etmek gibi şartlara bağlanmış ve anlamını daraltılmıştır.

Anlamı her ne kadar uluslararası örgütler tarafından daraltılsa da, kendi geleceğini tayin hakkı, yıllar içerisinde daha da idealize edilen demokrasi ilkesi ile bağdaştırılmakta ve bu nedenle de kontrolsüzce aynı şekilde anlamı da genişlemektedir. Demokrasi açısından değerlendirildiğinde, ne uluslararası hukukta ne de uluslararası hukuk kararlarının uygulayıcısı olan örgütlerde ulus altı kimliklerin temsil edildiği ya da karar alım sürecine katıldığı herhangi bir vasıtanın olmadığı görülmektedir. Bu da Avrupa Bölgesel Yönetimler Özerklik Şartı ya da

Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı gibi prensiplere yalnızca bu ulus altı kimliklere verilen bir sus payı niteliği kazandırmaktadır. Bu nedenle uluslararası hukuk ya da demokrasinin geliştirilmesini savunan bölgesel örgütlenmeler bu açıdan eksiktir.

İspanya'nın Katalonya ile olan bağları tarihsel olarak değerlendirildiğinde de Katalanların sahip olduğu hakların, uluslararası hukukun ulus altı kimliklere tanıdığı haklardan, yani sus payından fazla olmadığı görülmektedir. Bu haklar, tamamen uluslararası hukuk ilkelerine uygun olmakla birlikte, uygulamaya konduğu zamandan sonra ortaya çıkan gelişmeleri kapsamamaktadır. Bu nedenle hem uluslararası hukuk hem de İspanya'nın iç hukukunun demokrasi ilkeleri göz önünde bulundurularak güncellenmesi gerekmektedir. Çünkü Katalanlar her ne kadar İspanya ulusal sınırları içerisinde yer alsalar da bölgede otokton konumdadır ve de sahip olduğu kültürel değerler, dil, ekonomi ve diğer şeylerle İspanyol kimliğinden ayrı bir ulusal kimliğe sahiptir. Kronolojik olarak bakıldığında da Katalanlar daima kendi uluslarına ait değerleri İspanya'ya ait diğer her şeyden ayrı tutmuş, İspanya'nın içerisinde yer alması nedeniyle, dolaylı yoldan aktörü olmak zorunda kaldığı durumlarda bile, sahip olduğu kültürel değerlerin zaman zaman baskı altına alınması ya da yasaklanması pahasına merkezin değil kendi değerlerinin yolundan gitmiş, kendi menfaatlerini elde etmeye yönelik politikalar izlemiştir. Bu da Katalonya'nın sahip olduğu ulusal bilinci örnekleyen durumlardan birisidir.

Katalonya'nın geliştirdiği bu ulusal bilinç, İspanyol kimliğinin ve İspanyol ulus politikalarının öteki olduğu bir zeminde, köklerini kendi tarihinden almaktadır ve bu bilincin şiddeti öteki ile yaşanan etkileşim sonucu değişmektedir. Etkileşim sürecinde yaşananların Katalanların aleyhinde olması durumunda Katalanların bağımsızlık taleplerinde bir artış meydana gelmektedir. 2006 yılından sonra yaşanan gelişmeler bu tanımı örneklemektedir.

Bu açıdan bakıldığında, Katalan ulusal kimliğinin, araştırmanın birinci bölümünde incelenen yaklaşımlardan “Primordializm”, “Araçsalcı Yaklaşım”, “İnşacı Kuram” ve “Etno-sembolizm”den çeşitli özellikler barındıran mozik bir yapısı bulunmaktadır. Katalanların yaşadıkları coğrafya içerisinde otokton bir topluluk olarak kabul edilmeleri sahip oldukları kimlik türünün etnik köklerine işaret ettiğinden hem primordialist hem de etno-semboliktir. Buna ek olarak sahip oldukları

sembolik değerler çok uzun bir zaman diliminin sonucu olsa da bu gün bile varlığını devam ettiren bu ortaya ıkışı Modernite Dönemi'ne denk gelmektedir. Bu da Katalan kimliğinin Modernist ve yine Etno-sembolik yönlerini işaret etmektedir. Bunun yanı sıra, Katalan toplumunun siyasi tarihi içerisinde değerlendirilen sosyal, ekonomik, ideolojik, kültürel ve hukuksal dönüşümlerin birer meta olarak neden-sonuç ilişkisi içerisinde birbirinin üzerine şekillenmesi kimliklerinin inşacı boyutunu yansıtmaktadır. 2000 yılından sonra Katalanların İşpanya Hükümeti ile yaşadığı süreç, siyasi elitler ve de siyasi elitlerin toplum üzerindeki etkisi bağlamında değerlendirildiğinde araçsalcı yaklaşımın özelliklerini de görmek mümkündür. Bu süreç aşağıda detaylı olarak verilecektir.

Araştırmanın 2014, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında tekrarlanan lmleri, İşpanya'daki ekonomik krizden sonra Madrid ve Barcelona hkmetleri arasında yaşanan gerginlikten önceki 2005 \* yılı verileri ile karşılaştırıldığında, Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin yeterli olmadığını düşünenlerin oranı 2005'ten bu yana %54,9'dan yaklaşık olarak %65 seviyesine yükselmiştir.

2005 yılında Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin yeterli olduğunu düşünenler katılımcıların %31,6'sını oluşturuyorken 2018 yılında bu oran %23'e dşmştir.

2005 yılında Katalonya'nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin gereğinden fazla olduğunu düşünenler katılımcıların %3'n oluşturuyorken bu oran 2018 yılında %8,5'a yükselmiştir.

Katalonya'nın mevcut özerk durumunu sürdürmesini isteyenlerin oranı, 2005 yılında %40,8'den düşüş göstermiş, son beş yıl içerisinde %23 ve %27 arasında seyretmiştir.

2005 yılında federal bir İşpanya devleti içerisinde bağımsız bir bölge olmak isteyenler %31,3'ten son iki yıla kıyasla yaklaşık olarak %20'ye dşmştir.

2005 yılında Katalonya'nın bağımsız bir devlet olmasını isteyenlerin oranı %12,9'dur. Buna karşın günümüzde bu oran %32,9'a yükselmiştir.

---

\* Bakınız: Bu araştırmada "EK 1" (Centre d'Estudis d'Opini, 2005).

2005 yılında katılımcıların %5,6'sı Katalonya'nın İspanya içerisinde bir bölge olmasını istediklerini belirtmiştir. Bu oran 2018 anketlerinde %6,6 olarak ölçülmüştür.

2005 yılında katılımcıların %6'sı kendisini yalnızca İspanyol olarak tanımlamıştır, 2018 yılında kendisini İspanyol olarak tanımlayanların oranı %8'dir.

2005 yılında katılımcıların %5,5'i kendisini daha çok İspanyol olarak tanımlamışken 2018 yılında bu oran %7,6'dır.

2005 yılında kendisini İspanyol olduğu kadar Katalan olarak tanımlayanların %43,1'ken bu oran 2018 yılında %41'dir.

2005 yılında kendisini daha çok Katalan olarak tanımlayanların oranı %27'dir. Bu oran 2018 yılında %18,6'ya düşmüştür.

2005 yılında katılımcıların %14,7'si kendisini yalnızca Katalan olarak tanımlamıştır. Buna karşın 2018 yılında kendisini yalnızca Katalan olarak tanımlayan katılımcıların oranı %21,7'ye yükselmiştir.

Kümülatif olarak değerlendirildiğinde, 2006 yılından sonra, İspanya'daki yönetim biçiminin ve İspanyol ulus kavramının tanımlamada yetersiz olduğu Katalan popülasyonunun arttığı söylenebilir. Ancak bu popülasyonun doğrudan bağımsızlık arayışı içerisinde olduklarını söylemek zordur. Bu grup içerisinde İspanya ile olan kültürel, siyasi ve tarihi bağların sürülmesini ancak mevcut İspanya siyasi durumu içerisinde daha fazla hak ve özgürlük –ya da daha fazla otonom hak- talebinde olan bir grup, bağımsızlık isteyen bir grup ve de İspanya ile özerk ilişkinin sürdürülmesini isteyen bir grup bulunmaktadır. Buna ek olarak ayrılık amacı güden popülasyon uluslararası medyada ifade edildiği üzere toplumun geneli göz önünde bulundurulduğunda baskın bir oranda değildir. Bu veriler değerlendirildiğinde bu oranın yaklaşık olarak Katalan toplumunun yarısına tekabül ettiğini söylemek mümkündür.

Diğer yandan bölgeyi yalnızca Katalonya ve Katalanlar bağlamında değerlendirmek hem Katalonya'nın şu anda mevcut İspanya siyasal sınırları içerisinde bulunması sebebiyle hem de Katalan kimliğinde İspanya'nın önemli bir dışlayıcı, önemli bir öteki konumunda olması sebebiyle önemlidir. Ancak Katalan



bağımsızlığının İspanya boyutu çalışmanın kapsamı dışında bırakıldığından, daha fazla analiz için bu alanda daha fazla çalışmaların yapılması gerekmektedir.

## Kaynakça

- Abdullah, M. (2006). *The Right To Self Determination in International Law "Scrutinizing the colonial aspect of the right to self-determination"*. Göteborg: University of Göteborg Department of Law School of Economics and Commercial Law.
- Ağbay, N. C. (2013). *Autonomy: The Basque Autonomous Community in Spain and the Kurdish Question in Turkey*. Antalya/Hamburg: University Of Hamburg School Of Business, Economics and Social Sciences; Akdeniz University Institute of Social Sciences.
- Aka, A. (2010, Mayıs). Kimliğe Teorik Yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 17-24.
- Akdemir, A. M. (2004). Küreselleşme ve Kültürel Kimlik Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), s. 43-50.  
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ataunisobil/article/viewFile/1020000075/1020000069> adresinden alınmıştır
- Aktoprak, E. (2010). *Devletler ve Ulusları Batı Avrupa'da Milliyetçilik ve Ulusal Azınlık Sorunları*. Ankara: Tan Kitabevi Yayınları.
- Albero, M. M. (2015). *¿Herederas De Un Nuevo Olimpo? Política e Imagen en el escenario de las cortes de*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- Alcaine, M. R. (2010, 03 13). *Europa durante la Guerra de los Treinta Años y la Paz y el espíritu de Westfalia*. Clases Historia:  
<http://www.claseshistoria.com/revista/index.html> adresinden alınmıştır
- Ali, A. H. (2013). *Uluslararası Hukukta Kendi Geleceğini Belirleme (Self-Determination) Hakkı*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Milletlerarası Hukuk) Anabilim Dalı.
- Alkhateeb, F. (2012, Kasım 9). *Spain's Forgotten Muslims - The Expulsion of the Moriscos*. Eylül 15, 2017 tarihinde Lost Islamic History:  
<http://lostislamichistory.com/spains-forgotten-muslims-the-expulsion-of-the-moriscos/> adresinden alındı
- Armaoğlu, F. (2005). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914 1995*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Arsava, A. F. (2013). Halkların Kendi Kaderini Tayin Etme Hakkının Tarihçesi ve Günümüzde Getirdiği Problemler. *JoY Journal of Yasar University*, 8(Özel Sayı (Armağan)), s. 387-404.
- Atakan, H. Ş. (2009). *Ramón Muntaner Kroniğinde Katalanlar ve Bizans*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı.

- Aydın, R. (2017). Self Determinasyon ve Ayrılma Hakkı Çerçevesinde Katalonya'nın Bağımsızlık Sorunsalının Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), s. 524-555.
- Bacova, V. (1998, Ağustos). The construction of national identity: On Primordialism and instrumentalism. *Human Affairs*, 29-43.
- Balcell, L. (2013). Mass Schooling and Catalan Nationalism. *Nationalism and Ethnic Politics*, 4(19), s. 467-486.
- Balcells, A. (2013). Catalanism and national emancipation movements in the rest of Europe between 1885 and 1939. *Catalan Historical Review*(6), s. 85-104.
- Barth, F. (1969). *Ethnic Groups And Boundaries The Social Organization of Culture Difference*. (F. Barth, Dü.) Boston, USA: Little, Brown and Company.
- Batır, K., & Aras, İ. (2011). Self Determinasyon Hakkı ve Filistin Devleti Bağlamında Filistin Sorunu. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 146-164.
- Benedikter, T. (2009). *The World's Modern Autonomy Systems Concepts And Experiences Of Regional Territorial Autonomy*. Bolzano: Wimbledon Publishing Company.
- Berghe, P. L. (1978, Ekim). Race And Ethnicity: A sociobiological perspective. *Ethnic And Racial Studies*, 1(4), s. 401-411.
- Berghe, P. L. (1987). *The Ethnic Phenomenon*. Connecticut: Greenwood Publishing Group Press.
- BM Genel Kurul. (1970, Ekim 27). *Birleşmiş Milletler Antlaşması Doğrutusunda Devletler Arasında Dostça İlişkiler ve İşbirliğine İlişkin Uluslararası Hukuk İlkeleri Konusundaki Bildirge ve Eki*. Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü:  
[http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm\\_17.pdf](http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_17.pdf)  
adresinden alınmıştır
- BM Genel Kurul. (2002, Mart 12). *Sömürge İdaresi Altındaki Ülkelere ve Halklara Bağımsızlık Verilmesine İlişkin Bildiri Genel Kurul'un 1514(XV) sayılı 14 Aralık 1960 tarihli kararı*. BM Enformasyon Merkezi UNIC-Ankara:  
[http://www.unicankara.org.tr/doc\\_pdf/SOMURGE.pdf](http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/SOMURGE.pdf) adresinden alınmıştır
- Boase, R. (2008, Haziran 9). *The Muslim Expulsion from Spain: An Early Example of Religious and Ethnic Cleansing*. Eylül 16, 2017 tarihinde The American Muslim (TAM):  
[http://www.theamericanmuslim.org/tam.php/features/articles/the\\_muslim\\_ex](http://www.theamericanmuslim.org/tam.php/features/articles/the_muslim_ex)

pulsion\_from\_spain\_an\_early\_example\_of\_religious\_and\_ethnic\_cl/0015437  
adresinden alındı

Bonura, M. A. (2012). The Beginning of the End in Spain: Napoleon's Decision to Make War Pay for War and the Creation of the Military Districts of Spain in 1810. *Society for Military History's 79th Meeting* (s. 11-18). Arlington, Virginia: Society for Military History.  
<http://www.napoleonicsociety.com/english/pdf/j5bonura.pdf> adresinden alınmıştır

Bozdağlıoğlu, Y. (2012). Konstrüktivizm ve Rol Teorisi: Kimlik, Rol ve Dış Politika Analizi. T. Arı içinde, *Uluslararası İlişkilerde Postmodern Analizler-1 Kimlik, Kültür, Güvenlik ve Dış Politika* (s. 127-150). Bursa: Mkm Yayıncılık.

Carley, P. (1996). *Self-Determination: Sovereignty, Territorial Integrity, and Right To Secession*. Washington: United States Institute Of Peace.

*Carthage Map*. (2016, Mart 23). Wikimedia Commons:  
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:CarthageMap.png> adresinden alınmıştır

Casanova, J. (2015). *İspanya İç Savaşı'nın Kısa Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Casanova, J. (2015). *İspanya İç Savaşı'nın Kısa Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2005). *Barómetre D'opinió Política*. 2005: Generalitat de Catalunya.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2014). *Survey About The Current Political Situation in Catalonia. 2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2015). *Press report of the Political Context Survey. 2015*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2016). *Press report of the Political Context Survey. 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2017). *Political Opinion Barometer 42 3rd wave 2017*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Centre d'Estudis d'Opinió. (2018). *Survey About the Current Political Situation in Catalonia.2018*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Cerulo, K. A. (1997). Identity Construction: New Issues, New Directions. *Annual Review of Sociology*, s. 385-409.

- Chaney, E. (2008, Eylül 4). *Ethnic Cleansing and the Long-Term Persistence of Extractive Institutions: Evidence from the Expulsion of the Moriscos*. Harvard University: <https://scholar.harvard.edu/files/chaney/files/moriscosforweb.pdf> adresinden alınmıştır
- Chapman, C. E. (1966). *A History of Spain*. London: Collier-Macmillan Limited.
- Che, A. M. (2016, Haziran 1). *Linking Instrumentalist and Primordialist Theories of Ethnic Conflict*. E-International Relations: <http://www.e-ir.info/2016/06/01/linking-instrumentalist-and-primordialist-theories-of-ethnic-conflict/> adresinden alınmıştır
- Chen, V. H.-H. (2017, Ocak 19). *Kültürlerarası Diyalogda Anahtar Kavramlar*. Center for Intercultural Dialogue: [https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2017/01/kc22-cultural-identity\\_turkish.pdf](https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2017/01/kc22-cultural-identity_turkish.pdf) adresinden alınmıştır
- Chriswell, K. (2014). *Cross-cutting cleavages: Euskadi Ta Askatasuna, Terra Lliure, and the centrality of social networks*. Evanston, Illinois: Northwestern University Weinberg College of Arts and Sciences Department of Political Science.
- Conde, E. Á. (1978). La Constitución española de 30 de junio de 1876: Cuestiones Previas. *Revista de estudios políticos*(3), s. 79-100.
- Connolly, C. K. (2013). Independence in Europe: Secession, Sovereignty, and the European Union. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 24(1), s. 51-105.
- Constitución Española*. (1978, Aralık 27). Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf> adresinden alınmıştır
- Conversi, D. (1994). *Language, Immigration and Nationalism: Comparing the Basque and Catalan Cases*. Londra: University of London, London School of Economics and Political Science Doktora Tezi.
- Conversi, D. (2007). Theories of Nationalism and the Ethnosymbolic Approach. A. S. Leoussi, & S. Grosby içinde, *Nationalism and Ethnosymbolism: History, Culture and Ethnicity in the Formation of Nations* (s. 15-30). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Cop, B., & Eymirlioğlu, D. (2005). The Right Of Self Determination in International Law Towards The 40th Anniversary of the Adoption of ICCPR And ICESCR. *Perceptions, Winter*, s. 115-146.

- Coşkun, B. (1996, Mayıs). Türkiye`de İdari Vesayet Denetimi ve Yerel Yönetimlerin Özerkliği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(3), s. 35-48.
- Coşkun, M. (2007). *Regional State and Autonomy: The Case of The Kingdom of Spain and the Basque Autonomous Community*. İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngilizce Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Council Of Europe. (1985, Ekim 15). *European Charter of Local Self-Government*. CETS 122 European Charter of Local Self-Government: <https://rm.coe.int/168007a088> adresinden alınmıştır
- Creative Commons Attribution. (2014, Haziran 08). History of Spain.
- Crespo, A. V. (2015). *Charles III of Spain: the Enlightened King and Madrid's 'Best Mayor'*. Madrid: Banca March.
- Crespo, A. V. (2017b). *The Liberal Movement in Spain: From the Constitution of Cádiz to the Broadsword of Pavia. Part II*. Madrid: Banca March.
- Crespo, A. V. (2017c). *The Liberal Movement in Spain: From Constitution of Cádiz to the broadsword of Pavia. Part III*. Madrid: Banca March.
- Crespo, A. V. (Mart, 2017a). *The Liberal Movement in Spain: From the Constitution of Cádiz to the Broadsword of Pavia. Part I*. Madrid: Banca March.
- Cuberes, D., & González-Val, R. (2017, Eylül 5). *IEB - Institut d'Economia de Barcelona*. <http://www.ieb.ub.edu/>: <http://www.ieb.ub.edu/phocadownload/documentostrabajo/doc2014-4.pdf> adresinden alınmıştır
- Çelebi, M. B. (2012). *İnsan Haklarının Uluslararası Düzeyde Korunması ve Birleşmiş Milletler Sistemi*. Konya: T.C. Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, M. (2015). Kendi Geleceğini Belirleme ve Bağımsızlık Hakkı. *Ankara Barosu Dergisi*(2), s. 195-212.
- Çilliler, Y. (2013). *Etnisite ve Demokrasi İlişkisi: İspanya'nın Demokratikleşme Süreci ve Bask Örneği*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı.
- Çoban, M. (2012, Mart). Milliyetçilik Teorileri. *Türk Yurdu*(295), 345-351.
- Dag Hammarskjöld Library. (2018, Haziran 3). *United Nations Bibliographic Information System*. <http://unbisnet.un.org/>: <http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=152021C969K6J.180079>

&profile=bib&page=1&group=0&term=A%2FRES%2F\*&index=.UD&uindex=&oper=AND&term=decolonization&index=.TW&uindex=&aspect=subtab124&menu=search&ri=1&limitbox\_4=LA01+%3D+la\_eng&source=~!hor adresinden alınmıştır

- Dağı, İ. H. (2013). Normatif Yaklaşımlar: Adalet, Eşitlik ve İnsan Hakları. İ. D. Dağı, A. Eralp, E. F. Keyman, N. Polat, O. F. Tanrısever, F. Yalvaç, & A. N. Yurdusev içinde, *Devlet, Sistem ve Kimlik Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar* (s. 185-226). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dedieu, J.-P. (2000). La Nueva Planta en su contexto. Las reformas del aparato del Estado en el reinado de Felipe V. *Manuscrits Revista d'història moderna: De la monarquia dels Àustries a la dels Borbons: imatge i història d'un canvi dinàstic i polític*(18), s. 113-139.
- Demir, N. (2007). *Avrupa Birliği'nde Demokrasi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Derrida, J. (2005). *Writing And Difference*. Chicago: University of Chicago.
- Dhondt, F. (2011). From Contract to Treaty: The Legal Transformation of the Spanish Succession (1659-1713). *Journal of the History of International Law-Revue d'histoire du droit international XIII*(2), s. 347-375.
- Domínguez, Á. L. (2017, Ekim 20). *Guerra de los Treinta Años (1618-1648)*. <http://www.aldomar.es>:  
<http://www.aldomar.es/80fichs/GUERRA30ANOS.pdf> adresinden alınmıştır
- Duggan, M. C. (2015). The Spanish Enlightenment Revisited. (J. Astigarraga, Dü.) *Iberian Journal of the History of Economic Thought*, 2(1), s. 76-80.
- Dursun, S. (2011). *Bölgesel Devlet ve Özerklik Kavramları Bağlamında Gürcistan ve Acara Özerk Cumhuriyeti*. Sakarya: T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Eder, K. (2009, Kasım 12). A Theory of Collective Identity Making Sense of the Debate on a 'European Identity'. (J. P. Arnason, Dü.) *European Journal of Social Theory*, 18(4), s. 427-447.  
[http://www.sociologyofeurope.unifi.it/upload/sub/Presentazioni/eder\\_2008\\_identity.Europe.narrative.pdf](http://www.sociologyofeurope.unifi.it/upload/sub/Presentazioni/eder_2008_identity.Europe.narrative.pdf) adresinden alınmıştır
- El Mundo. (2018, Şubat 6). *El Referéndum*. 15J 30 Años de Democracia en España: [http://www.elmundo.es/especiales/2007/06/espana/30aniversario\\_democracia/historia/historia\\_referendum.html](http://www.elmundo.es/especiales/2007/06/espana/30aniversario_democracia/historia/historia_referendum.html) adresinden alınmıştır

- Elmahdi, A. (2013). *Catalan Nationalism: A Shift From Civic To Ethnic*. Chapel Hill: University of North Carolina Department of Political Science, Concentration European Governance.
- Ertem, H. S. (2012). Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: “Kimliğin Güvenliği” ve “Güvenliğin Kimliği”. *Güvenlik Stratejileri*, 8(16), 177-237.
- Etherington, J. (2003). *Nationalism, National Identity and Territory. The case of Catalonia*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona Department de Ciència Política i Dret Públic.
- European Commission. (2017, Ekim 2). *European Commission - Press releases - Press Release - Statement on events in Catalonia*. Communication department of the European Commission: [http://europa.eu/rapid/press-release\\_STATEMENT-17-3626\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3626_en.htm) adresinden alınmıştır
- Evans, H. (2013, Kasım). Law and Legitimacy: The denial of the Catalan voice. *Centre Maurits Coppieters*(1), s. 5-19.
- Faes. (2014). *20 Questions and Answers on the Secession of Catalonia*. Madrid: Foundation for Social Studies and Analysis.
- Fainé, M. C. (2017). Language, National Identity and School: The Role of the Catalan-Language Immersion Program in Contemporary Catalan Nationalism. K. Kantasalmi, & G. Holm (Dü) içinde, *The State, Schooling, And Identity Diversifying Education in Europe* (s. 41-60). Singapore: Palgrave Macmillan.
- Fitz, F. G. (2009). La Reconquista: un estado de la cuestión. *Clío & Crímen*, s. 142-215.
- Fuentes, A. G. (1993). *Los moriscos: desde su misma orilla*. Madrid: Impr. del Instituto Egipcio.
- Fusi, J. P. (1992). La Jefatura del Estado y del Gobierno. M. E. Antonio Morales Moya (Dü.) içinde, *La Historia Contemporánea en España / Primer Congreso de Historia Contemporánea de España* (s. 15-32). Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- García Andrino, J. Á. (2010). La construcción del estado liberal y los primeros intentos democratizadores en la España del siglo XIX. *Clío: History and History Teaching*(36), s. 1-17.



- García, R. S. (2011, 44). La historiografía en torno al Sexenio 1868-1874: entre el fulgor del centenario y el despliegue sobre lo local. *Ayer (Asociación de Historia Contemporánea)*, s. 11-32.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Gellner, E. (1992). *Uluslar ve Ulusçuluk*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- General Assembly. (1995, Ekim 24). *Declaration on the Occasion of the Fiftieth Anniversary of the United Nations*. United Nations: <http://www.un.org/documents/ga/res/50/a50r006.htm> adresinden alınmıştır
- General Assembly. (2000, Eylül 18). *United Nations Official Documents*. United Nations: [http://www.un.org/en/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/55/2](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/2) adresinden alınmıştır
- General Assembly. (2005, Ekim 24). *United*. United Nations : <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement> adresinden alınmıştır
- Golden, K. S., & College, M. B. (1999, 04 02). What is Ethnicity? A Comparative Analysis of Conflict in Post-Communist Societies. (G. A. Persons, Dü.) *National Political Science Review Race and Ethnicity in Comparative Perspective*, 7, s. 137-153.
- Guibernau, M. (2003). *Nationalism and Intellectuals in Nations without States: the Catalan Case*. Institut de Ciències Polítiques i Socials: <https://www.icps.cat/archivos/WorkingPapers/wp222.pdf?noga=1> adresinden alınmıştır
- Guibernau, M. (2013, Mart). Prospects for an Independent Catalonia. (P. Baert, Dü.) *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 27(1), s. 5-23.
- Gürer, Ç. (2015). *Etnik-Ulusal Sorunların Çözümünde Özerklik Uygulamaları Kürt Sorunu ve Demokratik Özerklik*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Anabilim Dalı Doktora Tezi.
- Hasgüler, M., & Uludağ, M. B. (2005). *Devletlerarası ve Hükümetler-dışı Uluslararası Örgütler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hilpold, P. (2017). Self-determination and Autonomy: Between Secession and Internal Self-determination. *International Journalism on Minority And Group Rights*(24), s. 302-335.

- Hobsbawm, E. (1996). Language, Culture, and National Identity. *Social Research*, 63(4 Winter), 1065-1080.
- Hobsbawm, E. J. (2014). *1780'den Günümüze Millet ve Milliyetçilik "Program, Mit, Gerçeklik"*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hochschild, A. (2012, Mayıs 11). *Process of Extermination 'The Spanish Holocaust,*. The New York Times:  
<http://www.nytimes.com/2012/05/13/books/review/the-spanish-holocaust-by-paul-preston.html> adresinden alınmıştır
- Homza, L. A. (2006). *The Spanish Inquisition, 1478–1614 An Anthology of Sources*. Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company, Inc.
- Huntington, S. P. (2015). *Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*. İstanbul: Okuyan Us Yayın Eğitim Danışmanlık Tıbbi Malzeme ve Reklam Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
- Ibrahim, F. A., & Heuer, J. R. (2016). *Cultural and Social Justice Counseling: Client-Specific Interventions*. Switzerland: Springer International Publishing.
- Iftene, C. (2014, Aralık 4). Cultural Autonomy Into A Multicultural Space: Estonian Case. (I. Boldea, Dü.) *LDMD*, 2, s. 216-222.
- İnaç, H. (2014, Aralık). Çağımızın Toplumsal Algısını Temsil Eden Parametrelerden 'Kimlik', 'Kültür' ve 'Uygarlık' Kavramlarının Sosyo-Politik Analizi. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 35-57.
- İsbir, B. (2009). Temsili Demokrasi Anlayışına Göre Yerel Yönetimlerde Özerklik. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11, s. 1571-1600.
- (1988). İspanya İç Savaşı. *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi* (s. 832-871). içinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Jackson, D. G. (2011, Ekim 28). *The Inquisition And Early Protestantism In Spain*.  
[https://tr.scribd.com: https://tr.scribd.com/document/70592050/The-Inquisition-and-Early-Protestantism-in-Spain-by-D-G-M-Jackson](https://tr.scribd.com:https://tr.scribd.com/document/70592050/The-Inquisition-and-Early-Protestantism-in-Spain-by-D-G-M-Jackson) adresinden alınmıştır
- Jackson, G. (1989). Interpreting the Spanish Civil War. *Anales de Historia Contemporánea*, 7, s. 11-20.
- Jiménez, M. R. (2011). Cara y cruz de la Segunda República. *Cuadernos de pensamiento político FAES*(11), s. 149-176.
- Johnson, K. G. (2018, Ocak 8). *The Peninsular War: Napoleon's Maritime War*.  
<https://www.academia.edu/>:

[https://www.academia.edu/31669670/The\\_Peninsular\\_War\\_Napoleon\\_s\\_Maritime\\_War](https://www.academia.edu/31669670/The_Peninsular_War_Napoleon_s_Maritime_War) adresinden alınmıştır

- Joldoshov, A. (2013). Kabilecilik, Bölgecilik ve Etnisite: Kırgız Kimliği Üzerine Çalışmalar. *Orta Asya ve Kafkasya Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 101-133.
- Junco, J. Á. (2015). Los Nacionalismos en la España Contemporánea. *CATHARUM Revista de Ciencias Sociales y Humanidades del Instituto de Estudios Hispánicos de Canarias*(14), s. 3-12.
- Kalaycı, H. (2009, Kış-Bahar). Kendi Kaderini Tayin Kimlerin Hakkı? *Liberal Düşünce*, 14(53-54), s. 179-197.
- Kalyanaraman, S. (1997). *Hegemonic wars and the modern international system*. New Delhi: Jawaharlal Nehru University School of International Studies.
- Kapani, M. (2007). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaya, S. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivist Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 83-111.
- Kekevi, S., & Kılıçoğlu, G. (2012). Uluslararası İlişkilerde Kültür ve Kimlik. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1183-1192.
- Keyman, E. F. (2012). Uluslararası İlişkilerde Kimlik Sorunu ve Demokratik Dünya Düzeni. T. Arı içinde, *Uluslararası İlişkilerde Postmodern Analizler-1 Kimlik, Kültür, Güvenlik ve Dış Politika* (s. 39-58). Bursa: MKM Yayıncılık.
- Keyman, E. F. (2013). Eleştirel Düşünce: İletişim, Hegemonya, Kimlik/Fark. İ. D. Dağı, A. Eralp, E. F. Keyman, N. Polat, O. F. Tanrısever, F. Yalvaç, & A. N. Yurdusev içinde, *Devlet, Sistem ve Kimlik Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar* (s. 227-260). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kılınç, D. (2008). Self Determinasyon İlkesinin Azınlıklar Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1-2), s. 949-982.
- Korkmazarslan, S. (2007). *Democratization in Spain and the Role of the EC/EU*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü Avrupa Birliği Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Kütükçü, M. A. (2004). Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon Hakkı ve Türk Cumhuriyetleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(12), s. 259-276.

- Landrin, N. S. (2006). Franquismo, ¿Estado de Derecho? Notas Sobre La Renovación Del Lenguaje Político De La Dictadura Durante Los Años 60. *Pasado y memoria: Revista de historia contemporánea*(5), s. 45-58.
- Lanz, T. (2016). Minority Cosmopolitanism: The Catalan Independence Process, the EU, and the Framework Convention for National Minorities. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 15(2), s. 31-58.
- Lawrence, M. (2014). *Spain's First Carlist War, 1833-40*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Levillain, C.-E. (2005, June). William III's Military And Political Career in Neo-Roman Context, 1672-1702. *The Historical Journal*, 48(2), s. 231-350.
- Levrat, N., Antunes, S., Tusseau, G., & Williams, P. (2017). *Catalonia's Legitimate Right to Decide Paths to Self-Determination*. 2017: Generalitat de Catalunya.
- Llobera, J. R. (1999). *Recent Theories of Nationalism*. (I. d. Socials, Dü.) Barcelona: ICPS.
- López, A. O. (2007, Mart 11). *Cuadro Comparativo De Las Constituciones Españolas (1812-1931)*. <http://www.iescasasviejas.net>:  
<http://www.iescasasviejas.net/1.web/histo/comparacionconstituciones.pdf>  
adresinden alınmıştır
- Madula, A. (2017, Mart 31). *Catalan nationalism: A step towards independence*. Research Gate:  
[https://www.researchgate.net/publication/315715085\\_Catalan\\_nationalism\\_a\\_step\\_towards\\_independence](https://www.researchgate.net/publication/315715085_Catalan_nationalism_a_step_towards_independence) adresinden alınmıştır
- Mağ, A. (2015). *Türkiye'de Merkezi İdareye Bağlı Taşra Örgütlenmesi ve Mali Özerklik İlişkisi: Bozcaada Örneği*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Mancomunitat De Catalunya*. (2015, Şubat 18).  
<http://www.mancomunitatdecatalunya.cat>:  
<http://www.mancomunitatdecatalunya.cat/brief-history/> adresinden alınmıştır
- Mangan, P. (2014). *The Multifaceted Origin of Separatist Sentiment in Catalonia: The Interdependence of Culture, Economy, and Politics*. Massachusetts: Brandeis University Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences.
- Map of the Spanish Civil War in February 1939*. (2011, Mayıs 21). Wikimedia Commons:  
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map\\_of\\_the\\_Spanish\\_Civil\\_War\\_in\\_February\\_1939.png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_the_Spanish_Civil_War_in_February_1939.png) adresinden alınmıştır

- Map of the Spanish Civil War in September 1936.* (2016, Kasım 26). Wikimedia Commons:  
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map\\_of\\_the\\_Spanish\\_Civil\\_War\\_in\\_September\\_1936.png](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_of_the_Spanish_Civil_War_in_September_1936.png) adresinden alınmıştır
- Marcer, E., & Buffery, H. (2011). *Historical Dictionary of the Catalans*. Plymouth: Scarecrow Press.
- Marinzel, A. (2014, Mayıs 08). *Catalonia: The Quest for Independence from Spain*. John Carroll University:  
[https://collected.jcu.edu/honorspapers/39/?utm\\_source=collected.jcu.edu%2Fhonorspapers%2F39&utm\\_medium=PDF&utm\\_campaign=PDFCoverPages](https://collected.jcu.edu/honorspapers/39/?utm_source=collected.jcu.edu%2Fhonorspapers%2F39&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages) adresinden alınmıştır
- Martínez, M. Á. (2012, Şubat 17). Las primeras Cortes del Franquismo, 1942-1967: una dócil cámara para la dictadura (The first Francoist Cortes, 1942-1967: a docile chamber for the Dictatorship). *Vínculos de Historia*(1), s. 247-270.
- Mastrovito, F. V. (1993). *Basque And Catalan Nationalism: A Comparison*. Indiana: Indiana University Department of West European Studies.
- Mengual, M. A. (2005, Kasım 30). *Guerra de los Treinta Años*. historia-vcentenario:  
<https://historia-vcentenario.wikispaces.com/file/view/La+Guerra+de+los+Treinta+Años.pdf> adresinden alınmıştır
- Minahan, J. (2002). *Encyclopedia of the Stateless Nations: A-C*. Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group.
- Minahan, J. (2002). *Encyclopedia of the Stateless Nations: Ethnic and National groups around the World: Vol. 1. – A – C*. London: Greenwood Press.
- Montada, J. P. (2010). Los moriscos, su expulsión y la situación de Valencia. A. A. Belaid, & P. González (Dü) içinde, *Diálogo e historia. Actas del III Encuentro Internacional del Diálogo de Civilizaciones* (s. 197-214). Santiago de Chile: Centro Mohammed VI para el Diálogo de Civilizaciones.
- Mora, M. A. (1995). El Proámbulo de la Constitución de 1845. *Revista de Derecho Político*(39), s. 81-106.
- Moreno, L., Arriba, A., & Serrano, A. (2018, Şubat 10). *Multiple identities in decentralized Spain: The case of Catalonia*. Instituto de Estudios Sociales Avanzados (CSIC):  
<http://ipp.csic.es/sites/default/files/content/workpaper/1997/dt-9706.pdf> adresinden alınmıştır

- Morillas, Y. Q. (2008, Ekim 30). *Los Moriscos Del Reino De Granada: Su Expulsión y El Consejo De Población*. Eylül 2017, 13 tarihinde Revista Electrónica de la Facultad de Derecho de la Universidad de Granada:  
<http://www.refdugr.com/documentos/articulos/26.pdf> adresinden alındı
- Murtazaoglu, F. (2004). Acaralıların Siyasi Özerklik Hakkının Süjesi Haline Gelmeleri ve Türkiye'nin Bu Sürece Etkisi. *Bilig*(29), s. 41-82.
- Nalbant, A. (2012). *Üniter devlet: bölgeselleşmeden küreselleşmeye*. İstanbul: XII Levha Yayıncılık.
- Namen, I. v. (2016). *Independence movements in the European Union and the quest for European Union membership*. Leiden: Universiteit Leiden Faculty of Humanities European Union Studies International Relations.
- Nykanen, L. (2014). Quenn Isabella and the Spanish Inquisition 1478-1505. Orlando, Florida: University of Central Florida.
- Olesen, P. (2008). *Non-State Nationalism Within the European Union - a case study of nationalism in Catalonia and Scotland, and its relation to the debate on the future of nationalism within the European Union*. Aalborg: Aalborg University.
- Oleson, M. L. (2014). *Enlightenment Implications, Bourbon Influence and Character Construction in Comedia nueva del apostolado en las Indias martirio de un cacique: An Alternative Approach to the Life, Works and Ideology of Eusebio Vela*. Nashville, Tennessee, ABD: Graduate School of Vanderbilt University.
- Ongur, H. Ö. (2015). Post-Yapısalcılık. Ş. Kardeş, & A. Balcı (Dü) içinde, *Uluslararası İlişkilere Giriş* (s. 239-251). İstanbul: Küre Yayınları.
- Onnekink, D. (2009). *War And Religion After Westphalia, 1648-1713*. Surrey: Ashgate Publishing.
- Organization of American States. (2018, Mart 5). *OAS::SLA:: Department of International Law (DIL) Inter-American Treaties*. Organization of American States: [http://www.oas.org/en/sla/dil/inter\\_american\\_treaties\\_A-41\\_charter\\_OAS.asp#Chapter\\_III](http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp#Chapter_III) adresinden alınmıştır
- Oxford Dictionaries*. (2016, Haziran 15). Oxford Dictionaries - Dictionary, Thesaurus, & Grammar:  
<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/primordialism> adresinden alınmıştır
- Öner, S. (2016, Temmuz 15). *An Analysis of European Identity within the Framework of the EU: The Case of Turkey's Membership*. İktisadi Kalkınma

Vakfi: <http://www.ikv.org.tr/images/upload/file/selcen-teblig.pdf> adresinden alınmıştır

Övet, T. (2007). Avrupa 'Öteki'si. *Stratejik Öngörü*(11), 94-103.

Özer, M. A., Aykaç, B., & Nuri Tortop, H. Y. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Özkırımlı, U. (1999). *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Özlük, E. (2015). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu, Kimliği ve Sorunları. Ş. Kardaş, & A. Balcı (Dü) içinde, *Uluslararası İlişkilere Giriş* (s. 103-118). İstanbul: Küre Yayınları.

Page, R. (2014, Kasım 3). *Debate on possible independence of Catalonia: key issues*. UK Parliament Commons Library Briefing Paper: <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06933> adresinden alınmıştır

Pardo San Gil, J. (2000). La Segunda Guerra Carlista En "El Norte" (1872-1876): Los Ejércitos Contendiendes. *Bilduma Rentería*(14), s. 359-395.

Parlamento Europeo. (2013, Kasım 20). *Respuesta a una pregunta escrita - Sececion un estado miembro de la UE E-011023/2013*. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2013-011023&language=ES> adresinden alınmıştır

Payne, S. (1971). Catalan and Basque Nationalism. *Journal of Contemporary History: Nationalism and Seperatism*, 6(1), 15-51.

Payne, S. G. (2018, Ocak 13). *A History of Spain and Portugal Volume Two*. Libro The Library of Iberian Resources Online: <http://libro.uca.edu/payne2/spainport2.htm> adresinden alınmıştır

Penny, J. N. (2013). *Language Policy and Planning in Spain: A Case Study Of Accessibility of Education, Employment, and Social Services in Catalonia*. Ohio: Marietta College Department of Modern Languages.

Persons, G. A. (1999, 04 02). Politics and Social Change: The Demise of the African-American Ethnic Moment? (G. A. Persons, Dü.) *National Political Science Review Race and Ethnicity in Comparative Perspective*, 7, s. 3-19.

Pettem, S. (2014, Ekim 21). *Small Nations: The Economics of Independence*. The McGill International Review: <https://www.mironline.ca/small-nations-the-economics-of-independence/> adresinden alınmıştır

- Phillips, W. D., & Phillips, C. R. (2012). *İspanya'nın Kısa Tarihi*. (T. Erkmen, Çev.) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Pick, A. C. (2011, Mart 1). *The Nation State: An Essay*. The Nation State: <http://www.thenationstate.co.uk/TheNationState.pdf> adresinden alınmıştır
- Pisa, J. D. (2011, Ekim 5). Napoleon's Nightmare: Guerrilla Warfare in Spain (1808-1814) – The French Army's Failed Counterinsurgency Effort. *SMALL WARS JOURNAL*, s. 1-25.
- Ponting, C. (2016). *Yeni Bir Bakış Açısıyla Dünya Tarihi* (5. b.). (E. B. Özbilen, Çev.) İstanbul: Alfa Yayınları.
- Postigo, M. (2017, Kasım). Federalism and the Spanish First Democratic Republic, 1873-1874. *Sociology and Anthropology*, 5(11), s. 977-984.
- Powell, C. (2015, 11 Haziran). *The Long Road to Europe: Spain and the European Community, 1957-1986*. Elcano Royal Institute: <https://charlespowell.eu/wp-content/uploads/2016/01/DT9-2015-Powell-Long-Road-Europe-Spain-European-Community-1957-1986.pdf> adresinden alınmıştır
- Powell, C. (2016). Revisiting Spain's Transition to Democracy. (S. Florensa, Dü.) *The Arab transitions in a changing world : building democracies in light of international experiences*(11), s. 38-54.
- Prada, A. M. (2012). En torno al Trienio Constitucional (1820-1823). *Rubrica Contemporanea*, 1(1), s. 29-45.
- Rawlings, H. (2006). *The Spanish Inquisition*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Reeves, M. A. (2004). *The Iberian Leech: Napoleon's Counterinsurgency Operations in the Peninsula 1807-1810*. Kansas: University of Texas at Tyler.
- Requena, R. G., Tenor, A. O., Sánchez, A. N., & Revuelto, R. M. (2014). *La Segunda República Española*. Córdoba: Colorem Córdoba.
- Roberts, S. G., & Sharman, A. (2013). *1812 Echoes: The Cadiz Constitution in Hispanic History, Culture and Politics*. Newcastle upon Tyne, United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing.
- Robinson, J. H. (1906). *Reading in European History* (Cilt 2). Boston: The Atheneum Press Ginn & Company.
- Rumelili, B. (2015). Kimlik. Ş. Kardaş, & A. Balcı içinde, *Uluslararası İlişkilere Giriş* (s. 389-397). İstanbul: Küre Yayınları.



- Rus, C. V. (2014). Turkey Between The European Integration And The Kurdish Question. *LDMD* 2, 2, s. 200-205.
- Rushton, J. F. (2005, Ekim). Ethnic Nationalism, evolutionary psychology and Genetic Similarity Theory. (J. Breuilly, J. Hutchinson, & E. Kaufmann, Dü) *Nations and Nationalism*, 11(4), s. 489-507.
- Ryan, E. A. (2017, Eylül 12). *Spanish Inquisition Spanish History [1478-1834]*. Encyclopædia Britannica Inc Web Sitesi: <https://www.britannica.com/topic/Spanish-Inquisition> adresinden alınmıştır
- Saloma, M. F. (2008). La Reconquista: Génesis de un mito historiográfico. *Historia y Grafía*, 30, s. 191-216.
- Salter, F. (2008). Evolutionary Analyses Of Ethnic Solidarity: An Overview. *People and Place*, 16(2), 41-51.
- Sanjaume-Calvet, M. (2016, Ocak 15). *Catalonia: From Secessionism to Secession?* E-International Relations: <http://www.e-ir.info/2016/01/15/catalonia-from-secessionism-to-secession/> adresinden alınmıştır
- Sanz, C. G. (2017, Ocak 08). *Alfonso XIII, King of Spain*. International Encyclopedia of the First World War: [https://encyclopedia.1914-1918-online.net/pdf/1914-1918-Online-alfonso\\_xiii\\_king\\_of\\_spain-2014-10-08.pdf](https://encyclopedia.1914-1918-online.net/pdf/1914-1918-Online-alfonso_xiii_king_of_spain-2014-10-08.pdf) adresinden alınmıştır
- Serra, E. (2008). The Treaty of the Pyrenees, 350 Years Later. *Catalan Historical Review*, s. 81-99.
- Smidt, A. J. (2010). Bourbon Regalism and the Importation of Gallicanism: The Political Path for a State Religion in Eighteenth-Century Spain. *Anuario de Historia de la Iglesia Revista Del Instituto De Historia De La Iglesia Facultad De Teologia*(19), s. 25-53.
- Smith, A. D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Smith, A. D. (2002). *Küresel Çağda Milletler Ve Milliyetçilik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Smith, A. D. (2008). *The Cultural Foundations of Nations Hierarchy, Covenant, and Republic*. Malden: Blackwell Publishing.
- Smith, A. D. (2009). *Milli Kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Smith, B. (2017, Ağustos 2017). *The Catalan Independence Vote 2017*. House Of Commons Library:

<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8078/CBP-8078.pdf> adresinden alınmıştır

Smith, D. J. (2013). Non-Territorial Autonomy and Political Community in Contemporary Central and Eastern Europe. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*, 12(1), s. 27-55.

Smith, D. J. (2014). Minority territorial and non-territorial autonomy in Europe: theoretical perspectives and practical challenges. Z. Kántor (Dü.) içinde, *Autonomies in Europe: Solutions and Challenges* (s. 15-24). Budapest: L'Harmattan.

Şen, S. (2004). *Avrupa Birliğinde Kimlik Sorunu*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Şenyıldız, Ö. (2016). *İspanyol Frankist Milliyetçilik Kavramının Oluşumu (1936-1959) Ve Propaganda Araçları*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı İspanyol Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı.

T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü . (2003, Ocak 20). *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/434)* . Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0148.pdf> adresinden alınmıştır

T.C. Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü. (2003, 4 25). *Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı*. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı: <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-0589.pdf> adresinden alınmıştır

Tacar, P. (1996). *Kültürel Haklar: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Tavaana Case Studies. (2018, Şubat 3). *Spain's Transition To Democracy*. Tavaana: <https://tavaana.org/en/content/spanish-transition-democracy> adresinden alınmıştır

The Atlantic Charter. (2008). *The Avalon Project: Documents in Law, History and Diplomacy*. Yale Law School Lillian Goldman Law Library: <http://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> adresinden alınmıştır

The Map As History. (2017, Eylül 3). <http://www.the-map-as-history.com>. Map As History: <http://www.the-map-as->

history.com/demos/tome12/12\_03\_founding\_of\_rome\_downfall\_empire.php  
adresinden alınmıştır

- Thiesse, A.-M. (2010). Ulusal Kimlikler, Ulusaşırı Bir Paradigma. A. Dieckhoff, & C. Jaffrelot içinde, *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek Kuramlar ve Uygulamalar* (s. 151-178). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Thomas, N. (2012). *ETA'dan Sonra? Katalonya, Euskadi (Bask Ülkesi) ve İspanya Anayasası*. Londra: Democratic Progress Institute.
- Tolstykh, V. (2015). Three Ideas of Self-Determination in International Law and the Reunification of Crimea with Russia. *ZaöRV*, s. 119-139.
- Torrecilla, J. (2009). Spanish Identity: Nation, Myth, and History. *Studies In Twentieth & Twenti-First Century Literature*, 33, 203-226.
- Trapero, M. R. (2007). La Reforma Monetaria De Felipe V: Su importancia histórica. *VI Jornadas Científicas Sobre Documentación Borbónica en España y América (1700-1868)*, 385-402.
- Türk Dil Kurumu. (2016, Haziran 8). *Güncel Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu: [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575848ee7fe237.53187482](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575848ee7fe237.53187482) adresinden alınmıştır
- United Nations. (2018, Mart 5). *Chapter XI, United Nations*. United Nations: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-xi/index.html> adresinden alınmıştır
- United Nations. (2018, Şubat 02). *Charter of the United Nations Chapter I*. United Nations: <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html> adresinden alınmıştır
- Valero, J. A.-F. (2014). Las reformas de Felipe V. J. A.-F. Valero içinde, *Blas de Lezo y la defensa heroica de Cartagena de Indias* (s. 18-26). Madrid: Actas, S.L.
- Vatandaş, C. (2004). *Ulusal Kimlik Türk Ulusçuluğunun Doğuşu*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Vernet, J. R. (2013). From the Cortes to the Cities, Exercising and Representing National Sovereignty. Barcelona during the Trienio Liberal (1820-1823). S. G. Roberts, & A. Sharman içinde, *1812 Echoes: The Cadiz Constitution in Hispanic History, Culture and Politics* (s. 130-149). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

- Victory Briefs. (2018). *Resolved: Spain should grant Catalonia its independence*. (J. Tanner, Dü.) Chicago: Victory Briefs Institute.
- Villarrubia, E. (2010, Mayıs 17). *Dios, Patria, Fueros, y Rey: The Story Of The Spanish Carlistas*. Catholicism.org: <http://catholicism.org/dios-patria-fueros-y-rey-the-story-of-the-spanish-carlistas.html> adresinden alınmıştır
- Villena, F. A. (1996, Nisan-Haziran 1). Los Derechos y Libertades en las Constituciones Historicas Españolas. *Revista De Estudios Politicas (Nueva Epoca)*, s. 207-250.
- Vivó, E. T. (2013). *Linguistic Discrimination in Europe The Catalan Case "In Spanish or not at all", 40 serious cases of linguistic discrimination in the public*. Barcelona: Plataforma per la Llengua.
- Walbert, D. (2017, Eylül 8). *Spain and America: From Conquest to Conquest*. Learn NC: <http://www.learnnc.org/lp/pages/1677> adresinden alınmıştır
- Wertheim, B. (1938). *Lost British Policy Britain and Spain since 1700*. London: United Editorial Ltd.
- Wilson, P. H. (2009). *Europe's Tragedy A History Of The Thirty Years War*. London: Penguin Group.
- Woodvine, D. (2015, Aralık 1). *Catalan: How did the Catalan Language develop, why has it not disappeared like some other minority languages have and will it continue to survive?* Academia: [https://www.academia.edu/8434060/Catalan\\_How\\_did\\_the\\_Catalan\\_Language\\_develop\\_why\\_has\\_it\\_not\\_disappeared\\_like\\_some\\_other\\_minority\\_languages\\_have\\_and\\_will\\_it\\_continue\\_to\\_survive](https://www.academia.edu/8434060/Catalan_How_did_the_Catalan_Language_develop_why_has_it_not_disappeared_like_some_other_minority_languages_have_and_will_it_continue_to_survive) adresinden alınmıştır
- Yalçiner, R. (2014). Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(1), 189-215.
- Yaldız, F. (2014). Uluslararası Göç ve Diaspora İle İlişkili Kavramlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), s. 382-403.
- Yanık, C. (2013). Etnisite, Kimlik ve Milliyetçilik Kavramlarının Sosyolojik Analizi. *Kaygı*, 225-237.
- Yaşar, İ. H. (2010). *A Comparative Inquiry Into Legal Status of Three Peoples: Catalans, Quebecois, And The Irish Under International Law*. Istanbul: Fatih University.
- Yıldız, P. D. (2007). Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği. *Millî Folklor*(74), 9-16.

Yüce, C. (2008). *Uluslararası Hukukta Self-Determinasyon İlkesi ve Günümüz Uygulamaları*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Programı.

## EKLER

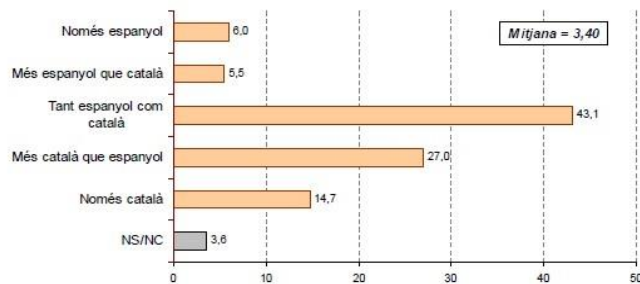
## EK 1: “Kendimi daha çok .... olarak tanımlıyorum.” (2005)

Generalitat de Catalunya  
Institut d'Estadística de Catalunya  
Centre d'Estudis d'Opinió

### 4. 5. SENTIMENT DE PERTINENÇA

Segons el sentiment de pertinença català/espanyol, el grup majoritari d'enquestats el formen els que se senten tant espanyols com catalans arribant a constituir una mica més de les dues cinques parts (43,1%). Per la seva banda, els que es consideren més catalans que espanyols o només catalans (41,7%) són força més nombrosos que el grup en el que predomina el sentiment espanyol (11,5%). La mitjana de la població catalana se situa en el 3,40, a mig camí entre el sentiment dual ("tant català com espanyol" = 3) i el "més català que espanyol" (= 4).

Amb quina de les següents frases se sent més identificat? Em sento...



## Ek 2: “Katalonya’nın sahip olduğu özerklik yetkilerinin ‘aşırı/kararında/yetersiz’ olduğunu düşünüyorum.” (2005)

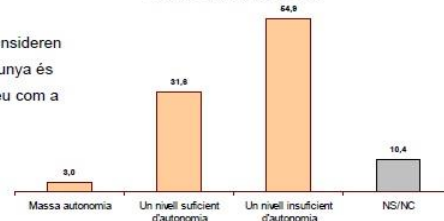
“Katalonya'nın bağımsız ‘devlet/federal devlet/özerk bölge/ özerk olmayan bölge’ olmasını istiyorum. (2005)

Generalitat de Catalunya  
Institut d'Estadística de Catalunya  
Centre d'Estudis d'Opinió

### 4. 7. RELACIONS CATALUNYA-ESPANYA

Més de la meitat dels enquestats (54,9%) consideren que el nivell d'autonomia assolit per Catalunya és encara insuficient, davant el 31,6% que el veu com a suficient, i el 3% que pensa que és excessiu.

Creu que Catalunya ha assolit...



Creu que Catalunya hauria de ser...



Un 37,6% afirma que el model d'estat autònom és el que més garanties dona per a unes bones relacions entre Catalunya i Espanya. Un nombre similar d'enquestats, el 35,8%, prefereix un model federal, enfront del 12,9% que demanen un estat independent i del 5,6% que creuen que Catalunya hauria de ser una regió d'Espanya.

## ÖZGEÇMİŞ

### Görkem DEMİR

---

**Doğum Tarihi** : 18.10.1988  
**Doğum Yeri** : İzmir/TÜRKİYE  
**Cinsiyeti** : Erkek  
**Uyruğu** : T.C.  
**Sürücü Belgesi** : B Sınıfı

### İletişim Bilgileri

---

**E - Posta Adresi** : grkmdmr88@gmail.com

### Öğrenim Bilgileri

---

**2006 - 2010:** Adnan Menderes Üniversitesi - Aydın  
Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler – Örgün Öğretim

**2013 - 2016:** Anadolu Üniversitesi  
Açık Öğretim Fakültesi Adalet Yüksek Okulu Önlisans Programı

**2013 –2018:** Kâtip Çelebi Üniversitesi – İzmir  
Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı

**2014 – 2015:** UCLM (Universidad de Castilla La Mancha, Ciudad Real), İspanya  
Facultad de Derecho y Ciencias Sociales, Administracion y Direccion de Empresas

**2016 -** : Uludağ Üniversitesi – Bursa  
Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği

### Yabancı Dil Bilgisi

---

**İngilizce** : İleri Düzey okuma, konuşma ve yazma

**İspanyolca:** İleri Düzey okuma, konuşma ve yazma